

Sociālā un pilsoniskā mācību joma

**Mācību un metodiskais līdzeklis
pirmsskolas mācību programmas īstenošanai**

Sociālā un pilsoniskā mācību joma. Mācību un metodiskais līdzeklis pirmsskolas mācību programmas īstenošanai

Mācību un metodiskais līdzeklis ir izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts) ietvaros.

Mācību un metodisko līdzekli izstrādāja **Latvijas Universitāte**.

Mācību un metodiskā līdzekļa izstrādi Latvijas Universitātē vadīja **Ilze Briška**.

Mācību saturu

izstrādāja **Linda Ummere-Tillberga** un **Agrita Tauriņa**;

izstrādē un pilnveidē piedalījās arī **Ilona Tempelfelde**, **Arita Lauka** un **Ilze Briška**;

ilustrēja **Ilze Briška** un **Ingunā Irbe**;

izvērtēja ārējie eksperti: mācību satura recenzente **Ineta Kromane** un zinātniskā recenzente **Sarmīte Goldmane**.

Mācību un metodiskā līdzekļa sagatavošanu publicēšanai Projektā vadīja **Agrita Miesniece**.

Projekts izsaka pateicību visām Latvijas izglītības iestādēm, kas piedalījās mācību satura aprobācijā.

ISBN **978-9934-540-28-8**

Saturs

IEVADS	7
1. INDIVĪDS. ES, MANA ĢIMENE UN DZĪVESVIETA	8
1.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	8
1.2. Ieteicamais vārdu krājums	8
1.3. Mācību process	9
1.4. Mācību līdzekļi	9
1.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	11
1.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	12
1.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	14
2. INDIVĪDS. MANAS EMOCIJAS	16
2.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	16
2.2. Ieteicamais vārdu krājums	16
2.3. Mācību process	17
2.4. Mācību līdzekļi	17
2.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms	18
2.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms	19
3. INDIVĪDS. MANS BĒRNU DĀRZS	21
3.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	21
3.2. Ieteicamais vārdu krājums	21
3.3. Mācību process	22
3.4. Mācību līdzekļi	22
3.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms	22
3.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms	24
4. INDIVĪDS. MANA PATSTĀVĪBA	25
4.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	25
4.2. Ieteicamais vārdu krājums	25
4.3. Mācību process	26

4.4. Mācību līdzekļi	26
4.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	27
4.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	27
4.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	28
5. SABIEDRĪBA UN SADARBĪBA. SADARBOŠANĀS	30
5.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	30
5.2. Ieteicamais vārdu krājums	30
5.3. Mācību process	31
5.4. Mācību līdzekļi	31
5.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	31
5.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	32
5.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	33
6. SABIEDRĪBA UN SADARBĪBA. LABA UN SLIKTA RĪCĪBA	35
6.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	35
6.2. Ieteicamais vārdu krājums	35
6.3. Mācību process	36
6.4. Mācību līdzekļi	36
6.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	37
6.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	38
6.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	41
7. SABIEDRĪBA UN SADARBĪBA. PALĪDZĪBA	43
7.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	43
7.2. Ieteicamais vārdu krājums	43
7.3. Mācību process	44
7.4. Mācību līdzekļi	44
7.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	45
7.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	45
7.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	47

8. KULTŪRU DAUDZVEIDĪBA. PARADUMI	49
8.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	49
8.2. Ieteicamais vārdu krājums	49
8.3. Mācību process	50
8.4. Mācību līdzekļi	50
8.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms	51
8.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms	52
9. KULTŪRU DAUDZVEIDĪBA. MANA VALSTS – LATVIJA	55
9.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	55
9.2. Ieteicamais vārdu krājums	55
9.3. Mācību process	56
9.4. Mācību līdzekļi	56
9.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	58
9.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	58
9.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	60
10. NOTEIKUMI. KOPĪGA VIENOŠANĀS	62
10.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	62
10.2. Ieteicamais vārdu krājums	62
10.3. Mācību process	63
10.4. Mācību līdzekļi	64
10.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	65
10.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	66
10.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	68
11. NOTEIKUMI. PAŠAPKALPOŠANĀS	70
11.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	70
11.2. Ieteicamais vārdu krājums	70
11.3. Mācību process	71
11.4. Mācību līdzekļi	71
11.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	72

11.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	73
11.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	75
12. NOTEIKUMI. GALDA KULTŪRA	77
12.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	77
12.2. Ieteicamais vārdu krājums	77
12.3. Mācību process	78
12.4. Mācību līdzekļi	78
12.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms	79
12.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms	81
12.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms	82
13. NOTEIKUMI. DROŠĪBAS NOTEIKUMI	84
13.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi	84
13.2. Ieteicamais vārdu krājums	85
13.3. Mācību process	85
13.4. Mācību līdzekļi	86
13.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms	87
13.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms	89

IEVADS

Mācību un metodiskais līdzeklis ir veidots, lai palīdzētu pirmsskolas skolotājam plānot un organizēt mācību procesu, kas virzīts uz plānoto bērnam sasniedzamo rezultātu apguvi sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā. Katrs skolotājs to var izmantot pēc saviem ieskatiem.

Mācību un metodisko līdzekli veido 13 temati. Katra temata izklāstu veido šādas sadaļas.

1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sadaļas tabulā ietverti tematā apgūstamie bērnam sasniedzamie rezultāti pirmsskolas izglītības 1., 2., un 3. posmā. Katrā posmā ir iekļauts bērna snieguma apraksts, kas parāda pakāpenisku bērna izaugsmi attiecībā pret sasniedzamo rezultātu 4 līmeņos: sācis apgūt, turpina apgūt, apguvis, apguvis padziļināti. Tie apraksta bērna izaugsmi no spontānas, intuitīvas darbības uz apzinātu, no vienkāršas darbības uz sarežģītāku, no individuālas darbības pieaugušā vadībā uz patstāvīgu darbību individuāli un sadarbībā ar citiem.

2. Ieteicamais vārdu krājums

Sadaļā trīs kategorijās sagrupēti vārdi, kas aptver tematā apgūstamos nozīmīgākos jēdzienus, darbības, satura nozīmīgumu. Tie ir gan mācību jomas jēdzieni, gan arī piemēroti sadzīvē lietojami vārdi, kuri palīdz nosaukt un aprakstīt priekšmetus, dzīvas būtnes, darbības, īpašības un parādības, paplašinot bērna vārdu krājumu.

Sadaļā *Jēdzieni* sagrupēti vārdi, kuri nosauc, paplašina un apliecina bērna zināšanas attiecīgajā tematā. Ja tie netiek lietoti, darbības, notikumi un sakarības netiek apjēgtas.

Vārdi sadaļā *Darbības* nosauc darbības, kuras veic, apgūstot tematu. Darbību nosaukšana palīdz bērnam apzinātāk apgūt prasmes un paplašina vārdu krājumu.

Sadaļā *Nozīmīgums* piedāvātie valodas līdzekļi atklāj temata nozīmību bērna personīgās jēgas, sabiedrības un kultūras kontekstā. Šie vārdi bērnam (un skolotājam) palīdzēs pateikt, kāda jēga ir darīt un mācīties to, ko es daru un mācos.

3. Mācību process

Sadaļā ir iekļautas bērna darbības, kas palīdz apgūt plānoto sasniedzamo rezultātu katrā pirmsskolas izglītības posmā, un skolotāja darbības, kas nepieciešamas, lai ierosinātu un atbalstītu bērna darbību. Darbības atklāj bērna aktīvu iesaisti mācību procesā – gan nodarbinot ķermeni un sīko motoriku, gan rosinot izziņas, jaunrades un saziņas procesus, darbības plānošanu un vadību, iesaistot katru bērnu atbilstoši viņa spējam un dodot iespēju gūt pieredzi. Bez darbības nav iespējama bērna prasmju, t.sk. caurviju prasmju pilnveide.

4. Mācību līdzekļi

Sadaļā nosaukti plānotā bērnam sasniedzamā rezultāta apguvei piemēroti mācību līdzekļi, mācību vide un papildu informācijas avotu piemēri. Sarakstam ir ieteikuma raksturs.

5., 6., 7. Pirmsskolas izglītības posmi. Idejas bērna darbībai. Integrēta mācību procesa piemērs

Šajā sadaļā katram pirmsskolas izglītības posmam ir piedāvātas papildu idejas plānotā bērnam sasniedzamā rezultāta apguvei un viens rotaļdarbības piemērs. Rotaļdarbības piemērs veidots, lai atklātu, ka integrācija un caurviju prasmes ir klātesošas katrā ar dzīvi saistītā, dziļi un organiski uztvertā un vadītā situācijā. Katrai bērna un skolotāja darbībai pretī ir fiksēta caurviju prasme, bez kuras plānotā darbība nevar būt kvalitatīva.

1. INDIVĪDS. ES, MANA ĢIMENE UN DZĪVESVIETA

1.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Apzinās sevi, piederību ģimenei un izglītības iestādei.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Atsauca uz savu vārdu.	Atkārtoti savu vārdu, pazīst atsevišķus cilvēkus pēc vārda.	Saista sevi ar savu vārdu un ķermeni.	Sadzīves situācijās nosauc savu un grupas biedru vārdus, norāda un nosauc ķermeņa daļas.
2.	Nosauca ģimenes locekļus.	Ikdienā stāsta par saviem ģimenes locekļiem, nosauc to vārdus.	Stāsta par sevi (dzimums, vecums, izskats, vārds, uzvārds) un savu ģimeni (ģimenes locekļi, viņu vārdi, uzvārdi, izskats, profesijas).	Patstāvīgi stāsta par sevi, savu ģimeni un dzīvesvietu.
3.	Stāsta par savu dzīvesvietu (māja, dzīvoklis).	Stāsta par savu dzīvesvietu un apkārt esošajiem objektiem.	Apzinās sevi un piederību ģimenei; stāsta par savu dzīvesvietu un tās tuvāko apkārtni, kur jūtas emocionāli un fiziski droši.	Patstāvīgi stāsta par savu dzīvesvietu un apkārt esošajiem objektiem, skaidro, kāpēc tur jūtas droši.

1.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: es, citi, mans, tavs, mūsu, jūsu, mans ķermenis (galva, roka, kāja, plauksta, pirksti, mugura, vēders, pēda, acs, deguns, mute, auss, mati, vaigs, zods, piere), manas nodarbes (es gribu, daru, eju), mana ģimene (mamma, tētis, brālis, māsa, vecmāte, vectēvs, māsīca, brālēns, tante, tēvocis/onkulis, radi, draugi, darbs, darbavieta, profesija, brīvdienas, dzimšanas diena, ikdiena, svētki, ciemošanās), mana dzīvesvieta (mājas, māja, pagals, ceļš, dārzs, virtuve, istaba, vannasistaba, priekšnams, viesistaba, adrese, mājas numurs, pilsēta, ciemats, pasts, bērnudārzs, veikals, baznīca, skola, autobusa pietura u. c.).

Darbības: dzīvot, justies, darīt, nosaukt, aprakstīt, attēlot, iepazīties, iepazīstināt u. c.

Nozīmīgums: īpašais, manējais, piederība, kopā būšana, radniecība, sirsnība, cieņa, mīlestība, atbildība u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniedzamais rezultāts.

1.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Atsauca uz savu vārdu. Atkārtot savu vārdu. Atbild uz jautājumu: <i>Kā tevi sauc?</i> Pēta, iepazīst savu ķermeni. Nosauca ķermeņa daļas, ģērbjoties, skatoties spogulī, rādot citam, spēlējoties ar rotaļlietām.	Uzrunā bērnu vārdā, ja vēlas izteikt lūgumu vai ierosinājumu. Jautā bērnam: <i>Kā tevi sauc?</i> Ierosina dažādas rotaļas, kurās bērns izzina, nosauca savas ķermeņa daļas, apzina to funkcijas un iespējas, piemēram, <i>saules zaķītis tev uzlēca uz pleca, kājas, auss</i>. Ģērbjot bērnu, nosauca ķermeņa daļas, kuras tiek apģērbtas.
Stāsta par sevi, nosaucot dzimumu, vecumu un vārdu. Sāk lietot uzvārdu, stāstot par sevi. Raksturo savu izskatu, piemēram, matu un acu krāsu. Stāsta par saviem ģimenes locekļiem, nosauca viņu vārdus, uzvārdus un profesijas.	Aicina bērnu pateikt savu vārdu un uzvārdu, vecumu. Aicina izteikt domas par vārda un uzvārda nepieciešamību. Aicina nosaukt savu ģimenes locekļu vārdus un uzvārdus, viņu profesijas vai nodarbošanos.
Spriež par sava vārda, uzvārda, ģimenes un dzīvesvietas nozīmi. Stāsta par savu dzīvesvietu un tai blakus esošajiem objektiem, kur jūtas droši. Apgūst savas dzīvesvietas adresi un mēģina to nosaukt. Pēta apkārtni – vēro, ieklausās, salīdzina, apspriež redzēto. Iesaistās lomu rotaļās, patstāvīgi izvēlas personāžus un izdomā sižetu.	Aicina bērnu pastāstīt par sevi un piederību ģimenei, arī par savu dzīvesvietu un tuvākajā apkārtnē esošajiem objektiem. Organizē pastaigas, mācību ekskursijas tuvākajā apkārtnē, aicina vērot objektus, ielu nosaukumus un numurus vai māju nosaukumus. Kopā noskaidro vārda <i>adrese</i> nozīmi. Pārrunā ar bērniem, kāpēc ir jāzina savas dzīvesvietas adrese. Rosina lietot savu adresi dažādās rotaļu situācijās, piemēram, nosaucot adresi taksometra vadītājam. Piedāvā lomu rotaļas, atbalsta bērna iniciatīvu.

1.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Sava mīļlietņa.
- Zīmīte ar bērna vārdu vai kāds cits personisks atribūts, piemēram, koka ripiņa ar bērna seju un vārdu, atslēdziņa ar bērna izvēlētu simbolu, vārda pirmais burts. No rīta atnākot, bērns starp citām vārda zīmītēm atrod savējo, tā apliecinot, ka ir ieradies. Šī darbība sniedz bērnam drošības izjūtu, tā ir arī sevis pieteikšana – es šeit esmu un vēlos būt kopā ar grupas biedriem.
- Mazs spogulītis, liels spogulis bērna augumā, dažādu krāsu, formu un dažāda lieluma spoguļvirsma pie sienas.
- Rotaļlietas, to skaitā lelles (zēns un meitene) un lelļu apģērbs, roku lelles.
- Materiāli apsveikumu izgatavošanai, zīmēšanai un vēstuļu rakstīšanai – zīmēšanas papīrs, zīmuļi, flomāsteri.
- Celtniecības materiāls māju un citu objektu būvēšanai.
- Sadzīves priekšmeti.
- Rotaļlietas un atribūti lomu-sižeta rotaļām – rotaļu trauki, mēbeles lellēm, dažāda lieluma segas, spilveni un auduma gabali.

Mācību tehniskie līdzekļi

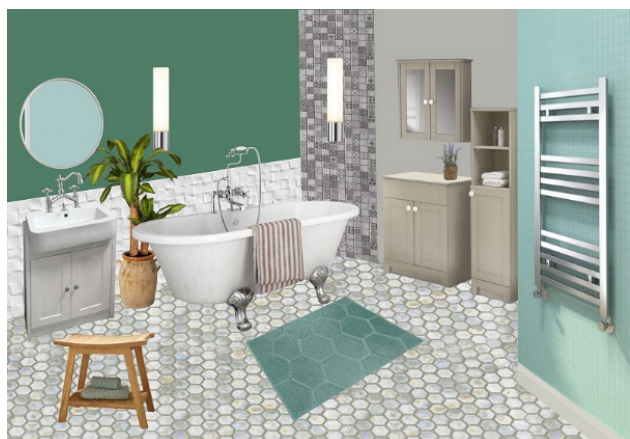
- Fotoaparāts vai mobilais telefons.

1. attēls. Vecāku sapulcē pagatavota lellīte savam bērnam. (170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

Attēli

- Ģimenes fotogrāfijas. Tās novietotas grupas telpā pie sienas, bērnam ērti pieejamā augstumā.
- Tuvākās apkārtnes attēli (skolotāja, bērnu vai vecāku uzņemtas fotogrāfijas vai zīmējumi), karte.
- Attēli situāciju modelēšanai: istaba, virtuve, kafejnīca, dārzs, pagalms, pludmale, ugunsкура vieta mežā, ģimenes locekļu attēli (vectēvs, mamma, tētis, lielais brālis, arī suns, kaķis u. c.), kurus var uzlikt uz lielā attēla un pārvietot tā, lai bērns, stāstot dažādus notikumus no savas pieredzes, varētu atainot darbību.

2.–5. attēls. Mājokļa interjers. Attēlu piemēri. (I. Irbes kolāžas)

6., 7. attēls. Pienākumi ģimenē. Attēlu piemēri. (I. Irbes kolāžas)

1.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRŅA DARBĪBAI

Sasveicināšanās rotaļa

Skolotājs rotālā izmanto roku lelli – zaķi, lai rosinātu bērnu nosaukt savu vārdu. Zaķis saka: *Mani sauc zaķis Garausis. Kā tevi sauc?* Bērns atsaucas ar savu vārdu. Skolotājs uzmanīgi klausās un atkārto bērna vārdu. Aicina arī citus bērnus to nosaukt.

Rotaļa ar dziedāšanu “Desmit pirkstiņi”

Pieaugušais dzied: *Desmit pirkstiņi danco man pa galvu*. Bērns rāda, kā pirkstiņi danco pa galvu. Spēli turpina, minot citas ķermeņa daļas (kakls, vēders, kājas, deguns u. c.).

Plaukstas (pēdas) zīmēšana

Vecāki zīmē (apvelk) katrs savu plaukstu un palīdz arī bērnam noturēt un apvilkt plaukstu. Pēc tam salīdzina plaukstu lielumu. Šāda kopīga darbošanās ļauj izjust piederību ģimenei un nostiprina emocionālo saikni starp ģimenes locekļiem.

Kur tu iesi, kukainīt?

Izrunājot vārdus *Kur tu iesi, kukainīt?*, bērns ar pirkstu kustībām atdarina kukaiņa kājiņas, kuras pārvietojas pa visu ķermeni (kāju, roku, vēderu u. c.).

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KĀDS ES ESMU

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Skatoties spogulī vai ģērbjoties, nosauc ķermeņa daļas un norāda uz tām. Ģērbj rotaļlietu un nosauc ķermeņa daļas. Ķerot saules zaķīti, norāda uz savām ķermeņa daļām, nosauc tās. Izzina ķermeņa daļu iespējas dažādās rotaļās, piemēram, "Veiklās rociņas", "Mugura kā tiltiņš".	Ierosina dažādas rotaļas, kurās bērns izzina un nosauc savas ķermeņa daļas, apzina to funkcijas un iespējas, piemēram, <i>saules zaķītis tev uzlēca uz pleca, kājas, auss</i> . Darbojas ar spogulīti un virza saules zaķīti uz bērna ķermeņa daļām. Kad bērns rotaļu ir apguvis un saprot tās noteikumus, var iztikt arī bez spoguļa.	Pašvadīta mācīšanās Sava ķermeņa iepazīšana, prasme stāstīt par to.
Atbild: <i>Mans deguns, kāja u. c.</i>	Ikdienas situācijās, piemēram, rotaļājoties vai ģērbjoties, jautā: <i>Kam tas deguns (kāja, pirksts, kurpe u. c.)?</i>	Sadarbība Sava "es" apzināšanās saziņas situācijās.

1.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Dzimšanas dienu kalendārs

Kopīgi izveido kalendāru (zīmē, pielīmē fotogrāfijas, ieraksta vārdu un uzvārdu u. c.), kurā atzīmēta katra bērna dzimšanas diena. Skolotājs ikdienā pievērš uzmanību kalendāram un kopā ar bērniem veido rituālu dzimšanas dienu atzīmēšanai.

Lomu-sīžeta rotaļas

Bērns pēc savas iniciatīvas vai skolotāja rosināts iesaistās rotaļās "Ģimene", "Ekskursijā", "Slimnīcā" u. c. Patstāvīgi vai ar skolotāja atbalstu iekārto vidi, izvēlas personāžus (ģimenes locekļi, kaimiņi, mājdzīvnieki, pasaku varoņi u. c.), izspēlē situācijas, attēlojot notikumus un cilvēku attiecības saskaņā ar savu pieredzi vai iztēli.

Spēle "Uzmini, kas tas ir!"

Piedalās divi spēlētāji. Viens ir minētājs, otrs iedomājas kādu konkrētu, grupas telpā labi redzamu augu, priekšmetu vai cilvēku. Uzdodot jautājumus, jāatmin, ko viņš ir iedomājies. Minētājs drīkst skatīties apkārt un meklēt atbilstošu, bet mīklas uzdevējs cenšas neskatīties uz iedomāto objektu, lai neatklātu pareizo atbildi.

Ciemiņš manā ģimenē

Viena rotaļlieta – ceļojošais draugs – ciemojas katra bērna ģimenē, piedaloties ģimenes dzīves norisēs. Pēc ciemošanās bērns stāsta par rotlietas piedzīvoto.

8. attēls. Ceļojošais sikspārnis, kurš divu nedēļu laikā ciemojās visās grupās.
(170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

9. attēls. Latvijas Nacionālā mākslas muzeja apmeklējums kopā ar suni Rēksi.
(170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. CIEMIŅŠ MANĀ ĢIMENĒ

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Izvēlas bērnu iemīļotu rotaļlietu, kura dzīvo grupas telpā. Katrs bērns pēc kārtas ņem rotaļlietu līdzī uz mājām ciemos pie savas ģimenes. Rūpējas, lai tā piedalītos ģimenes pasākumos. Uzzīmē vai apraksta dienasgrāmatā rotaļlietas piedzīvoto, ja iespējams, pievieno fotogrāfijas.	Ierosina ideju, ka viena kopīgi izvēlēta rotaļlieta varētu paciemoties visu bērnu mājās. Iepazīstina bērnus un vecākus ar ideju nedēļas nogalē ņemt līdzī uz mājām kopējo rotaļlietu un mudina vecākus palīdzēt bērnam dokumentēt tās piedzīvojumus. Organizē laika sadalījumu, lai rotaļlieta var paciemoties pie visām ģimenēm.	Jaunrade un uzņēmējspēja Atbildības uzņemšanās, iesaistīšanās radošā pasākumu plānošanā un dokumentēšanā, pašvadība un citu vadība.
Atgriežoties grupā, bērns iepazīstina ar savu ģimeni un pagājušo brīvdienu notikumiem, demonstrē fotogrāfijas. Stāsta par rotaļlietas sastaptajiem ģimenes locekļiem, viņu nodarbošanos, kopīgiem pasākumiem nedēļas nogalē.	Organizē prezentāciju – laiku, kad bērns var pastāstīt par rotaļlietas piedzīvoto, un vietu, kur izstādīt fotogrāfijas un zīmējumus. Jautā: <i>Kurus cilvēkus rotaļlieta sastapa? Ko darīja sastaptie cilvēki? Ko darīji tu? Ko jūs darījāt visi kopā? Kādā valodā jūs sarunājāties? Kā šajā valodā sasveicinās, saka lūdzu un paldies?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Salīdzināšana, formulēšana, būtiskas informācijas atlase. Sadarbība Prezentēšana, citu uzklaušīšana, kopīgo un atšķirīgo ģimenes ieradumu konstatēšana.
Ceļojums turpinās, līdz rotaļlieta apceļojusi visas ģimenes un dienasgrāmatā sakrājušies rotaļlietas piedzīvojumi. Dienasgrāmata pastāvīgi tiek šķirstīta, papildināta, grupas ceļojošā rotaļlieta turpina piedalīties grupas dzīvē.	Paredz laiku un vietu sarunām, dienasgrāmatas papildināšanai un apskatei.	Pašvadīta mācīšanās Darbību secības apzināšanās un patstāvīga kontrole. Pilsoniskā līdzdalība Kopības izjūta, tradīcijas.

1.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Mājas

Skolotājs piedāvā dažādu mājokļa telpu interjera attēlus. Aicina bērnu raksturot attēlā redzamo telpu, mēbeles un citus pieredumus, pastāstīt, kādam nolūkam tie nepieciešami, salīdzināt, kā šīs lietas izskatās viņa mājās (sk. 2.–5. att.).

Mana māja

Skolotājs aicina bērnu uzzīmēt savu māju tā, lai to varētu atpazīt. Bērni zīmē, attēlojot mājas proporcijas (augsta, zema, izstiepta u. c.), detaļas (logus, durvis, uzrakstus, mājas numuru u. c.) un nozīmīgus objektus mājas tuvumā. Kad zīmējumi pabeigti, tos var grupēt – daudzdzīvokļu māja, privātmāja, mājas, kuru adrese ir vienā ielā, mājas pilsētā vai laukos u. c.

Variants. Bērns kopā ar vecākiem fotografē māju un atnes uz bērnudārzu fotogrāfijas.

Rotaļa “Es sēžu zaļā zālītē”

Rotaļas dalībnieki sēž aplī, viena vieta paliek brīva. Bērns, kuram labajā pusē ir brīva vieta, saka: *Es sēžu zaļā zālītē* – un pārsēžas brīvajā vietā. Nākamais bērns, kuram brīvā vieta atrodas labajā pusē, pārsēžas un saka: *Un sildos siltā saulītē*. Trešais bērns pārsēžoties saka: *Es sēžu zaļā zālītē un sildos siltā saulītē, un gaidu ciemos Dārtu!* Nosauktais bērns apsēžas brīvajā vietā. Rotaļu sāk no jauna bērns, kuram labajā pusē ir brīva vieta.

(Pēc B. Brices)

Teksta varianti

Es skaistā Rīgā dzīvoju
un Zāles ielā mitinos,
un gaidu ciemos Jāni!

Es esmu viens no Valmieras
un Gaujas ielā dzīvoju,
un gaidu ciemos Zani.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KĀ ATRAST SAVU MĀJU

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Pārrunā, kādēļ ir svarīgi zināt savu adresi.	Izvirza problēmjautājumu: <i>Kā tu atrodi ceļu uz mājām?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Orientēšanās tuvākajā apkārtnē un vienkāršos noteikumos.
Stāsta par savu ceļu no mājām uz bērnudārzu. Nosauc celtnes, dabas un vides objektus, kas piesaistīja uzmanību, nākot kājām, braucot ar auto vai sabiedrisko transportu. Spriež par nozīmīgākajiem orientieriem apkārtējā vidē.	Rosina bērnu vērot ceļu, pa kuru viņš dodas uz bērnudārzu. <i>Jautā: Ko tu pirmo ieraudzīji, iznākot uz ielas? Cik gājēju pāreju bija tavā ceļā? Kas piesaistīja tavu uzmanību? Kas bija tāpat kā vienmēr? Kas šodien bija citādi nekā parasti? Kā tu zini, ka tas ir īstais ceļš?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana, sev nozīmīgu objektu identificēšana.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Parāda pazīstamus objektus. Vēro vizuālo informāciju – ielu nosaukumus, māju numurus un citas norādes. Izsaka viedokli, ko varētu nozīmēt māju numuri un citas norādes. <i>Variants.</i> Kopīgi seko navigācijas ierīces norādēm. Kopīgi ar skolotāju pēta aplokšnes un atrod uz tām uzrakstītu adresātu, ielas nosaukumu, mājas un dzīvokļa numuru (mājas nosaukumu). Spriež par adreses nozīmi, nosauc savas dzīvesvietas adresi (ja bērns to nezina, noskaidro, pajautājot vecākiem vai skolotājam) un pieraksta to. Zīmē kartīti vai raksta vēstuli (sveicienu, novēlējumu, ielūgumu u. c.) savai ģimenei. Liek vēstuli aploksnē, uzlīmē marku, uzraksta adresi, pārbauda, vai tā ir uzrakstīta pareizi. Dodas ekskursijā uz tuvāko pasta nodaļu nosūtīt vēstuli. Kad ģimene vēstuli saņēmusi, kopīgi to apskata un izlasa.	Skolotājs organizē ekskursiju, lai iepazītos ar tuvāko apkārtni, tās objektiem. <i>Jautā: Kuri apkārtnes objekti tev ir pazīstami? Kā atšķiras mājas uz vienas ielas – lielums, krāsa, apstādījumi, zīmes?</i> Rosina sarunu par to, kāpēc ir jāzina adrese. <i>Jautā: Kāpēc katrai mājai ir savs numurs (laukos – mājas nosaukums)? Katrs savu māju taču pazīst!</i> <i>Variants.</i> Paredz ekskursijas maršrutu, vadoties pēc navigācijas ierīces. Piedāvā aplūkot saņemtu sūtījumu aplokšnes. <i>Jautā: Kā pastnieks varēja zināt, ka vēstule jāatnes tieši tev? Kāda ir tavas dzīvesvietas adrese?</i> Ierosina uzrakstīt vēstuli/kartīti, saistot to ar aktuālu situāciju (var pievienot vēl kādu būtisku saturu, piemēram, ielūgumu uz stāstu vakaru vai mācību ekskursiju). Organizē vēstuļu sūtīšanu. Sazinās ar vecākiem, lai sagādātu markas un aplokšnes. Pirms nosūtīšanas pārbauda, vai adrese ir uzrakstīta pareizi. Pēc vairākām dienām pajautā, vai vēstule saņemta. Aicina pastāstīt par izjūtām, saņemot vēstuli.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vērojums, grupēšana (dabas objekti, ceļa zīmes, reklāma u. c.), pieņēmumu formulēšana un secināšana. Digitālās prasmes Informācijas iegūšana, izmantošana. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vērošana, salīdzināšana, interpretācija saskaņā ar savu pieredzi. Jaunrade un uzņēmējspēja Idejas radīšana un īstenošana saskaņā ar personīgi nozīmīgu mērķi. Sadarbība Saziņa, apspriešanās, kopīga darbība. Pilsoniskā līdzdalība Kopības izjūta, tradīcijas.
<i>Es varu izstāstīt...</i> <i>Es varu nosaukt/uzrakstīt...</i> <i>Es iepriecināju...</i> <i>Mana adrese ir...</i>	Rosina refleksiju. <i>Jautā: Ko tu dariji? Ko tu labi proti? Vai esi iegaumējis savu adresi?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savu zināšanu un mācību pieredzes izvērtēšana.

2. INDIVĪDS. MANAS EMOCIJAS

2.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Apzinās sevi.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.				
2.	Vēro cilvēku emociju izpausmes, ar mīmiku atsaucas tām.	Nosauk atsevišķas emocijas, izmantojot skolotāja piedāvātos atslēgvārdus.	Atšķir raksturīgākās emocijas (prieks, dusmas, bēdas, bailes).	Nosauk raksturīgākās emocijas, runājot par cilvēkiem, dzīvniekiem un literāriem, vizuāliem vai mūzikas tēliem.
3.	Stāsta par situācijām, kad ir bijis priecīgs, nobijies, uztraucies u. c.	Nosauk raksturīgākās emocijas, runājot par sevi, citiem cilvēkiem, dzīvniekiem un literāriem, vizuāliem vai mūzikas tēliem.	Nosauk savas un cita emocijas (skumjas, bailes, izbrīns, pārsteigums) un mācās tās paust atbilstoši situācijai.	Nosauk savas un citu paustās emocijas, pauž tās atbilstoši situācijai, spriež par to cēloņiem.

2.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: izjūtas, emocijas, prieks, bailes, dusmas, riebums, bēdas, pārdzīvojums, aizvainojums, skumjas, kauns, uztraukums, garlaicība, apmulsums, izbrīns, pārsteigums, žēlums, viltība, uzpūtība, sajūsma, vilšanās, sirsnība, neapmierinātība, miegainība, vienaldzība, sasprindzinājums, nedrošība, nogurums, laime, jautrība, aizdomīgums u. c.

Darbības: sajust, izjust, pārdzīvot, atsaukties, iejusties, just līdzī, paust, izteikt, nosaukt, savaldīt, pārvaldīt, smaidīt, smieties, saraukt pieri, sabozties, drebēt, sastingt u. c.

Nozīmīgums: iejūtība, jūtīgums, atsaucība, patiesums u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

2.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Ar mīmiku un kustībām atsaucas cita emocijām.	Vēro bērnu, pievērš uzmanību bērna emocijām. Uzsmaida, nomierina, uzmundrina atbilstoši situācijai.
Vēro apkārtnē, attēlos, filmās un citur dažādus cilvēkus un viņu emocijas. Ar mīmiku un žestiem atdarina novērotās emocijas. Raksturo savas izjūtas ikdienas situācijās (priecājos, bēdājos, dusmojos u. c.). Nosauc savas emocijas (priecīgs, bēdīgs, dusmīgs u. c.).	Ikdienas situācijās nosauc savas emocijas un paskaidro, kāpēc tā jūtas. Jautā bērnam par viņa izjūtām: <i>Kā tu jūties?</i> Palīdz nosaukt emocijas. Aicina pastāstīt, kāpēc bērns tā jūtas. Piedāvā darboties ar emociju lēllēm un apzīmējumiem.
Vēro cilvēka emociju izpausmes, atdarina tās ar mīmiku un kustībām. Runā, stāsta par savām un cita emocijām, izjūtām ikdienas situācijās. Nosauc savas un cita emocijas. Mācās paust savas emocijas un pārvaldīt uzvedību.	Piedāvā rotaļas dažādu emociju atpazīšanai, nosauc emocijas. Pārrunā, kā cilvēki izrāda savas emocijas. Sarunā nonāk pie veidiem, kā cilvēks var savaldīt savas emocijas, kopīgi modelē dažādas situācijas.

2.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Emociju un situāciju kartītes, piktogrammas ar dažādu izjūtu attēlojumu, latviešu tautas pasakas par dzīvniekiem.

1.–5. attēls. Emociju izpausmes mīmikā. Kartīšu piemēri. (I. Irbes zīmējumi)

6.–11. attēls. Emocijas, mīmika un ķermeņa valoda. Situāciju piemēri. (I. Irbes zīmējumi un kolāžas)

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Grīnvuda, E. *Visas manas emocijas*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2019. 80 lpp. ISBN 9789934080739.
2. Pasakas.lv. Zaķis [tiešsaiste]. 2019 [skatīts 2019. g. 14. jūnijā]. Pieejams: <https://pasakas.eu/tag/zakis>
3. Rūdišanās skola. Elpošanas vingrinājumi bērniem [tiešsaiste]. 2017, 28. febr. [skatīts 2019. g. 14. jūnijā]. Pieejams: <https://www.uzdrosinies.lv/blogs/elposanas-vingrinajumi-berniem-mieram-un-enerģijai/> (*Elpošanas vingrinājumi emociju kontrolei.*)
4. Ilovevaquero.com. Sejas izteiksmes. Mīmikrisms un žesti komunikācijā. Valodas sejas izteiksme [tiešsaiste]. 2017 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://lv.ilovevaquero.com/samosovershenstvovanie/101646-mimika-lica-mimika-i-zhesty-v-obschenii-yazyk-mimiki.html>

2.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Emociju atpazīšana

Nepieciešamas kartītes, uz kurām ir attēloti dzīvnieki ar dažādām emociju izpausmēm, piemēram, lauva – dusmīgs, apmulsis, apmierināts, bēdīgs, izbrīnīts, nobijies.

Bērns izvēlas vai izlozē emociju kartīti un attēlo redzamās emocijas ar mīmiku, kustībām un vārdiem, piemēram, dusmīgu zaķi vai nobijušos lāci. Pārrunā, kas cilvēkā varētu izraisīt noteiktas emocijas un kā tās var atpazīt (mīmika, ķermeņa valoda, teiktie vārdi).

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KO ES JŪTU

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Nosauc emocijas, izmantojot skolotāja piedāvātos atslēgvārdus. Pastāsta par situāciju, kas izraisījusi emocijas.	Ikdienas situācijā ievēro bērna emocijas un izmaiņas viņa uzvedībā – gan pozitīvās, gan negatīvās. Sarunājas ar bērnu: <i>Vai tu esi dusmīgs vai bēdīgs? Tu izskaties noskumis (dusmīgs/priecīgs). Kas tevi apbēdināja (sadosmoja/iepriecināja)?</i>	Pašvadīta mācīšanās Atpazīst un nosauc savas emocijas. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Cēloņu-seku sakarību formulēšana.
Ar kustībām un mīmiku demonstrē vai stāsta par savām, citu cilvēku vai dzīvnieku darbībām, izjūtām emocionāli savijamojošās situācijās. Pastāsta par situāciju, kad pats ir tā juties.	Jautā: <i>Ko tu dari, kad priecāties? Ko dara kaķis, mamma, tētis, kad priecājas? Ko viņi dara, kad baidās vai dusmojas?</i>	Jaunrade un uzņēmējspēja Uzdriekstēšanās, radoša situāciju interpretācija.
Spriež, ka par cita cilvēka emocijām var nojaust, vērojot viņa sejas izteiksmi, kustības, uzvedību.	Jautā: <i>Kā var zināt, ka kāds ir nobijies, priecīgs, laimīgs, satraukts?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Iejušanās, citu cilvēku noskaņojuma un rīcības skaidrojums.

2.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Vingrinājumi emociju vadībai

Balona pūšana

Skolotājs aicina bērnus sastāties plecu pie pleca nelielā aplī. Runājot vārdus *Pūšam, pūšam balonu*, bērni lēni izpleš rokas un kāpjas atpakaļ, it kā piepūšot balonu, cik lielu vien iespējams. Ja emociju ir pārpārēm, balons pārsprāgst. Ejot uz centru, var izlaist no balona gaisu – atbrīvoties no emocijām.

Raķete

Skolotājs aicina izmēģināt, kā savaldīt emocijas. Bērni nosēžas zemē. Rokas atbalsta aiz muguras un ar kājām klauvē pa grīdu – sākumā klusi, tad arvien skaļāk, līdz vairs nav spēka skaļāk klauvēt – raķeti palaiž kosmosā. Lai valdītu pār emocijām un nomierinātos, veic pretēju darbību – no skaļākas uz klusāku.

Sienas stumšana

Bērns atbalstās ar rokām, plecu vai muguru pret sienu un stumj, cik spēka, it kā to vajadzētu par katru cenu noturēt.

Krēsla celšana, stumšana

Bērns sēž uz krēsla, ar rokām turas pie tā un cenšas pacelt krēslu uz augšu. Vingrinājums labi palīdz atbrīvoties no dusmām vai agresijas.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KĀ BŪT ATSAUCĪGAM

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Iesaistās spēlē. Izvēlas kartīti un pastāsta, kā tas ir – būt laimīgam, priecīgam, piesardzīgam, vainīgam; kas ir bailes, vientulība u. c.	Piedāvā emociju kartītes noskaņojuma izprašanai. Rosina sarunu par emociju veidiem, uzdodot jautājumus: <i>Kā var zināt, ka cilvēks ir priecīgs (bēdīgs, dusmīgs...)? Kā izskatās viņa seja? Kā viņš kustas? Kā viņš runā? Ko viņš saka?</i>	Pašvadīta mācīšanās Emociju atpazīšana un raksturošana. Jaunrade un uzņēmējspēja Radoša situāciju interpretācija, uzdrīkstēšanās.
Stāsta par savām darbībām, izjūtām, domām emocionāli savijamojošās situācijās; pastāsta par situāciju, kad ir juties priecīgs, bēdīgs u. c. Stāsta par savu pieredzi – kā pārvar bailes, dusmas u. c. emocijas. Izmēģina dažādus emociju vadīšanas paņēmienus.	<i>Jautā: Kad tu esi priecīgs? Kas tevi iepriecina? Kam jānotiek, lai tu justos labāk? Kā iepriecināt citus cilvēkus?</i> <i>Jautā: Ko iesākt, ja ir ļoti bail, skumji, uznāk dusmas? Kā tu sev vari palīdzēt? Kādu padomu tu vari dot citiem?</i> Piedāvā izmēģināt dažādus emociju vadīšanas paņēmienus: stumt sienu, celt krēslu, skaitīt līdz 10, veikt elpošanas un citus vingrinājumus.	Sadarbība Izpratne par emociju izpausmju iedarbību uz citiem cilvēkiem. Pašvadīta mācīšanās Konstruktīva emociju vadība, vingrināšanās.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta par izjūtām vingrinājuma laikā. Secina, ka pieklājības noteikumu ievērošana un emociju kontrole palīdz justies labāk gan pašam, gan citiem cilvēkiem.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Vai tev izdevās nomierināties? Ko darīt, lai satraukumā justos labāk?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savu emociju apzināšanās.

3. INDIVĪDS. MANS BĒRNUDĀRZS

3.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Apzinās sevi, piederību ģimenei un izglītības iestādei.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.				
2.	Nosauc izglītības iestādes telpas.	Stāsta par telpu funkcijām – kam paredzēta katra telpa.	Orientējas izglītības iestādes telpās.	Pastāsta par telpu izvietojumu, lielumu, nosauc iekārtas, priekšmetus un to funkciju.
3.	Nosauc izglītības iestādes katras telpas raksturīgās pazīmes.	Nosauc izglītības iestādes un grupas nosaukumu; saviem vārdiem stāsta par darbiniekiem un telpām.	Stāsta par izglītības iestādi, kuru apmeklē, piemēram, nosaukums, adrese, darbinieki, telpas, grupas telpa, galvenie notikumi.	Nosauc izglītības iestādes adresi, nosaukumu, darbiniekus, raksturo telpas un to saistību ar galvenajiem notikumiem izglītības iestādē.

3.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: bērnudārzs, telpa (liela, maza, plaša, mājīga), atrašanās vieta (pa labi, pa kreisi, lejā, augšā, blakus u. c.), zāle, gaitenis, grupas telpa, ģērbtuve, tualete, rotaļlaukums, kāpnes, kāpņu telpa, virtuve, ieeja, izeja, skolotājs, auklīte, vadītājs, medicīnas māsa, vadītāja vietnieks, metodiķis, saimniecības vadītājs, saimnieks, kabinets, norāde, uzraksts, zīme, nosaukums u. c.

Darbības: pavadīt, parādīt, iepazīstināt, pastāstīt, aizvest, dekorēt u. c.

Nozīmīgums: piederība, mājīgums, kārtība, drošība, ērtības, skaistums u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

3.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Iepazīstas ar izglītības iestādes telpām. Nosauk telpas, kurās atrodas. Parāda, kur atrodas dažādas iestādes telpas, piemēram, ēdnīca; kur var sastapt dažādus iestādes darbiniekus. Saviem vārdiem stāsta, ar ko nodarbojas katrs iestādes darbinieks.	Ikdienas situācijās iepazīstina ar iestādes darbiniekiem un telpām. <i>Jautā: Kas šī ir par telpu? Ko šajā telpā dara? Ar ko tā atšķiras no citām telpām?</i> Aicina bērnu būt par gidu vecāku un citu grupu bērnu ekskursijās pa izglītības iestādi.
Iepazīstas ar iestādes un grupas nosaukumu vai numuru. Nosauk, kuru grupu un izglītības iestādi apmeklē. Stāsta par savu pieredzi bērnudārzā, piemēram, interesantiem notikumiem, pasākumiem u. c.	Rosina atrast izglītības iestādes nosaukumu. Pārrunā, kāpēc grupai un iestādei nepieciešams nosaukums, kāpēc tas ir tāds. Rosina atcerēties dažādus notikumus izglītības iestādē, piemēram, visinteresantāko, visskumjāko, priecīgāko. Kopā pārrunā šos notikumus un secina, ka katram ir savs viedoklis par tiem, un arī cita viedoklis ir jārespektē.
Spriež par pirmsskolas izglītības iestādes nozīmi – mācīšanos, draugiem, drošību u. c.	Rosina sarunu par bērnudārza nozīmi bērnu, vecāku un darbinieku dzīvē.

3.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Materiāli zīmēšanai, rotājumiem, simbolu un norāžu darināšanai; rakstāmpiederumi.

3.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Katru dienu viena telpa

Katru dienu vai reizi nedēļā bērni kopā ar skolotāju dodas ekskursijā uz kādu no izglītības iestādes telpām, lai to iepazītu. Pirms tam prognozē, kas tajā varētu atrasties un kurus darbiniekus tur varētu sastapt. Pēc ekskursijas pārrunā, vai prognozētais sakrīt ar piedzīvoto.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KAS NOTIEK MŪSU BĒRNUDĀRZĀ

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Iepazīstas ar izglītības iestādes telpām, to izvietojumu, izsaka domas par katras telpas pielietojumu. Lieto jēdzienus <i>liels, mazs, šaurs, plašs, augšā, lejā, pirmajā/otrajā stāvā, telpa, kāpnes, logi, durvis, mēbeles, priekšmeti</i>. Noskaidro, ka telpām ir uzraksti, norādes, raksturīgākās pazīmes, nosaukumi.	Organizē ekskursiju, piedāvājot iepazīties ar izglītības iestādi un telpām. Ieejot katrā telpā, jautā: <i>Kam paredzēta šī telpa? Kā to var zināt? Kas notiek šajā telpā?</i> Pievērš uzmanību plakātiem, apzīmējumiem un dekoriem telpā.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vēro, spriež, argumentē, izsaka viedokli.
Apmeklē dažādas bērnudārza telpas (vadītāja kabinetu, metodisko kabinetu, medicīnas kabinetu, ēdnīcu, zāli, citu grupu telpas) un sasveicinās ar cilvēkiem katrā telpā. Vēro telpas iekārtojumu, uzdod jautājumus par iepriekš neredzētiem priekšmetiem un simboliem. Atceras, nosauc un raksturo dažādas izglītības iestādes telpas. Zīmē (vai izvēlas jau uzzīmētus) grupu telpu simbolus (māriņi, ezīti, zaķīti, bitīti u. c.), vadītāja kabineta, medicīnas kabineta, ēdnīcas, aktu zāles u. c. telpu simbolus. Skaidro, ko dara skolotājs, skolotāja palīgs un citi iestādes darbinieki. Iesaistās spēlē. Ekskursijas vadītājs stāsta, kas tā ir par telpu, kā tā ir iekārtota, kādi priekšmeti tajā atrodas, kur tie ir novietoti, kādam nolūkam katru no tiem lieto. Piemēri. <i>Mūsu grupā uzturas skolotājs un grupas bērni. Mūsu grupas nosaukums ir...</i> Variants. Kopā ar citiem bērniem un vecākiem piedalās spēlēs iestādes teritorijā, meklē un atpazīst objektus fotogrāfijās un realitātē, salīdzina tos.	Iepazīstina bērnu ar iestādes personālu – vadītāju, medicīnas māsu, citu grupu skolotājiem u. c. Rosina bērnu jautāt darbiniekiem par katrā telpā esošajiem priekšmetiem, simboliem un uzvedības noteikumiem. Pēc ekskursijas jautā: <i>Kādas telpas ir izglītības iestādē? Kā var zināt, ka tā ir ēdnīca, zāle, vadītāja kabinets? Ko dara rakstāmgalda? Ko var darīt sporta zālē? Kāpēc ēkai ir pagrabs? Kādi nosaukumi ir citām grupu telpām? Ko dara skolotājs un skolotāja palīgs?</i> Piedāvā spēli. Aicina kādu no bērniem vadīt ekskursiju pa bērnudārza telpām. Jautā: <i>Kam domāta šī telpa? Kas te uzturas? Ko te var darīt? Ko te nedrīkst darīt?</i> Variants. Piedāvā fotogrāfijas ar pirmsskolas izglītības iestādes interjeru vai atsevišķiem objektiem;icina bērnu prognozēt, kurā telpā šie objekti varētu atrasties; pēc tam izstaigā bērnudārzu un pārbauda savus pieņēmumus.	Sadarbība Ievēro drošības un kārtības noteikumus. Jaunrade un uzņēmējspēja Vada ekskursiju. Sadarbība Iesaistās kopīgā spēlē un sabiedriski derīgā darbībā ar vienotu mērķi.
Patstāvīgi un brīvprātīgi veic uzdevumu, piemēram, aiziet pie vadītāja palūgt fotoaparātu, pavada citas grupas bērnu uz viņa grupas telpu, parāda ģimenes locekļiem, kur atrodas aktu zāle, logopēda kabinets u. c. telpas.	Ikdienā iesaista bērnu sadzīves jautājumu risināšanā.	Pilsoniskā līdzdalība Iesaistās sabiedriski derīgā darbībā.

3.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Kas īpašs ir mūsu bērnudārzam

Skolotājs rosina sarunu par to, kāpēc bērnudārzam ir tāds nosaukums. Bērni izsaka idejas, spriež, attēlo iestādes simbolu u. c.

Bērnudārzs un mājas

Skolotājs piemērotā situācijā rosina sarunu un jautā: *Ar ko dzīve bērnudārzā atšķiras no dzīves mājās?* Bērns salīdzina, kas bērnudārzā ir tāpat kā mājās, kas ir citādi. Secina, ar ko bērnudārzs atšķiras no mājām un kas ir kopīgs abām vietām.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KĀ IZROTĀT BĒRNU DĀRZU UZ SVĒTKIEM

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Kopīgi spriež, kas ir svētki, kas jāizdara, lai svētki labi izdotos, kā notiek svētki izglītības iestādē. Nosauc darbības, kas veicamas, lai svētki izdotos, piemēram, uzaicināt viesus, apsveikt darbiniekus, izvietot norādes, izrotāt telpas u. c.	Rosina sarunu par gatavošanos gaidāmajiem svētkiem, piemēram, Ziemassvētkiem. Jautā: <i>Kā var sagatavoties svētkiem, lai to dalībnieki justos ērti?</i> Pieraksta bērnu idejas uz lielas lapas.	Pilsoniskā līdzdalība Tradīciju apspriešana, atbildības uzņemšanās.
Gatavojas svētkiem – raksta ielūgumus (<i>kur?, kad?, kas?, cikos?</i>), apsveikumus, gatavo rotājumus, virzienu norādes un piktogrammas (zāle, gērbtuve, bahilas, tualete, fotografēšanās vieta, izslēgts telefons u. c.). Kopīgi izstaigā iestādes telpas un spriež, kur izvietot rotājumus un kur – informāciju. Izliek norādes. Pastāsta, kā atrast bērnudārza darbinieku kabinetus. Bērni pāros aiznes apsveikumus iestādes darbiniekiem. Iekārto svētku telpu – kopā ar skolotāju izvieto krēslus, rotājumus, rezervē vietas. Divi vai vairāki bērni kopā ar skolotāju sagaida vecākus, norāda, kur ir gērbtuve, kur – tualete, kur – galds groziņiem utt. Katrs pavada savus vecākus uz svētku telpu. Uzņemas rūpes par vecākiem svētku laikā.	Sagādā materiālus, pievērš uzmanību nepieciešamajiem priekšdarbiem. Palīdz bērniem veidot grupas un sadalīt pienākumus. Organizē iestādes apskati. Jautā: <i>Kur vajadzētu izvietot zīmējumus? Kāpēc? Kur izlikt norādes (nosaukumus, bultas)? Kur izvietot rotājumus?</i> Uzklausa un ņem vērā katra bērna teikto. Svētku dienā sadala pienākumus. Ievēro katra bērna iniciatīvu un palīdz risināt problēmas, ja bērnam trūkst pieredzes.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vēro, mēra, salīdzina, analizē, izvērtē, pieņem lēmumus. Sadarbība Iesaistās darbībā ar kopīgu mērķi. Jaunrade un uzņēmējspēja Vērošana, ideju radīšana, izteikšana, apspriešana un īstenošana.
Stāsta, ko darīja pats un ko – kopā ar citiem, lai svētki izdotos. Spriež, kā izdevās pārstāvēt savu grupu, iestādi.	Pēc svētkiem rosina refleksiju. Jautā: <i>Ko tu darīji viens pats, ko – kopā ar citiem, lai svētki izdotos un visiem būtu prieks?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Iesaistīšanās sabiedriskā pasākumā, iepriekš norunātā plāna ievērošana, atbildības uzņemšanās. Pašvadīta mācīšanās Savas darbības un mācību procesa nozīmības apzināšanās, gandarījums.

4. INDIVĪDS. MANA PATSTĀVĪBA

4.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Novērtē paša izvēlētu un patstāvīgi veiktu darbību.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Rotaļājas kopā ar pieaugušo.	Novēro un atdarina citu darbības.	Piedalās pieaugušā organizētās aktivitātēs.	Piedalās pieaugušā piedāvātā vai paša izvēlēta darbībā.
2.	Pieaugušā mudināts, izvēlas, ar ko un kā darbosies.	Patstāvīgi izvēlas un veic interesējošu darbību.	Veic patstāvīgi izvēlētu vai piedāvātu darbību.	Izvēlas darbības veidu, paskaidro, ko vēlas darīt, kādu rezultātu sasniegt; vērtē darbības rezultātu.
3.	Izvēlas darbības veidu, paskaidro, kādu rezultātu vēlas sasniegt.	Patstāvīgi izvēlas darbību, pamato savu izvēli, vērtē darbības rezultātu.	Novērtē paša izvēlētu un patstāvīgi veiktu darbību.	Patstāvīgi vērtē paša izvēlētu un veiktu darbību, spriež par mērķa un rezultāta sakarībām.

4.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: patstāvība, mērķis, griba, vēlēšanās, attieksme, intereses, prasme, spējas, zināšanas, darbība, rezultāts, mācīšanās, izvēle, lēmums, kontrole, grūtības, patstāvība u. c.

Darbības: mācīties, izzināt, salīdzināt, izvērtēt, sazināties, sadarboties, darīt pašam u. c.

Nozīmīgums: patstāvība, atbildība, mērķtiecība, pārliecība, mācīšanās, intereses, grūtību pārvarēšana u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

4.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Ieklausās pieaugušā teiktajā. Atsaucas skolotāja piedāvātajām un organizētajām aktivitātēm. Piedāvā citiem savu rotaļlietu vai sagatavoto produktu, piemēram, cepto kūku. Rotaļājas kopā ar pieaugušo.	Piedāvā bērnam daudzveidīgu rotaļdarbību. Plāno aktivitātes bērnu interesējošā, darbošanos motivējošā veidā – piesaista uzmanību ar kādu tēlu. Interesanti izkārtoto spēles un materiālus, novieto tos bērnam viegli pamanāmā un pieejamā vietā. Novēro bērna darbību, mudina iesaistīties.
Patstāvīgi izvēlas un veic sevi interesējošu darbību. Meklē dažādus risinājumus darbības veikšanai. Cenšas patstāvīgi tikt galā ar izvēlēto darbību.	Atbalsta bērna ieceri vai palīdz izvēlēties darbību atbilstoši bērna spējām un pārrunā ar bērnu, kāds rezultāts ir sagaidāms. Pieņem un pozitīvi novērtē bērna sasniegumus, neuzsverot vienu pareizo risinājumu. Pārrunā ar bērnu, vai rezultātu izdevās sasniegt.
Atbild uz jautājumu par to, ko vēlas darīt, pagatavot, spēlēt. Paskaidro darba vai rotaļas secību, nosauc rezultātu, kādu vēlas sasniegt. Stāsta par savu darbību un tās rezultātu. Izsaka vērtējumu savam un cita darbam – kas izdevās labi, ko nākamreiz darīs citādi.	Ja nepieciešams, palīdz bērnam izvēlēties darbības mērķi. Uzmundrina, iedrošina bērnu darboties pašam, jautā, ko un kāpēc viņš dara. Uzslavē par darbošanos, izdomu, sasniegto rezultātu. Iedrošina nākamajām patstāvīgajām darbībām.

4.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Jebkuri materiāli bērna praktiskai darbībai sadzīvē, mākslā, tehnoloģijās, pētniecībā u. c.; lelles, mīkstās rotaļlietas, leļļu trauki, celtniecības materiāli, automašīnas, grāmatas u. c.; simbolu uzlīmes vai kartītes dažādu darbības veidu atzīmēšanai (sk. valodu mācību jomas materiālus); līmplēve, līmmasa, vienpusēja vai divpusēja līmlente.

Mācību tehniskie līdzekļi

Fotoaparāts bērna darbu dokumentēšanai, printeris fotogrāfiju izdrukāšanai.

Mācību vide

Vieta grupas telpā vai gaitenī bērna darbu izstādīšanai, piemēram, pie sienas piestiprinātas planšetes ar korķa segumu, krāsainas A1 formāta kartona loksnes, organiskā stikla plāksnes, uz rāmja nostiepts audekls (pie tā ar adatiņām var piestiprināt papīra vai auduma izstrādājumus), pie sienas stingri nostieptas auklas un veļas knaģi vai papīra saspaušanas, īpaši veidoti, telpā brīvi stāvoši vairogi, aizslietņi, vitrīnas, plaukti, galdi u. c.

4.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Izstāde

Bērns kopā ar skolotāju pēc katras nodarbības izstāda visus paveiktos darbus, pasākumu fotogrāfijas u. c., tādējādi apliecinot padarītā darba vērtību.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KAS MANI INTERESĒ

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Iepazīstas ar pieejamiem materiāliem un rotaļlietām – seko skolotājam, vēro, aptausta lietas. Norāda uz sevi interesējošiem objektiem.	Iepazīstina bērnu ar grupas telpā pieejamām rotaļlietām un konstruēšanas materiāliem. Nosauc katru lietu un norāda tās atrašanās vietu. Vēro bērna reakciju – interesi, uzmanības pievēršanu u. c.	Pašvadīta mācīšanās Orientēšanās vidē, darbība saskaņā ar savām interesēm un vērtībām.
Izvēlas vienu no vairākām iespējām, iesaistās darbībā.	Aicina izvēlēties sev interesējošu nodarbi. Jautā: <i>Ko tu tagad darīsi? Zīmēsi, būvēsi māju, brauksi ar automašīnu, liksi gulēt lelli, sakārtosi kastītē zīmuļus?</i> U. tml.	Jaunrade un uzņēmējspēja Izvēle no vairākiem variantiem.
Nosauc savu darbību: <i>Es pats atradu, noliku, sameklēju, paņēmu...</i>	Kad bērns ir pabeidzis darbību, jautā: <i>Ko tu darīji?</i> Uzklauša un uzslavē bērnu, lai viņš jūtas pieņemts un drošs.	Pašvadīta mācīšanās Atgriezeniskās saiknes sniegšana.

4.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Portfolio

Bērna darbu mape, kurā ievieto visus bērna darbus un to vērtējumus. Mapi var personalizēt, noformējot to ar bērna vārdu, iniciāļiem, dekoratīvu vai informatīvu kolāžu, uzlīmēm u. c.

Mani darbi

Skolotājs sagatavo lapu, kurā bērns atzīmē datumu, plānotos un padarītos darbus – uzzīmē vai ielīmē kādu simbolu, ieraksta patstāvīgi vai ar skolotāja palīdzību.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. DIENAS DARBI

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Pieņem lēmumu, ko šodien darīs, izdomā, kuru darbu vēlas darīt vispirms. Pārdomā un pamato savu izvēli.	Izstāsta dienas plānu un iesaistās tā īstenošanā. Rosina izvēlēties uzdevumus.	Pašvadīta mācīšanās Savu spēju un interešu apzināšanās.
Uz atsevišķas lapas uzzīmē simbolus vai pielīmē uzlīmes, kas simbolizē izvēlētas darbības. <i>Variants.</i> Atsevišķā kastītē ieliek visām darbībām nepieciešamos materiālus vai priekšmetus, kas nozīmē katru darbību (poga, zīmulis, klucītis u. c.). Dienas gaitā patstāvīgi vairākas reizes ieskatās savā plānā, lai atcerētos veicamās darbības.	Palīdz piefiksēt bērna ieceres. <i>Jautā: Kurš darbs tev šķiet grūts, kurš – viegls, interesants, patīkams, labi pazīstams?</i> Rosina dienas gaitā ieskatīties savā plānā un atzīmēt tās darbības, kas ir paveiktas. Dienas gaitā vēro bērnu, piemērotā brīdī komentē viņa darbību: <i>Re, kā tu pats izdarīji, ieraudzīji, izlaboji!</i> Skolotājs komentē bērna darbību arī tad, ja paveiktais ir bērnam sen zināms un nešķiet īpaši svarīgs.	Jaunrade un uzņēmējspēja Pieņem lēmumu saskaņā ar savu personīgo nozīmību, uzdrīkstas, uzņem atbildību, plāno. Pašvadīta mācīšanās Pašvadība un paškontrolē.
Stāsta: <i>Es pats izdomāju, izdarīju, uzzīmēju, ievēroju, palīdzēju, izlaboju, uzbūvēju, notīrīju, sakārtoju darba vietu, sapogāju pogas.</i> U. tml.	Dienas beigās palīdz atzīmēt, ko bērns pats ir paveicis, izdarījis. Pieraksta arī dienas sākumā neplānotās, bet paveiktās darbības. Rosina refleksiju. <i>Jautā: Ko tu pats izdomāji, izdarīji, spēji, iemācījies?</i> Novērtē un uzslavē bērnu par paveikto, nosaucot viņa veiktās darbības.	Pašvadīta mācīšanās Mācību procesa un savu spēju nozīmības apzināšanās, gandarījums.

4.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Paraksts

Skolotājs aicina bērnu parakstīt savus darbus (aizpildītas darba lapas, zīmējumus, izstrādājumus), lai varētu tos atpazīt starp citu bērnu darbiem un izvērtēt bērna izaugsmi.

Dienasgrāmata

Bērns patstāvīgi vai ar skolotāja palīdzību uz atsevišķas lapas vai dienasgrāmatā atzīmē dienas gaitā padarīto – ielīmē uzlīmes vai ieraksta/uzzīmē, ko ir paveicis. Dienasgrāmatu personalizē ar bērna fotogrāfiju vai paša darinātu simbolu.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. PORTFOLIO

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Visus savus paveiktos darbus krāj savā portfolio (mapē vai kastītē). Izveido portfolio dizainu, lai pats varētu to atpazīt.	Rosina veidot portfolio (darbu mapi). Nodrošina materiālus, laiku un idejas, lai bērns var personalizēt savu portfolio.	Jaunrade un uzņēmējspēja Radoša dizaina izstrādāšana saskaņā ar personīgo nozīmību.
Ievieto savā portfolio rakstu darbus, zīmējumus, gleznojumus, kolāžas, izšuvumus, veidojumus, tekstildarbus u. c., kad darbs ir pabeigts vai arī pēc izstādes. Pēc nodarbības, īpaša notikuma vai dienas noslēgumā papildina savu portfolio, ielīmējot tajā simboliskas uzlīmes, uzzīmējot simbolus vai pierakstot savus sasniegumus brīvā formā vai tabulā. Izvērtē savu darbību un tās rezultātu no dažādu vērtību skatpunktiem. <i>Vissarežģītākais darbs bija...</i> <i>Vissvarīgākais...</i> <i>Visskaistākais...</i> <i>Vismīlākais...</i> <i>Visneparastākais...</i> <i>Visdraudzīgākais...</i> <i>Visgrūtākais...</i> <i>Visgudrākais...</i>	Rūpējas, lai bērna portfolio ir ērti pieejams un lai tas regulāri tiktu papildināts. Piedāvā variantus, kā atzīmēt nemateriālu veikumu – sadarbību, uzvedības, kārtības un drošības noteikumu ievērošanu un izpratni, muzikālo darbību, fiziskās aktivitātes, rotaļas, lomu spēles, izlasītu grāmatu, piedalīšanos kopīgos pasākumos un to organizēšanā u. c. Pēc noteikta laika perioda, piemēram, mēneša beigās, kopā ar bērnu pārskata viņa portfolio. Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kurš darbs tev ir vismīlākais? Kāpēc? Kurš bija visgrūtākais? Kuram tu veltīji visvairāk laika, spēka? Kurā darbā vajadzēja daudz zināšanu? Kurš izdevās pēc vairākkārtīgiem mēģinājumiem? Kuru darbu tu gribi parādīt vecākiem? Kāpēc?</i> Piedāvā savu variantu, kurus darbus parādīt vecākiem, pamato izvēli (ja bērns ir pārāk paškritisks vai nav ievērojis kādu savu prasmi).	Pašvadīta mācīšanās Plānošana, paškontrolē, regulāra noteikumu ievērošana. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Sava snieguma izvērtēšana no dažādu vērtību skatpunktiem.
Apzinās savu mācīšanās pieredzi. <i>Es labi protu...</i> <i>Man viegli padodas...</i> <i>Es labprāt...</i> <i>Es gribu darīt/iemācīties...</i>	Rosina izvērtēt mācīšanās pieredzi. Jautā: <i>Ko tu labi proti? Kā to var zināt? Ko tu darīji daudz reižu, ko paveici uzreiz?</i> Skolotājs uz atsevišķas lapas atzīmē bērna pašvērtējumu. Izveido darbu izlasi, kas tiek uzdāvināta vecākiem.	Pašvadīta mācīšanās Savas mācīšanās pieredzes, spēju, interešu apzināšanās.

5. SABIEDRĪBA UN SADARBĪBA. SADARBOŠANĀS

5.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Skaidro un atšķir labu rīcību no sliktas.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Darbojas individuāli.	Sadarbojas ar pieaugušo.	Izrāda vēlmi veikt kādu darbību kopā ar citiem.	Ar prieku darbojas kopā ar citu bērnu.
2.	Dažreiz darbojas kopā ar citu bērnu.	Uzklausa, pieņem vai noraida citu piedāvāto darbību.	Rotaļājas un darbojas pāri un nelielā grupā.	Aicina citus iesaistīties lomu un celtniecības rotaļās.
3.	Veic atsevišķas darbības kopīgā uzdevumā.	Veic kopīgu uzdevumu pāri ar citu bērnu.	Sadarbojoties īsteno kopīgu uzdevumu un vienojas par kopīgu mērķi.	Iesaista citus kopīgu mērķu izvirzīšanā un kopīgu uzdevumu veikšanā.

5.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: es, citi, mans, tavs, tu, mēs, kopā, uzklausīšana, sava viedokļa pamatošana, domstarpības, strīds, aizstāvēšana, kopīgas intereses, kopīgs mērķis u. c.

Darbības: sadarboties, darīt kopā, palūgt, palīdzēt, ieteikt, pieturēt, izteikt domu, uzklausīt, sarunāt, vienoties, piekāpties, piekrist, nepiekrist u. c.

Nozīmīgums: cieņa, sapratne, vienošanās, efektivitāte, laipnība u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

5.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Izrāda vēlmi veikt kādu darbību kopā ar citiem. Iet pie citiem bērniem, vēro, piedalās kopīgās spēlēs, rotaļās. Dalās ar mantām. Piedalās pieaugušā organizētā rotaļu darbībā.	Piedāvā rotaļu situācijas un ar savu rīcību parāda, kā draudzīgi izturēties pret citiem. Spēlējas kopā ar bērnu. Rosina spēlēties kopā.
Rotaļājas ar bērnu, ar kuru saprotas, ir kopīgas intereses. Uzklausa, pieņem cita piedāvāto darbību, piemēram, iesaistās rotaļā, vai nepieņem cita piedāvāto darbību. Spēlē vienkāršas lomu spēles, netieši iesaistot tajās vairākus rotaļu biedrus.	Piedāvā rotaļas, spēles un citas darbības, kuras var veikt kopā, lai sasniegtu rezultātu, piemēram, kopā ar draugu aplaistīt telpaugus. Rosina iesaistīties cita uzsāktajā rotaļā un darbībā, piemēram, piedāvāt palīdzību, izteikt savu vēlēšanos, piedāvāt kaut ko interesantu.
Aicina uz sadarbību grupas biedrus, lai sasniegtu iecerēto rezultātu. Sadarbojoties uzklausa un jautā cita domas. Papildina cita piedāvāto rīcības veidu ar saviem priekšlikumiem. Vienojas par uzdevuma izpildi. Ja nepieciešams, sniedz palīdzību citam. Veic kopīgu uzdevumu.	Aicina bērnu kopā ar grupas biedru veikt kādu uzdevumu. Ja sadarbība ar grupas biedru izdodas,icina izvēlēties sadarbībai arī citu grupas biedru. Pārrunā ar bērnu, kā viņš jutās sadarbojoties, vai izdevās paveikt uzdevumu.

5.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Rotaļlietas, konstruktori, materiāli būvniecībai, mākslinieciskajai darbībai un rokdarbiem; sadzīves priekšmeti un instrumenti; kartona kastes, līmlente, saspraudes, līme, auklas, skavotājs konstruēšanai.

5.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Rotaļa "Čūska"

Dalībnieki izveido čūsku – nostājoties rindā cits aiz cita, turot priekšā stāvošajam rokas ap vidukli. Pirmais dalībnieks ir čūskas galva, bet pēdējais ir aste. Spēles uzdevums ir galvai noķert asti, neatlaižot rokas. Čūska visādi lokās un neļauj noķert asti, bet, kad aste ir noķerta, tā kļūst par galvu, un spēle turpinās.

Lai spēli padarītu grūtāku, čūsku izveido no sēdošiem dalībniekiem. Galva mēģina noķert asti, pārvietojoties tikai sēdus.

Rotaļa “Diena un nakts”

Vienu no dalībniekiem izvēlas par vadītāju. Pārējie brīvi izvietojas pa spēles laukumu. Pēc vadītāja sauciena *Diena!* visi dalībnieki sāk rosīties, dejoj, skraidīt. Līdzko vadītājs iesaucas: *Nakts!*, visi dalībnieki sastingst. Vadītājs staigā un vēro, vai kāds no dalībniekiem nekustas. Tas, kurš tiek pieķerts kustamies, kļūst par spēles vadītāju.

Leļļu teātris

Bērni pēc savas iniciatīvas vai skolotāja aicināti kopā izspēlē vienkāršas situācijas ar rotaļlietām.

1.–3. attēls. Mazs kaķīts, mazs zaķīts. (170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. MAZS KAĶĪTS, MAZS ZAĶĪTS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Klausās dzejoli. Veltnē plastilīnu. Bērns veido peli, kāpostgalvu.	Runā J. Poruka dzejoli “Tracis”. Piedāvā plastilīnu un rāda, kā veltnēt bumbiņu, desiņu.	<i>Pašvadīta mācīšanās</i> Patstāvīga vingrināšanās.
Piedalās, izspēlē dzejoli pēc skolotāja lasītā teksta.	Skolotājs veido kaķi un zaķi. Komentē savu darbību. Dramatizācijas rotaļā izspēlē dzejoli.	<i>Jaunrade un uzņēmējspēja</i> Izmēģina vairākus variantus un izvēlas piemērotāko.
Aplaudē, ja dzejoļa dramatizācija patīk.	Uzslavē bērnus par kopīgo veikumu un katra ieguldījumu tajā. Rosina aplaudēt, ja patika tas, kā pats vai citi izspēlē dzejoli.	<i>Pašvadīta mācīšanās</i> Gandarījums par paveikto.

5.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Jebkura rotaļa, kurā iesaistīti vairāk nekā viens dalībnieks.

Galda spēles: “Cirks”, ričuračs.

Celtniecības rotaļas: kopīgi veidot celtnes un maketus.

Kustību rotaļas: padot bumbu, pieturēt, “iet pāri purvam” u. c.

Lomu rotaļas.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. ANIMĀCIJAS FILMAS VEIDOŠANA

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Spriež par nepieciešamajām darbībām un to secību, lai izveidotu animācijas filmu par kažīti un zaķīti. Veido plastilīna tēlus. Mācās norunāt dzejoļi lomās. Sagatavo un iekārto skatuvi. Runā dzejoļi un spriež, kā veidot uzstādījumu, kā nofotografēt. Kopā ar citiem veido skices.	Rosina izveidot animācijas filmu. Aicina padomāt par sižeta secību un nepieciešamajiem materiāliem. Jautā: <i>Ko tu tagad darīsi? Ko darīs citi? Ko tu darīsi pēc tam?</i> Kopīgi sadala tekstu atsevišķos notikumos un skicē tos.	Jaunrade un uzņēmējspēja Uzdrikslēšanās, iesaistīšanās atbilstoši savām spējām un interesēm. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Darbību secības loģiska plānošana, ievērošana, atbildības uzņemšanās.
Darbojas mazās grupās, veidojot filmu. Vienojas, ko katrs darīs. Palīdz cits citam. Runā tekstu un izvieto figūras atbilstoši sižetam. Fotografē tēlus un katru darbību. 1. Mazs kažīts. 2. Mazs zaķīts. 3. Uz ceļa satikās Un brīnojas. 4. – Kurp lēksi, zaķīti? 5. – Uz kāpostiem, kažīti. 6. Un tu tā lēnītēm? 7. – Uz pelītēm! – – – – – Uzraksta dzejoļa autoru un nosaukumu.	Palīdz organizēt bērnu darbību. Pievērš uzmanību dzejoļa autoram un nosaukumam. Palīdz ievadīt datorā fotogrāfijas un, izmantojot programmu <i>Windows Movie Maker</i> vai vietni http://animation.filmxonline.dk, atlasīt vajadzīgās fotogrāfijas un salikt tās secīgi. <i>Variants.</i> Zīmē filmas kadrus.	Sadarbība Darbošanās ar kopīgu mērķi, prasme uzaicināt, dalīties, sarunāties, apkalpot, būt sabiedriski aktīvam un uzņemties vadību, sakārtot. Digitālās prasmes Piedalīšanās tehnoloģiju izmantošanā.
Noskatās izveidoto animācijas filmu, izsaka viedokli par rezultātu. Ja nepieciešams, uzlabo un pilnveido filmu. Aicina grupas biedrus skatīties. Organizē filmu vakaru vecākiem.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kāds bija tavs ieguldījums? Ko darīja citi?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savu darbību un sadarbības ar citiem izvērtēšana.

5.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Dienas gaitā skolotājs atbalsta bērna iniciatīvu darboties kopā vai aicina kopīgi veikt dažādus saimnieciskos darbus, iesaistīties mākslinieciskajā darbībā. Skolotājs pievērš uzmanību tam, ka, darot kopā, darbus var ātrāk un efektīvāk paveikt.

Jebkura rotaļa, kurā iesaistīti vairāk nekā viens dalībnieks.

Galda spēles: "Cirks", ričuračs.

Celtniecības rotaļas: kopīgi veidot celtnes un maketus.

Kustību rotaļas: padot bumbu, pieturēt u. c.

Lomu rotaļas.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. TRANSPORTLĪDZEKLIS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Nosauc izteikumus un vārdus, kas veicina sadarbību. Kopīgi vienojas par to lietošanu darba gaitā.	Aicina kopīgi izveidot transportlīdzekļa modeli, kuru varētu izmantot rotaļās. Piedāvā jautājumus un atslēgvārdus labai sadarbībai. Palīdz izveidot grupas vai pārus.	Pilsoniskā līdzdalība Produktīvas sadarbības principu apspriešana.
Iepazīstas ar piedāvātajiem materiāliem, kopīgi izvēlas, kāda transportlīdzekļa modeli veidos. Apspiež, kādas detaļas ir šim transportlīdzeklim, atlasa piemērotus materiālus. Kopīgi konstruē transportlīdzekli, saskaņo darbības, apspriež darba gaitu, piemērotus tehniskos paņēmienus, palīdz cits citam. Piemērotā situācijā saka vai jautā: <i>Ar ko sāksim? Kā tu domā? Vai tev ir kāda ideja? Ko tu gribētu darīt? Lūdzu! Paldies! Tas tev labi izdevās!</i> 4. attēls. Transportlīdzekļa kopīga konstruēšana. (Pīl Maziņš kā jūra. A. Laukas foto) Pēc kārtas izmēģina radīto transportlīdzekļa modeli rotaļās. Kopīgi apspriež tā kvalitāti. Ja nepieciešams, veic uzlabojumus. 5. attēls. Kopīgi radītā konstrukcija darbībā. (Pīl Maziņš kā jūra. A. Laukas foto)	Demonstrē pieejamos materiālus. Rosina izvēlēties, kādu transportlīdzekli katrs pāris vai grupa veidos. Palīdz plānot darbības. Skolotājs mudina sadarboties tā, lai tiktu pagatavots modelis un darba gaitā radušās domstarpības atrisinātos pozitīvi. Palīdz izvērtēt darba rezultātu un pilnveidot to.	Jaunrade un uzņēmējspēja Pieņem lēmumu, uzdrīkstas, uzņem atbildību. Sadarbība Prasme uzaicināt, dalīties, sarunāties, apkalpot, būt sabiedriski aktīvam un uzņemties vadību, sakārtot. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Kopīgi meklē labāko risinājumu.
Bērns stāsta, kā atrisināja problēmsituācijas. <i>Mēs vienojamies par...</i> <i>Mēs sadalījām pienākumus...</i> <i>Mēs strīdējāmies...</i> <i>Es uzklausīju...</i> <i>Es piekāpos/nepiekāpos...</i> Novērtē kopīga darba nozīmi. Spriež, ko var izdarīt viens pats, ko – kopā ar citiem.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kā tev veicās, strādājot kopā ar citiem? Kāds bija katra ieguldījums? Kādas grūtības radās, strādājot kopā? Kā jūs tās atrisinājāt (lūgt katram pateikt savas idejas, vienojāties par darbu sadali)?</i>	Pašvadīta mācīšanās Iesaistīšanās uzkopšanas darbos, savu darbību izvērtēšana.

6. SABIEDRĪBA UN SADARBĪBA. LABA UN SLIKTA RĪCĪBA

6.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Skaidro un atšķir labu rīcību no sliktas.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Kontaktējas, atsaucas sveicienam.	Sasveicinās, atvadās un lieto pieklājības vārdus <i>paldies, lūdzu</i> .	Izrāda līdzjūtību, kad cits ir sāpināts.	Pauž līdzpārdzīvojumu, mierina, palīdz.
2.	Ikdienas situācijās ievēro cita pārdzīvojumu vai vajadzību.	Ikdienas situācijās ievēro labu un sliktu rīcību; atsaucas cita pārdzīvojumam un vajadzībām.	Atšķir labu rīcību no sliktas saskarsmē ar citiem.	Stāsta, kā var atbalstīt citu cilvēku saskarsmē ikdienas situācijās; sniedz atbalstu grupas biedram.
3.	Nosauc labas un sliktas rīcības piemērus ikdienas situācijās un literāros sižetos.	Nosauc labas un sliktas rīcības piemērus, rīkojas draudzīgi un atsaucīgi ikdienas situācijās.	Skaidro un atšķir labu rīcību no sliktas; vajadzības gadījumā sniedz emocionālu un praktisku atbalstu.	Pamato labas rīcības nozīmīgumu; pēc savas iniciatīvas sniedz emocionālu un praktisku atbalstu.

6.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: es, citi, labrīt, labdien, labvakar, uz redzēšanos, lūdzu, paldies, labas uzvedības noteikumi u. c.

Darbības: pateikties, palūgt, palīdzēt, izpalīdzēt, sasveicināties, novēlēt veiksmi u. c.

Nozīmīgums: laipnība, draudzība, iejūtība, smalkjūtība, līdzjūtība, iecietība, pieklājība, atsaucība, cieņa u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniezamais rezultāts.

6.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Patstāvīgi lieto pieklājības vārdus atbilstoši situācijai. Sveicina, atbild, kad kāds ar bērnu sasveicinās, atvadās. Saka <i>paldies</i>, ja kāds kaut ko dod.	Lieto pieklājības frāzes atbilstoši situācijai. Aicina sasveicināties, satiekot citus bērnus un iestādes darbiniekus. Kopā ar bērniem izveido pieklājīgo vārdu krātuvīti, kurā atrodas vārdu kartītes ar apgūtajiem vārdiem, un izmanto kartītes pēc vajadzības. Jautā par pieklājības vārdu lietošanas nozīmi konkrētās situācijās un papildina bērna teikto.
Vēro cilvēkus saskarsmē. Atdarina labu rīcību, piemēram, palīdz citiem, dalās ar rotaļlietām. Spriež, kā var zināt, kura rīcība ir laba, kura – slikta, saskata labu un sliktu rīcību, stāsta par to.	Vienlīdzīgi un ar cieņu izturas pret visiem. Pievērš bērna uzmanību labai un sliktai rīcībai saskarsmē un ikdienas situācijās, komentē to. Vēro bērnu saskarsmē un ikdienas situācijās, rosina rīkoties pareizi, neaizskart citus, būt draudzīgam, izpalīdzīgam.
Vēro dažādus uzvedības modeļus. Pauž savu attieksmi par vēroto. Mācās ievērot labas uzvedības noteikumus saskarsmē. Skaidro, kā jāuzvedas sabiedriskās vietās – ciemos, transportā, pie ārsta, teātrī, veikalā u. c. Stāsta par labas un sliktas rīcības piemēriem, prognozē rīcības iespējamās sekas.	Pievērš uzmanību labas un sliktas rīcības piemēriem ikdienas situācijās, rosina novērtēt rīcību un prognozēt tās iespējamās sekas. Piedāvā spēlēt lomu spēles, izspēlēt labu un sliktu rīcību. Aicina novērtēt savu rīcību ikdienas situācijās.

6.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Situāciju kartītes (situācijas mājās vai sabiedriskā vietā), labu un sliktu rīcību atspoguļojoši attēli, pasakas, dzejoļi, grāmatu ilustrācijas, animācijas filmas, spēlfilmu fragmenti u. c.

Attēli

1.–4. attēls. Situācijas sabiedriskās vietās. (I. Irbes kolāžas)

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Cielēna, M. *Deguns debesīs*. Rīga : Lietusdārzs, 2011. 45 lpp. ISBN 9789984869056.
2. Cielēna, M. *Klusis un Strīpiņš*. Rīga : Lietusdārzs, 2015. 24 lpp. ISBN 9789984869674.
3. Valdbergs, M. *Mājas mežā*. Rīga : MIA-Press, 2006. 14 lpp. ISBN 9984031659.

6.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Sasveicināšanās veidi

Skolotājs piedāvā dažādus sasveicināšanās veidus – apkampienu, *dod pieci!*, pasniedzot roku un sakot: *Labrīt!* Aicina atsaukties sveicienam, atkārtot kustības un vārdus. Katru rītu skolotājs sagaida bērnu, ļaujot izvēlēties sasveicināšanās veidu.

Kā samīļot

Piemērotā situācijā skolotājs aicina bērnu samīļot, noglaudīt, saudzīgi nosēdināt, nolikt gulēt, pacelt nomestu rotaļu lāci, lelli u. c. Nosauc bērna darbības, komentējot rotaļlietas “izjūtas”.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. SASVEICINĀŠANĀS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Sasveicinās ar grupas biedriem, skolotāju un rotaļlietām, piemēram, sakot: <i>Labrīt!</i> Katru dienu kopīgi dzied sasveicināšanās dziesmu.	No rīta sagaida katru bērnu, ieskatās viņam acīs un sasveicinās. Dod bērnam izvēles iespēju – sasveicinoties pieskerties vai nepieskerties citiem. Aicina bērnu atsaukties. Organizē rotaļu. Dzied, aicina bērnu pievienoties.	Sadarbība Pozitīvas saskarsmes veidošana un pieklājības normu ievērošana. Pašvadīta mācīšanās Savu ieradumu apzināšanās un kontrole.
Demonstrē sasveicināšanos un atvadīšanos ar kustībām un vārdiem.	Jautā: <i>Ko tu teiksi, satiekot draugu, mammu, tēti, skolotāju, nepazīstamu cilvēku un atvadoties no viņa?</i>	Pašvadīta mācīšanās Zināšanu lietošana atbilstošā kontekstā.

6.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Stāstu klausīšanās

Skolotājs stāsta vai lasa īsus situāciju stāstus. Pēc tam jautā: *Kā tu juties klausoties? Kas tevi uztrauca? Kura rīcība tev likās nejauka? Kurš stāsta personāžs rīkojās godīgi? Kā tu būtu rīkojies?*

Situācijas raksturošana

Bērns vēro attēlus un saviem vārdiem stāsta, ko dara, ko gatavojas darīt, ko domā attēlos redzamie cilvēki. Izspēlē situācijas, kā katram cilvēkam vajadzētu rīkoties šajā situācijā, lai visiem būtu ērti un patīkami. Novērtē, cik svarīgi ir palīdzēt cits citam, būt laipnam, draudzīgam, pieklājīgam.

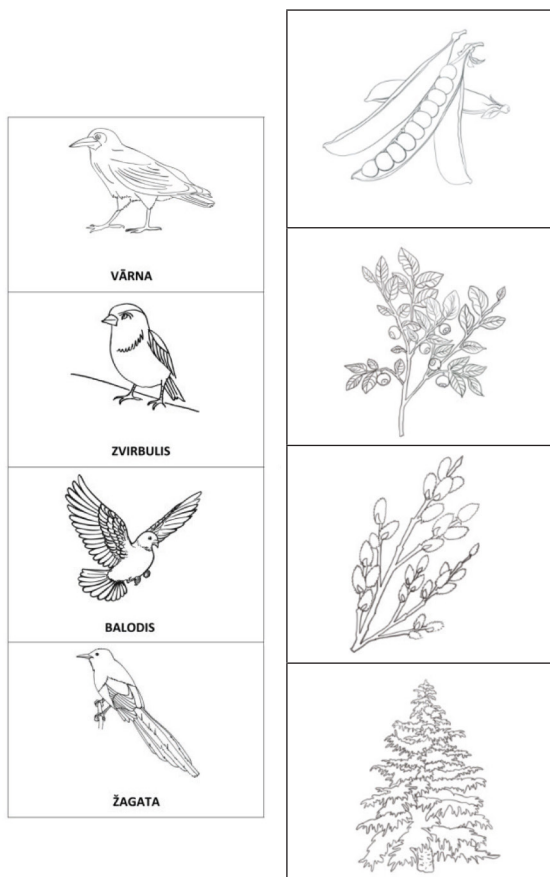
Spēle "Bingo"

Skolotājs sagatavo "Bingo" spēles kartes un attēlu kartītes. Iepazīstina bērnus ar spēles noteikumiem. Sākumā bērni dažas reizes izspēlē "Bingo" kopā ar skolotāju. Bingo spēli par dažādiem tematiem var izgatavot vai uzzīmēt arī paši bērni. Spēli vajadzētu uzglabāt bērniem brīvi pieejamā vietā, lai to var izmantot pēc vajadzības.

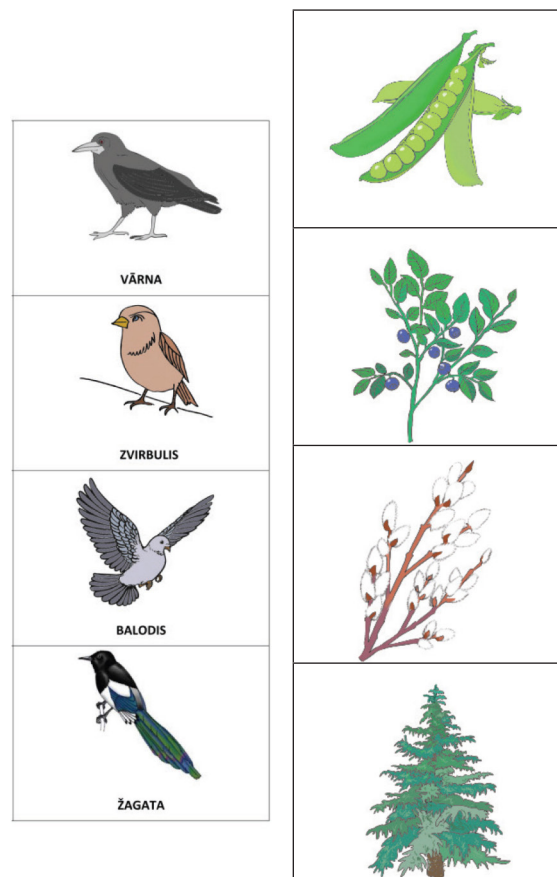
Spēlē var piedalīties vismaz trīs dalībnieki vai visa grupa. Viens ir vadītājs. Dalībnieki var spēlēt individuāli, pāri vai nelielā grupā. Spēles vadītājs katram dalībniekam vai katrai grupai piešķir melnbaltu karti, uz kuras ir 4–6 zīmējumi. Tādu pašu zīmējumu krāsainās kartītes atrodas pie vadītāja. Spēles vadītājs paņem vienu krāsaino kartīti un nosauc atbilstošo vārdu. Dalībnieks, kura kartē ir šis zīmējums, iesaucas: *Man/mums ir...!* Vadītājs, sakot *Lūdzu!*, iedod krāsaino kartīti dalībniekam. Viņš aizklāj melnbaltu zīmējumu ar krāsaino kartīti un saka: *Paldies!* Tas, kuram tiek aizklāti visi melnbaltie zīmējumi, iesaucas: *Bingo!*

Spēle turpinās līdz brīdim, kad tiek aizklātas visu dalībnieku melnbaltās kartes.

Var vienoties par papildu noteikumu – ja dalībnieks, saņemot kartīti, nepateicas, tad krāsaino kartīti uz spēles kartes liek otrādi. Spēles beigās var izvērtēt, kuri dalībnieki bijuši pieklājīgāki.

5. attēls. "Bingo" spēles kartes piemēri. (I. lrbes zīmējumi)

6. attēls. "Bingo" spēles kartīšu piemēri. (I. lrbes zīmējumi)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KAS IR DRAUDZĪGI

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Vēro, piedalās sarunās ar skolotāju un piedāvā risinājumus. Piedalās kopīgu grupas noteikumu izstrādāšanā.	Ikdienas situācijās, kad kāds ir rīkojies nedraudzīgi, skolotājs konsekventi pievērš uzmanību draudzīgai un nedraudzīgai rīcībai, apspriežot situāciju, nosaucot emocijas, rosinot bērnu domāt. Jautā: <i>Kas noticis? Kā tu jūties – aizvainots, dusmīgs? Kā varētu rīkoties? Kā to var atrisināt draudzīgi?</i> Uzklausa katra bērna viedokli. Ja nepieciešams, precizē grupas noteikumus.	Pilsoniskā līdzdalība Iesaistīšanās savstarpējo attiecību veidošanā, konstruktīva konfliktu risināšana.
Stāsta par savu pieredzi. Stāsta priecīgus atgadījumus, atceras reizes, kad ir sastrīdējies ar kādu vai bijis dusmīgs. Izsaka domas, kā izpaužas draudzīga rīcība (kopā spēlējies, sveicināties, palīdzēt, samīļot u. c.) un nedraudzīga rīcība (izsmiet, neatbildēt uz sveicienu, pagrūst u. c.). Nosauc savus labos ieradumus – prasmi uzaicināt, dalīties, sarunāties, apkalpot, būt sabiedriski aktīvam un uzņemties vadību. Iesaistās spēlē. Izspēlē, piemēram, kā cilvēki sasveicinās. Vēro attēlus, spriež par iespējamo situāciju un tās risinājumu. Noklausās vai skatās videoierakstā piedāvāto situāciju. Piedāvā savu risinājumu problēmai. Secina, ka risinājumi var būt vairāki. Ar rotaļlietām izspēlē situāciju.	Rosina sarunu par draudzīgu un nedraudzīgu rīcību. Jautā: <i>Kā cilvēki sarunājas, rīkojas, ko dara, lai būtu droši, pašam un citiem patīkami? Ko tu dari, lai citi cilvēki labi justos? Kādi citu cilvēku teiktie vārdi un rīcība ir patīkama tev pašam?</i> Piedāvā spēlēt lomu spēles, izspēlēt labu un sliktu rīcību (draudzīgu un nedraudzīgu). Piedāvā attēlus ar dažādām cilvēku sejas izteiksmēm. Jautā: <i>Ko tu varētu draudzīgi pateikt katram no šiem cilvēkiem, lai nomierinātu, atbalstītu, iepriecinātu, palīdzētu atrisināt situāciju? Ko tu pasauktu palīgā?</i> No ikdienas dzīves, attēliem vai filmām izvēlas aktuālas situācijas, kurās iesaistīti divi vai trīs cilvēki (bērns un pieaugušais, prezidents un zemnieks, izsalkušais un paēdušais, aizvainotais un nekauna, nevarīgais un spēcīgais, vecais laipnais un jaunais nelaipnais, vecais nelaipnais un jaunais laipnais, dusmīgais un mīlīgais u. c.) Aicina ar rotaļlietām izspēlēt situācijas atrisinājumu.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Formulē problēmu, aplūko to no dažādiem skatpunktiem, piedāvā risinājumu. Jaunrade un uzņēmējspēja Pieņem lēmumu, uzdrīkstas, uzņemas atbildību. Sadarbība Prasme uzaicināt, dalīties, sarunāties, apkalpot, būt sabiedriski aktīvam un uzņemties vadību. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Formulē problēmu, aplūko to no dažādiem skatpunktiem, piedāvā risinājumu. Jaunrade un uzņēmējspēja Iesaistīšanās lomu spēlē, savu ideju izteikšana un risinājuma piedāvāšana.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Pēc spēles pastāsta par personāža darbību, izjūtām, izvēlēm un iespējām (ko darīja un ko nedarīja). Pārī apmainās ar rotaļlietām un izpēlē situāciju vēlreiz, attēlojot citu darbību (to, ko iepriekšējā reizē nedarīja). Secina, kādas sekas (izjūtas, attiecības, domas, darbības) ir vienā un otrā situācijas risinājumā. Spriež, kurš no risinājumiem ir labs, draudzīgs, taisnīgs, atvieglotājs, kurš – slikts, naidīgs, cietsirdīgs, netaisns u. c.	Pēc spēles jautā: <i>Ko darīja katrs personāžs? Ko katrs no viņiem vēlējās, ko juta, ko domāja? Ko viņi nedarīja?</i> Rada drošu un atbalstošu gaisotni, pieņem visas bērna atbildes. Rosina izspēlēt atšķirīgu risinājumu. Pēc spēles rosina pārdomāt iepriekš minētos jautājumus. Rosina salīdzināt izspēlētās darbības un to izraisītās sekas – izvērtēt rīcību un prognozēt tās iespējamās sekas.	Pašvadīta mācīšanās Iejušanās situācijā, savas pieredzes refleksija. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vērtē situāciju no dažādiem skatpunktiem, piedāvā risinājumu.
Secina, ka laipnība un pieklājība palīdz veidot draudzīgas attiecības ar citiem; sirsnīga atvainošanās, ja jūties ko sliktu izdarījis, ļauj justies vieglāk.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kā rīkoties draudzīgi? Kad un kā atvainoties, palūgt piedošanu? Kā atbildēt uz nelaipnu rīcību? Kad ir grūti būt draudzīgam un laipnam? Kā tu domā, kādēļ reizēm ir grūti rīkoties labi?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Attiecību veidošana, līdzjutības, laipnības un draudzības vērtības apspriešana. Pašvadīta mācīšanās Pārdomā savu rīcību.

6.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Draugu albums

Bērns veido aptauju par grupas biedriem. Iespējamie jautājumi: *Kāda ir tava mīlākā krāsa? Kurš gadalaiks tev patīk? Vai tev ir mājdzīvnieks? Vai tev patīk lasīt? Kādā krāsā ir tavas acis?* U. tml. Iegūto informāciju uzzīmē vai uzraksta uz lapas vai ieraksta albumā.

Kā novērst nepatīkamu situāciju

Ikdienā skolotājs pievērš bērna uzmanību labai un sliktai rīcībai, piemēram, cilvēki stāda puķes, bet kāds tās izrauj no dobes. Bērni kopīgi spriež, ko darīt, lai neviens neizbradātu dobi, piemēram, varētu pielikt zīmes, iesaistīt citus bērnus puķu stādīšanā, uzraudzīšanā, kopšanā. Svarīgi ir rast draudzīgu izeju no situācijas.

Rotaļa "Uzticies man!"

Vienam bērnam ir aizsietas acis, otrs viņu vada, kur jāiet. Sākumā vada, sadodoties ar abām rokām (kā *zirdziņos*). Grūtāk, ja bērnam, kuram ir aizsietas acis, jāklausa komandas un jāspēr solis patstāvīgi (kā robotam – viens solis uz priekšu, pagriezties pa labi, divi soļi uz priekšu utt.).

Spēle “Es braukšu ceļojumā”

Spēles atslēgvārdi ir *lūdzu* un *paldies*. Vadītājs stāsta: *Es braukšu ceļojumā uz Madagaskaru un līdzī ņemšu ābolu. Lūdzu!* un iedod kādam no spēles dalībniekiem rotaļlietu. Ja tas pasaka *Paldies!*, tad vadītājs turpina: *Tu tiks ceļojumā*. Ja *Paldies!* neizskan, tad saka: *Tu netiksi ceļojumā*. Tā vadītājs arī nākamajiem ceļotājiem saka, vai viņi tiks vai netiks ceļojumā. Spēli turpina, līdz dalībnieki ir sapratuši, kāds ir spēles princips.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. ROTAĻA “UZTICIES MAN!”

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Spriež par atšķirīgām cilvēku vajadzībām.	Jautā: <i>Kas ir kopīgs visiem cilvēkiem?</i> <i>Kas – atšķirīgs? Kā tu zini, kurš cilvēks ir vecs, kurš – jauns, kurš ir bērns? Kā tu zini, ka tas ir vīrietis vai sieviete? Kā tu pazīsti savus tuviniekus? Kā palīdzēt, ja cilvēks slikti redz? Kā palīdzēt, ja cilvēkam kaut kas sāp?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Cilvēku daudzveidības un kopīgo īpašību apspriešana.
Iesaistās spēlē. Saņem grupas biedru pie rokas un vada pa noteiktu maršrutu, komentējot ceļu, virziena un šķēršļus.	Piedāvā spēles noteikumus – kā palīdzēt neredzīgam cilvēkam. Aizsien acis vienam bērnam un izvēlas otru, kurš viņu vadīs.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Pieņem lēmumu par maršrutu, izvēlas vārdus virziena un šķēršļu raksturošanai, lai otrs saprastu. Sadarbība Iejūtība, uzmanība, atbildība, saziņa, uzticēšanās.
Stāsta par spēles gaitā gūto pieredzi: “vedējs” – par savu atbildību, “neredzīgais” – par bezpalīdzības izjūtu un uzticēšanos.	Jautā: <i>Ko sajūt un izjūt neredzīgs cilvēks?</i> <i>Kā redzīgais palīdzēja? Vai bija viegli uzticēties?</i> <i>Kā var palīdzēt cilvēkam ar īpašām vajadzībām?</i> Uzslavē par iejūtību un rūpēm.	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana.

7. SABIEDRĪBA UN SADARBĪBA. PALĪDZĪBA

7.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Saprot, pie kā un kādā gadījumā vērsties pēc palīdzības, kad jūtas slikti vai nedroši; nosauc ārkārtas palīdzības izsaukumu numuru 112.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Nedroša vai nepatīkamā situācijā izrāda savas grūtības, sāpes un bailes.	Sauc pieaugušo nedrošā situācijā, kad pašam vai kādam citam bērnam ir slikti pašsajūta.	Vēršas pēc palīdzības pie pieaugušā ikdienas situācijās; pieņem palīdzību.	Stāsta pieaugušajam par sliktu pašsajūtu, sāpēm, prot parādīt sāpošo vietu, pieņem palīdzību.
2.	Nedroša vai nepatīkamā situācijā pastāsta par savām grūtībām, sāpēm un bailēm.	Sauc pieaugušo nedrošā vai nepatīkamā situācijā, piemēram, ja ir slikti pašsajūta, apgāzusies svece, redzami dūmi, sajūtama nepatīkama smaka vai neparasta smarža, ja uzrunā sveši cilvēki.	Skaidro, kā un kādēļ vērsties pēc palīdzības pie pieaugušā sliktas pašsajūtas gadījumā, nedrošā vai vardarbīgā situācijā.	Pamanot bīstamu situāciju, pastāsta par to pieaugušajam, turas pieaugušā tuvumā, precīzi izpilda tā norādes.
3.	Bīstamu situāciju gadījumos vērstas pēc palīdzības pie pieaugušā, pievērš uzmanību savām grūtībām, sāpēm, bailēm, bažām.	Atpazīst potenciāli bīstamas situācijas un objektus; stāsta, pie kā vērsties, lai pasargātu sevi.	Nosauca ārkārtas palīdzības izsaukumu numuru 112 un skaidro, kuros gadījumos to nepieciešams izmantot.	Stāsta, kā jārikojas, lai pasargātu sevi un citus sarežģītās, bīstamās situācijās, kā lūgt palīdzību skolotājam, vecākiem, atbilstošā dienesta darbiniekam; pastāsta, kā izsaukt glābšanas dienestu, lietojot tālruņa numuru 112.

7.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: bīstama, nedroša, nepatīkama, aizdomīga situācija, nelaime, ugunsgrēks, plūdi, smaka, dūmi, avārija, caurvējš, trauma; man (vai citam) sāp, bail, ir slikti dūša, reibst galva, salst, nav, ko elpot, kož, ir grūti, ir nobrāzums, zilums, tek asinis; briesmas, aizdomīgi, skolotājs, skolotāja palīgs, medicīnas māsa, ārsts, vadītājs, pieaugušais, grupas biedri, draugi, nepazīstami cilvēki, glābšanas dienests, ugunsdzēsējs, policists, ārsts, 112 u. c.

Darbības: saukt palīgā, pastāstīt, ka sāp, raudāt, kliegt, klusēt, pietuities, turēties drošā attālumā, nogaidīt, zvanīt pa tālruni, uzklausi, padot roku, samīlot, mierināt, piezvanīt, izpildīt norādījumus u. c.

Nozīmīgums: līdzjūtība, uzticība, drošība, atbildība u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniedzamais rezultāts.

7.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Palīdz citam, ja redz, ka tas ir nepieciešams, piemēram, pienes apavus, rotaļlietu, veic kādu darbību. Pieņem cita palīdzību.	Pievērš bērna uzmanību citam bērnam, kuram nepieciešama palīdzība vai emocionāls atbalsts, rosina palīdzēt. Nestaidzina bērnu, ļauj palīdzēt grupas biedram, neiejaucas, pagaida, lai bērns savu palīdzību īsteno. Paslavē, aicina bērnu pateikties par palīdzību.
Mācās atpazīt nedrošas situācijas un pareizi tajās rīkoties. Stāsta, kā rīkotos, nonākot nedrošā situācijā. Stāsta, kāpēc jāvērsas pie pieaugušā, ja svešinieks uzrunā un aicina doties līdzi, cits aizskar bērna ķermeni, pamana, ka citam ir nepieciešama palīdzība, sajūt bailes, sāpes, pamana briesmas. Kopīgi izspēlē veiksmīgu rīcību un dialogus, kas ļauj draudīgā situācijā pasargāt sevi, brīdināt citus un saņemt pieaugušo un drošības dienestu atbalstu.	Ikdienas dzīvē pievērš uzmanību gadījumiem, kad jāvērsas pēc palīdzības. Sarunā noskaidro, kuros gadījumos un kāpēc jāvērsas pie pieaugušā pēc palīdzības. Kopā ar bērniem skatās videoierakstus, analizē problēmsituācijas, piemēram, telpā jūtama nepatīkama smaka vai kāds svešinieks uzsāk sarunu ar bērniem, kas rotaļājas izglītības iestādes sētas tuvumā. Modelē vēlamo rīcību nedrošās situācijās. Piedāvā rotaļā izspēlēt dialogus, kuri reālajās dzīves situācijās palīdzēs sev un citiem paglābties no apdraudējuma. Ievēro un atbalsta bērna individuālo vajadzību pēc drošības. Iedrošina bērns, kurš ir nedrošs un neaktīvs. Pozitīvi novērtē katra bērna ieinteresētību un vēlmi īstenot drošu rīcību.
Stāsta, kādi ir glābšanas dienesti un to pamatfunkcijas. Stāsta, kuros gadījumos jāzvana uz ārkārtas palīdzības izsaukumu numuru 112. Pedalās spēlēs, modelē situācijas, kurās nepieciešama glābšanas dienestu palīdzība.	Iepazīstina ar glābšanas dienestu pamatfunkcijām. Organizē tikšanās ar glābšanas dienestu darbiniekiem. Noskaidro, kā rīkoties droši, kā saņemt nepieciešamo palīdzību, kuros gadījumos zvanīt uz ārkārtas palīdzības izsaukumu numuru 112.

7.4. Mācību līdzekļi

Ugunsdrošības noteikumi, drošas uzvedības noteikumi rotaļlaukumā, kāpnēs, grupas telpā, uz ielas, uz ūdens, bērnu veidoti plakāti "Uguns – derīgā un postošā", "Ārkārtas palīdzības izsaukumu numurs 112".

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Tvnet.lv. "Kāpēcīši" satiek ugunsdzēsēju [tiešsaiste]. 2019, 10. apr. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://video.tvnet.lv/6565297/kapecisi-satiek-ugunsdzeseju>
2. VUGD. 112 – Vienotais ārkārtas palīdzības izsaukumu numurs [tiešsaiste]. 2015, 6. okt. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=glvfMcWiu1E>
3. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests. Kad zvanīt uz tālruna numuru 112 [tiešsaiste]. 2019 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: https://vugd.gov.lv/lat/par_vugd/darbibas_sferas/kad_zvanit_uz_talruna_numuru_112/
4. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests. Kad NEzvanīt uz tālruna numuru 112 [tiešsaiste]. 2019 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: https://vugd.gov.lv/lat/par_vugd/darbibas_sferas/kad_nezvanit_uz_talruna_numuru_112/

7.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

Idejas bērna darbībai

Sīžetisko attēlu aplūkošana par atbalstu, ko var saņemt no pieaugušajiem, ja bērns ir saslimis vai savainojies.

Rotaļas ar rotaļlietām, atveidojot palīdzības sniegšanas situācijas.

Palīgā saucienu, jautājumu un līdzjūtību apliecināšu izteikumu lietošana ikdienā.

Medicīnas darbinieku ikdienas iepazīšana multiplikācijas filmās par palīdzības saņemšanu.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. AI, KĀ SĀP!

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Atsaucas skolotājam. Nosauc vai norāda sāpošo vietu.	Ikdienas situācijās pievērš uzmanību bērna pašsajūtai. <i>Jautā: Kā tu jūties? Vai jūties stiprs, enerģisks, priecīgs, noguris, apbēdināts, nobijies? Kur tev sāp, kas notika?</i>	Pašvadīta mācīšanās Pievērš uzmanību savām sajūtām. Sadarbība Kontaktējas ar skolotāju. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Apzinās problēmu un meklē palīdzību.
Iesaistās rotaļā – kā lācītim sāpēja kāja, kā es viņu mierināju, samīļoju, vedu pie ārsta.	Piedāvā rotaļu situāciju (ievēro, ja bērni paši to izspēlē), kurā kāds ir noguris, saslimis, savainojies. Uzslavē bērnu par iejūtību un atsaucību.	Sadarbība Iesaistās sabiedriski nozīmīgā darbībā kopā ar citiem.

7.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Evakuācijas plāna un sīžetisko attēlu par unugsdrošību aplūkošana.

Rotaļas ar klucīšiem vai rotaļlietām, atveidojot palīdzības sniegšanas un drošas rīcības situācijas.

Palīgā saucienu, jautājumu un līdzjūtību apliecināšu izteikumu lietošana ikdienā.

Filmu un to fragmentu skatīšanās par ugunsdrošības noteikumu ievērošanu.

Plakātu par dažādiem ar drošību saistītiem tematiem veidošana.

Ekskursija uz ugunsdzēsēju depo.

Ugunsgrēka trauksmes simulācija

Atbilstoši ugunsdrošības pasākumu shēmai, skolotājs īsteno evakuācijas darbu, skaidro situāciju, evakuācijas ceļu shēmu un ugunsdrošības norādes. Kopā ar bērniem vienojas, kāpēc jābūt uzmanīgiem un precīzi jāizpilda pieaugušo – skolotāju un glābšanas dienestu darbinieku – norādes. Bērni piedalās ugunsdrošības mācību trauksmes pasākumā, ievēro pieaugušo norādījumus, veikli un uzmanīgi pārvietojas pa evakuācijas ceļiem, palīdz citiem, nepieciešamības gadījumā rāpo uz izeju, turas pieaugušo tuvumā, pārtrauc darbību un reaģē uz brīdinājumu: *Stop! Nē! Bīstami!*

Spēle "Uguns un ugunsdzēsēji"

Bērnu grupa attēlo uguns liesmas, viens vai divi bērni – ugunsdzēsējus.

Uguns grupa atdarina liesmu izmaiņas no nelielas liesmiņas līdz spēcīgām liesmām – pietupstas un ar rokām rāda, kā virmo liesmas. Tās pieņemamas spēkā – bērni ceļas kājās un kustina rokas, attēlojot liesmu plīvošanu. Skolotājs demonstrē ugunsdzēsēju darbības – pieskaras bērna plecam un "nodzēš liesmas". Atkārtoti spēlējot, ugunsdzēsēja darbu veic kāds bērns.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. DROSMĪGIE UGUNSDZĒSĒJI

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Apskata jauno rotaļlietu (skatās videoierakstu), izsaka savas domas: <i>Tā ir ugunsdzēsēju automašīna.</i> Raksturo automašīnas izskatu un uzbūvi: <i>Tā ir liela, sarkanā krāsā, tai ir piestiprinātas kāpnes, uz sāniem ir numurs, uz jumta – kāpnes un skaļruņi, kas visus brīdina.</i> Visi kopā atdarina ugunsdzēsēju auto skaņas signālu: <i>ī-ū, ī-ū!</i>	Demonstrē jauno rotaļlietu (vai videoierakstu) un jautā: <i>Kas tā ir par automašīnu – policijas, neatliekamās medicīniskās palīdzības vai kāda cita dienesta automašīna? Kā to var noteikt? Kāpēc tā ir labi pamanāma? Kāpēc var labi dzirdēt tās tuvošanos? Kā skan šī auto skaņas signāls? Kāpēc tas ir vajadzīgs?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vienkāršu likumsakarību formulēšana.
Saviem vārdiem spriež par ugunsdzēsēju darbu: <i>Ugunsdzēsēju automašīna brauc ātri, jo pēc iespējas ātrāk ir jānokļūst vietā, kur ir ugunsgrēks, lai uguni iespējami ātri nodzēstu un glābtu nelaimē nonākušos cilvēkus un dzīvniekus.</i> Skatās videoierakstu. Kopīgi spriež par ugunsdzēsēju darbu – nosauc ugunsdzēsēja darbarīkus un darbības, saviem vārdiem stāsta par katru darbarīka pielietojumu. Kopīgi spriež par ugunsdzēsēju darba nozīmību: <i>Ugunsdzēsēji veic ļoti grūtu darbu sarežģītās, bīstamās situācijās – glābj cilvēkus, nodzēš uguni, viņi ir ne tikai stipri, bet arī drosmīgi, veikli, gudri un vīrišķīgi, vienmēr gatavi palīdzēt, viņiem var uzticēties.</i>	Jautā: <i>Kāpēc citi braucēji dod ceļu ugunsdzēsēju automašīnai?</i> Uzklausa un apstiprina bērna teikto. Ja nepieciešams, papildina. Jautā: <i>Kādus darbus ugunsdzēsējiem jāprot veikt, lai novērstu vai nodzēstu ugunsgrēku?</i> Piedāvā noskatīties videoierakstu. Aicina raksturot ugunsdzēsēja-glābēja darbu. Jautā: <i>Kādi ir ugunsdzēsēja darbarīki? Kāpēc ugunsdzēsējiem ir nepieciešami šie priekšmeti?</i> Kopā ar bērniem noskaidro, kur bērnodārzā atrodas priekšmeti, kas jālieto ugunsgrēka gadījumā. Jautā: <i>Kādam ir jābūt ugunsdzēsējam? Kāpēc?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Izpratne par ugunsdzēsēju darba nozīmīgumu un rīcību krīzes situācijās. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Situācijas analīze no dažādiem skatpunktiem. Pilsoniskā līdzdalība Sabiedrības vērtību apspriešana.
Apskata attēlus un nosauc bīstamas situācijas pazīmes: redzamas dzirksteles, liesmas, dūmi, jūtama smaka, dzirdami sprakšķi u. c. Spriež par iespējām pasargāt sevi, brīdināt par briesmām citus, saukt palīgā pieaugušos vai glābšanas dienestu (112).	Rosina sarunu par bīstamām situācijām. Jautā: <i>Kā tu zini, ka nav droši? Kā tu jūties šādā situācijā? Kam tu pastāsti par bīstamo situāciju? Kuros gadījumos ir steidzīgi jāziņo pieaugušajiem? Kas bērnam ir jādara, ja ir redzamas dzirksteles, liesmas vai dūmi? Kā par briesmām var paziņot ugunsdzēsējiem?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Atbildīga rīcība bīstamās situācijās. Pašvadīta mācīšanās Darbību secības apzināšanās un patstāvīga kontrole.

7.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Ekskursija uz ugunsdzēsēju depo vai tikšanās bērnudārzā ar glābšanas dienesta darbiniekiem un šo cilvēku darba ikdienas, darba pienākumu izzināšana.

Lomu spēles

Bērni savā starpā vai ar rotaļlietām izspēlē situācijas, kad nepieciešama palīdzība – slikta pašsajūta, trauma, ugunsgrēks utt. Skolotājs piedāvā situācijas, izteikumus, kas noder, vērsoties pēc palīdzības. Pēc lomu spēles spriež, kuri situācijas risinājumi bija efektīvākie – kad cilvēki vislabāk sapratās un spēja visātrāk reaģēt.

Kad jāsauc glābēji?

Skolotājs aicina bērnu stāstīt par savu pieredzi vai piedāvā apspriešanai situācijas, lai noskaidrotu, kuros gadījumos ir nepieciešama glābēju palīdzība, piemēram, kaķis uzkāpis kokā un netiek lejā, vecmāmiņa guļ un nemostas (bezsamaņā), nobrāzts ceļgals, elektrības kontakts dzirksteļo un sprakšķ, ar adatu iedurts pirkstā, bērns burzmā pazaudējis vecākus, aiz loga tumsā dzirdamas dīvainas skaņas, it kā kāds elpotu, telpās jūtama gāzes smaka, mamma dusmojas, cilvēks ielūzis ledū u. c.

Parole

Bērni kopā ar skolotāju vienojas par paroli – noteiktu vārdu, ko bērns var izmantot nepatīkamā vai nedrošā situācijā. Pieņem noteikumu – tiklīdz kāds nosauc paroli, pārējiem tūlīt ir jāpārtrauc darbība. Skolotājs rosina sarunu par rēķināšanos ar citu izjūtām, robežu ievērošanu.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KĀ SAUKT PALĪGĀ, GLĀBTIES, BRĪDINĀT UN PASARGĀT

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta par savu pieredzi, kuros gadījumos vajag bēgt, kuros – stāvēt uz vietas, kad vajadzētu pievērst sev uzmanību, skaļi kliegt, kuros gadījumos paslēpties un kuros – to nedrīkst darīt, kam un kādā veidā lūgt palīdzību.	Rosina sarunu par nedrošām situācijām. Jautā: <i>Kā pasargāt sevi un citus bīstamās situācijās?</i> Skolotājs piedāvā noteiktu situāciju, piemēram, stāsta par savu vai cita cilvēka traumu, ugunsgrēku, ceļu satiksmes negadījumu, vardarbīgu situāciju, apmaldīšanos u. c.	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana.
Bērni pāros vai mazās grupās izspēlē dažādas situācijas ar rotaļlietām, iesaistot tajās bērnu, pieaugušo, skolotāja, ārsta, medicīnas māsas, ugunsdzēsēja, policista un citu glābēju tēlus.	Rosina meklēt efektīvu risinājumu palīdzības saņemšanai bīstamā situācijā. Aicina bērnus izspēlēt situāciju lomās (pašiem vai ar rotaļlietām). Jautā: <i>Kas notiktu, ja apdraudētais, cietušais vai viņa draugs (cilvēks, pele, lācis) bēgtu, kliegtu, sauktu palīgā, slēptos? Kā rīkoties, ja tev pašam ir slikti? Kā rīkoties, ja draugam vai mammai ir slikti? Ko saukt palīgā? Kā un kuros gadījumos var palīdzēt mazais brālis, grupas biedrs, kaimiņš, mamma, skolotājs, glābšanas dienests?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Situācijas izvērtēšana no vairākiem skatpunktiem, dažādu risinājumu efektivitātes salīdzināšana. Sadarbība Pienākumu sadale, ieklausīšanās, uzticēšanās, kopīga darbošanās. Jaunrade un uzņēmējspēja Radoša situāciju izspēlēšana.
Kopīgi secina, kurās situācijās nedrīkst palauties uz saviem spēkiem.	Rosina refleksiju.	Pašvadīta mācīšanās Izjūtu atpazīšana un nosaukšana.

8. KULTŪRU DAUDZVEIDĪBA. PARADUMI

8.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *Saprot, ka cilvēki ir dažādi.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.				
2.	levēro un nosauc dažāda dzimuma cilvēkus.	Raksturo dažāda vecuma un dzimuma cilvēku pazīmes.	levēro un salīdzina atšķirīgus cilvēku paradumus.	Salīdzina savus un citu cilvēku paradumus.
3.	levēro kopīgo dažādu tautību cilvēku valodā un paradumos.	levēro kopīgās un atšķirīgās dažādu tautību cilvēku pazīmes.	Skaidro, ka cilvēki ir dažādi: runā dažādās valodās, dažādi svin svētkus.	Stāsta, kā ar cieņu izturēties pret citiem cilvēkiem.

8.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: sieviete, vīrietis, bērns, meitene, zēns, jauniešs, vecs/jauns cilvēks, latvietis, krievs, baltkrievs, igauņis, ukraiņis, polis, valoda, dzimums, vecums, profesija, tautība, draugi, biedri, radnieki, ģimene, kaimiņi, kopiena, grupa, novadnieki, svētki, ikdiena, ieradumi, paražas, tradīcijas u. c.

Darbības: godināt, atzīmēt, satikties, sveicināties, iepazīties, dziedāt, aizbraukt, atgriezties, darīt kopā, cienīt, būt uzmanīgam un pieklājīgam u. c.

Nozīmīgums: manējais, tavējais, līdzīgais, īpašais, pieklājība, saprašanās, cieņa u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

8.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Vēro apkārtnē un attēlos pēc izskata un paradumiem atšķirīgus cilvēkus. Stāsta par kopīgo un atšķirīgo cilvēku izskatā (seja, mīmika, ķermenis, ādas krāsa, dzimums, vecums, ārējais izskats, apģērbs u. c.), valodā un ieradumos.	Rosina vērot cilvēkus apkārtnē un attēlos, saskatīt līdzības un atšķirības. Pievērš bērna uzmanību atšķirībām cilvēkos, kas izraisa līdzjutību, vēlmi palīdzēt. Aicina pieņemt atšķirīgus cilvēkus un ievērot pieklājīgas uzvedības normas (nerādīt ar pirkstu, skaļi nenosaukt, piemēram, ādas krāsu, ķermeņa nepilnības, apģērba vai valodas īpatnības).
Ievēro un nosauc atšķirīgus cilvēku paradumus (atšķirīgs apģērbs, svētku svinēšana u. c.). Skaidro, ka cilvēki sazinās dažādās valodās, viņiem ir atšķirīgi svētki un svētku svinēšanas tradīcijas. Mācās pieņemt atšķirības. Stāsta par savas ģimenes tradīcijām.	Rosina saskatīt kopīgo un atšķirīgo, vērojot cilvēkus apkārtnē un attēlos. Pievērš bērna uzmanību dažādām saziņā lietotajām valodām. Jautā, kuras valodas bērns zina, kurās valodās viņš prot sarunāties, kurās valodās sazinās ģimenē, kurās valodās runā Latvijā. Aicina pastāstīt par bērnam pazīstamiem citu tautību cilvēkiem. Jautā par svētku svinēšanas tradīcijām ģimenē. Rosina pieņemt atšķirības, respektējot katra cilvēka izvēli, ja tā netraucē citus. Piedāvā daudzveidīgus informācijas avotus un materiālus kolāžai.
Raksturo dažādu kultūru cilvēku kopīgās vērtības, piemēram, ķermenis, veselība, ģimene, draudzība, miers, pārticība, darbs, skaistums u. c.	Rosina saskatīt vērtības, kuras ir kopīgas visiem cilvēkiem. Skaidro, ka visi cilvēki ir vienlīdzīgi, lai gan atšķiras pēc dažādām pazīmēm, un pret ikvienu cilvēku ir jāizturas ar cieņu.

8.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Aplikāciju papīrs, žurnāli, fotogrāfijas kolāžas veidošanai; atribūti, lai iejustos dažāda dzimuma, vecuma, izskata tēlos (lakati, krelles, vainagi, cepures, kaklasaites u. c.); attēli – Latvijas un citu zemju iedzīvotāji dažādās situācijās (sadzīve, sports, brīvais laiks, kultūras pasākumi, ekskursijas); fotogrāfijas no ceļojumiem pa Latviju un ārpus tās; karte, piemēram, Latvijas, Eiropas, Baltijas jūras, pasaules, politiskā, fiziogeogrāfiskā, ievērojamāko tūrisma objektu karte.

Papildu informācijas avotu piemēri

- Asia Pacific. People – places, faces, cultures and smiles [tiešsaiste]. 2014 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <http://asiapacificislandescapes.com.au/people-places-faces-cultures-smiles/#!prettyPhoto> (Cilvēki smaida.)
- Google.com. Old people laughing [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: https://www.google.com/search?biw=1015&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=dcQJXeaMK7LikgXv2okQ&q=old+people+laughing&oq=old+people+laughing&gs_l=img.3..0l3j0i8i30l2.30062.34303..34652...0.0..0.113.1265.13j2.....0....1..gws-wiz-img.....35i39j0i5i30j0i24.tsKcJBIBYh0 (Cilvēki smaida.)
- Picturehouse. BABIES - Official Trailer [tiešsaiste]. 2011, 28. febr. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=J7fA7glB-hA> (Bērni dažādās kultūrās.)
- Pixabay.com. Free images of smile [tiešsaiste]. 2015, 11. jūn. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://pixabay.com/images/search/smile/> (Cilvēki smaida.)

8.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Kādi mēs esam

Skolotājs lūdz bērnu raksturot pašam sevi. Bērns stāsta par sevi, zīmē sevi un lietas, kas viņam pieder, patīk, garšo. Kopīgi aplūko visu bērnu zīmējumus, ievēro atšķirības. Skolotājs uzsver katra cilvēka unikalitāti.

Kolāža

Skolotājs piedāvā kolāžas tematu, kas saistīts ar visām kultūrām kopīgām vērtībām, piemēram, svētki, bērnu rotaļas, mājas, ornamentu, tērpi (sieviešu, vīriešu, darba, svētku u. c.), pasaku varoņi, darbarīki, piederumi u. c.

Bērni pārdomā savu pieredzi, vēro skolotāja piedāvātos, tematam atbilstošos attēlus un videoierakstus, izgriež attēlus no poligrāfijas materiāliem vai aplikāciju papīra (vai piemeklē gatavus objektus), piestiprina tos pie pamatnes, veidojot kompozīcijas, kas raksturo noteiktas sociālās vai etniskās grupas ieradumus, tradīcijas, dzīvesveidu. Kopīgi apspriež, kas tām kopīgs, kas – atšķirīgs.

Variants. Skolotājs demonstrē attēlus vai videoierakstus par kādu tradīciju, kas raksturīga divām vai trim atšķirīgām tautībām. Aicina bērnu spriest, kas no redzētā ir pazīstams un ierasts, kas ir atšķirīgs, vēro bērna reakciju, jautā un paskaidro, ja nepieciešams.

Rotaļa “Kas mums ir kopīgs?”

Bērni sastājas aplī ar skatu uz centru. Skolotājs vai kāds no bērniem vada rotaļu – nosauc kādu pazīmi un darbību, ko veikt bērniem, uz kuriem attiecas nosauktā pazīme. Daži piemēri: tie, kuriem apģērbā ir kaut kas zils, mainās vietām; meitenes, kurām ir gari mati, ienāk apla vidū; tie, kuru vārds sākas ar R, sastājas kolonnā cits aiz cita; tie, kuriem ir zilas acis, pietupstas; tie, kuriem ir melnas acis, palecas.

Bērns vēro sevi un grupas biedrus, saskatot kopīgo un atšķirīgo.

Rotaļa “Uzmini, kas mainījies!”

Bērni darbojas pāros. Vispirms rūpīgi aplūko viens otru, tad pagriežas ar mugurām viens pret otru un kaut ko izmaina savā apģērbā vai izskatā. Pagriežoties atpakaļ, jāuzmin, kas ir izmainījies (veste novilkta, krekla poga vaļā, matu sakārtojums mainījies u. c.).

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. SVEICIENS DAŽĀDĀS VALODĀS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Izsaka savas idejas, nosauc atpazītās valodas. Ar skolotāju pārrunā sasveicināšanās nozīmi, spriež, kāpēc tā ir svarīga jebkurā kultūrā.	Izrunā sveicienu dažādās valodās, lieto piemērotu mīmiku un žestus. Jautā: <i>Ko es pateicu? Kā var zināt, ka tas ir sveiciens, pat ja nesaproti valodu? Kāpēc cilvēki sasveicinās?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Patstāvīga sakarību formulēšana.
Stāsta par savu pieredzi, nosauc sasveicināšanās vārdus savā valodā un citās (piemēram, valodā, kuru lieto ģimenē, kuru ir dzirdējis televīzijā, videoierakstā vai kino). Iesaistās rotaļā. Rotaļas dalībnieki mūzikas pavadījumā izklaidus pārvietoja pa telpu. Mūzikai apklustot, katrs bērns atrod sev pāri, nostājas pāri viens otram pretī, ieskatās acīs un sveicina viens otru nosauktajā valodā. Ja valodu nezina, sasveicinās neverbāli. <i>Variants.</i> Kā skaitīt līdz trīs dažādās valodās.	Rosina sarunu par tematu "Kā sasveicināties citās valodās". Uzklausā, atkārto un pieraksta bērniem zināmo valodu nosaukumus un sasveicināšanās vārdus citās valodās. Aicina rotaļāties, piedāvā noteikumus. Atskaņo mūziku, piemērotā brīdī pārtrauc atskaņošanu un nosauc sasveicināšanās vārdus un valodu. Daži piemēri. <i>Vasals!</i> – latgaliešu val. <i>Jōvā pāva!</i> – lībiešu val. <i>Tere!</i> – igauņu val. <i>Laba diena!</i> – lietuviešu val. <i>Prueem!</i> – krievu val. <i>Hello!</i> – angļu val. <i>Ciao!</i> – itāļu val.	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana. Jaunrade un uzņēmējspēja Iesaistīšanās rotaļā, uzdrīkstēšanās. Sadarbība Kopīga rotaļa, neverbāla un verbāla sazināšanās.
Nosauc pazīstamās valodas un atbilstošos sveiciena vārdus. Spriež par sasveicināšanās nozīmi.	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Kurās valodās tu proti sasveicināties? Kāpēc ir svarīgi sasveicināties?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Dažādu kultūru cilvēku ieradumu un valodas iepazīšana, atvērtības un labvēlības kā vērtības apspriešana.

8.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Ko dažādi cilvēki dara kopā?

Skolotājs piemērotā situācijā rosina sarunu (vai iesaistās bērnu sarunā) par dažādu sociālu grupu paradumiem. Jautā: *Ko tu dari kopā ar saviem draugiem, ģimeni, vecvecākiem, ārstu, skolotāju? Ko tavš tētis dara kopā ar saviem brāļiem un māsām, draugiem, darba biedriem, citiem makšķerniekiem? Ko dara tava māmiņa kopā ar savām draudzenēm, māsām, brāļiem, darba kolēģēm, kaimiņiem, biznesa partnerēm? Ko dara tev pazīstamie vecie cilvēki, kad satiekas? Ko cilvēki dara kopā Lielajā talkā, Svecīšu vakarā, piknikā, viesībās, Dziesmu svētkos, mājās, pludmalē, tirgū, baznīcā, kapsētā, sporta sacensībās, konferencē? Kuri cilvēki ir sanākuši kopā (ģimenes locekļi, draugi, kaimiņi, tūristi, sporta līdzjutēji, zinātnieki)? Ko cilvēks dara, kad ir viens pats?*

Bērns ievēro dažāda vecuma, dzimuma un, iespējams, atšķirīgu tautību cilvēku atšķirības. Secina, ka dažādu grupu cilvēku ieradumos un dzīvesveidā ir gan atšķirības (citas darbības, sarunu tēmas, lietotie vārdi, uzvedības normas, izskats, apģērbs, valoda u. c.), gan kopīgas vērtības (draudzība, cieņa, sarunas, atbalsts, kopīgs darbs, problēmu risināšana, sakopta vide, piederības izjūta u. c.).

Lomu spēles

Bērni gan paši, gan arī ar pirkstu lellēm un rotaļlietām spēlē lomu spēles par dažādiem tematiem, piemēram, "Mamma ar savām draudzenēm", "Piknikā", "Dziesmu svētkos", "Viesībās", "Svecīšu vakars kapsētā" u. c.

Kā to dara mūsu mājās

Bērns, ja vēlas, stāsta par savu pieredzi, kā ģimenē svin Jauno gadu, uzņem ciemiņus, ēd brokastis, kādas pārraides skatās televīzijā, par ko priecājas, ko ģimenē ievēro, kad atnāk ciemiņš, kāds saslimst, klāj galdu utt. Skolotājs uzklauza bērna stāstījumu, bez kritikas vai negatīvas attieksmes izrādīšanas pieņem jebkuru variantu, atbalsta bērnu. Bērni kopā ar skolotāju konstatē kopīgo un atšķirīgo. Secina, ka cilvēki līdzīgās situācijās rīkojas dažādi. Vecākie bērni var pamatot, kāpēc tā ir.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KAS MUMS VISIEM IR KOPĪGS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Spriež par cilvēka ķermeni (rokas, acis, mati, sirds u. c.), emocijām (prieks, skumjas, laime, bailes u. c.), tuviem cilvēkiem (vecāki, aizbildņi, draugi u. c.), ikdienas un svētku norisēm (darbs, atpūta, ciemos iešana u. c.). Kopīgi vienojas par temata izvēli, piemēram, "Prieks".	Jautā: <i>Kas ir visiem cilvēkiem?</i> Uzklausa, strukturē un pieraksta uz tāfeles vai lielas papīra lapas bērnu idejas. Turpmākajam darbam piedāvā izvēlēties vienu no idejām, pārējās atstāj citai reizei.	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana.
Iekārto darba vietu, izvēlas vienu priekšmetu vai notikumu, kas ģimenei ir radījis prieku, un zīmē sižetisku zīmējumu, lai var saprast, kas tajā ir attēlots. Kad zīmējumi pabeigti, izstāda tos – izliek visus darbus uz grīdas, galda vai planšetes citu citam blakus. Nosauc savā zīmējumā attēloto objektu vai notikumu, apskata citu bērnu darbus. Konstatē, ka visos zīmējumos ir izteiktas patīkamas izjūtas. Secina, ka katrai ģimenei ir kāda lieta, kas sagādā prieku.	Aicina bērnu uzzīmēt kādu priekšmetu vai notikumu, kas viņa ģimenei sagādā lielu prieku. Palīdz izstādīt bērnu darbus, rosina refleksiju. Jautā: <i>Ko tu izvēlēties attēlot savā zīmējumā? Kas tavā ģimenē ir citādi nekā citu bērnu ģimenēs? Kas visām ģimenēm ir kopīgs?</i>	Jaunrade un uzņēmējspēja Izvēle saskaņā ar savu pieredzi un personīgo nozīmību. Pašvadīta mācīšanās Informācijas ieguves veida izvēle, savu domu un ideju formulēšana. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Informācijas meklēšana un izvērtēšana.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Vēro fotogrāfijas un konstatē, ka visi cilvēki smaida. Nosauc atšķirīgās iezīmes cilvēku sejās un apģērbā. Kārto attēlus uz planšetēm, centrā liekot temata nosaukumu vai simbolu (piemēram, smaids), bet tam apkārt – atbilstošās fotogrāfijas. Konstatē, ka smaids var atpazīt visu cilvēku sejās.	Piedāvā fotogrāfijas (attēlus grāmatās un žurnālos, mākslas darbu reprodukcijas vai uz ekrāna projicētus attēlus) ar dažāda vecuma, dzimuma, rasu un kultūru smaidošiem cilvēkiem. Jautā: <i>Kā var zināt, vai šie cilvēki ir priecīgi? Kas viņu sejās ir atšķirīgs? Kā tu domā, par ko viņi priecājas?</i>	Sadarbība Kopīga darbība ar vienu mērķi, viedokļa izteikšana, uzklauššana, saskaņošana.
Apspriež, zīmē vai stāsta un salīdzina, kā izpaužas tā vai cita kultūras vērtība dažādās vecuma grupās, ģimenēs un situācijās, piemēram, rūpes citam par citu, darbs, profesija, kopā sanākšana svētkos, dāvināšana, cieņa pret citu cilvēku.	Līdzīgas darbības un sarunas var atkārtot, saistot tās ar dažādām vērtībām atkarībā no aktuāliem notikumiem un situācijām, piemēram, visi bērni attēlo vienu personīgi nozīmīgu objektu vai notikumu, tad salīdzina darbus savstarpēji un ar citu atšķirīgu kultūru piemēriem, kas sastapti dzīvē, literatūrā, kino, animācijas filmās u. c. Skolotājs ar savu rīcību ir paraugs bērniem, kā ar cieņu reaģēt uz svešādu izskatu, nesaprotamu cilvēka ieradumu vai darbību.	Pilsoniskā līdzdalība Salīdzināšana, sava viedokļa izteikšana, dažādu sociālu un etnisku grupu nosaukšana.

9. KULTŪRU DAUDZVEIDĪBA. MANA VALSTS – LATVIJA

9.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: Skaidro, ka Latvija ir daļa no pasaules; atpazīst un nosauc Latvijas valsts simbolus – karogu, ģerboni un himnu, mācās ar cieņu izturēties pret tiem.

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Piedalās valsts svētkos.	Piedalās valsts svētkos, parāda Latvijas karogu.	Nosauc valsti, kurā dzīvo; atpazīst Latvijas karogu.	Skaidro, ka dzīvo Latvijā – valstī, kurai ir savs karogs, noteikta teritorija un cilvēki.
2.	Skaidro, ka dzīvo Latvijā – valstī, kurai ir savs karogs, noteikta teritorija un cilvēki.	Atpazīst dzīvē un attēlos nozīmīgākās valsts svētku tradīcijas; pievērš uzmanību karogam kā valsts svētku neatņemamai sastāvdaļai.	Nosauc nozīmīgākās Latvijas tradīcijas, piedalās valsts svētku svinēšanā; parāda Latvijas karogu un atpazīst himnu.	Nosauc nozīmīgākās Latvijas tradīcijas, piedalās valsts svētkos; atpazīst Latvijas karogu starp citu valstu karogiem, nosauc tā krāsas; apgūst valsts simbolu godināšanas noteikumus.
3.	Stāsta par savu dzīvesvietu; piedalās valsts svētkos; mācās ar cieņu izturēties pret Latvijas karogu, dzied himnu.	Stāsta par Latvijas dabu un valsts svētkiem, piedalās valsts svētkos, dzied valsts himnu, atpazīst un nosauc Latvijas valsts simbolus – karogu, ģerboni un himnu, ar cieņu izturas pret tiem.	Skaidro, ka Latvija ir daļa no pasaules; atpazīst un nosauc Latvijas valsts simbolus – karogu, ģerboni un himnu, mācās ar cieņu izturēties pret tiem.	Stāsta par Latviju, nosauc tradīcijas un dažus objektus, ar ko var lepoties; atpazīst Latvijas valsts simbolus – karogu, ģerboni un himnu, skaidro, kāpēc pret tiem jāizturas ar cieņu, dzied Latvijas valsts himnu.

9.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: Latvija, valsts, karogs, himna, ģerbonis, Lāčplēša diena, Latvijas dzimšanas diena, novads, pilsēta, galvaspilsēta, Rīga, valoda, tālu, tuvu, vidū u. c.

Darbības: godināt, atzīmēt, dziedāt himnu, aizbraukt, atgriezties u. c.

Nozīmīgums: mana valsts, mans novads, manas mājas, cieņa, vienotība u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

9.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Attēlos vēro Latvijas dabas ainavas, pilsētas, cilvēkus. Klausās stāstus par Latvijas augiem, dzīvniekiem, dabas ainavām, pilsētām, cilvēkiem.	Piedāvā attēlus un videoierakstus par Latviju. Sarunā lieto vārdus <i>mūsu valsts Latvija</i> . Stāsta un jautā par Latviju.
Stāsta, ka Latvijā svin dažādus svētkus, to skaitā Latvijas dzimšanas dienu. Stāsta, kā var svinēt svētkus. Piedalās svētku sagatavošanā izglītības iestādē. Piedalās valsts svētku svinēšanā. Stāsta, ka valsti var pazīt pēc karoga. Stāsta, ka dzīvo Latvijā un mūsu valstij ir savs karogs. Parāda Latvijas karogu. Pastāsta, ka Latvija ir valsts, kurā ir pilsētas un lauki, upes, ezeri, dzīvo daudzu tautību cilvēki. Stāsta, kuras valstis vēl zina. Skaidro, ka Latvija ir daļa no pasaules. Atbild uz jautājumu, kurā valstī dzīvo. Klausās un dzied valsts himnu. Apgūst uzvedības noteikumus, kuri jāievēro himnas skanēšanas laikā. Vāc informāciju par Latvijas dabu un cilvēkiem.	Aicina izteikt domas par svētkiem, to svinēšanu. Skaidro, kā cilvēki Latvijā svin svētkus, min arī Latvijas dzimšanas dienu. Rosina kopā plānot svētkus izglītības iestādē un aicina ikvienu piedalīties to sagatavošanā un svinēšanā. Seko, lai katrs bērns iesaistītos, gūstot prieku un gandarījumu. Aicina izteikt savas domas par karoga nozīmi (kam paredzēts karogs). Skaidro, ka katrai valstij ir karogs, pēc kura var atpazīt valsti. Noskaidro bērna pieredzi un zināšanas par Latviju. Aicina pastāstīt par citām, bērniem zināmām valstīm. Skaidro, ka Latvija ir viena no pasaules valstīm. Piedāvā attēlus un videoierakstus par Latviju un citām bērnu minētajām valstīm. Pievērs uzmanību izglītības iestādē redzamā vietā novietotajiem Latvijas valsts simboliem. Jautā par valsts simboliem, papildina bērna teikto, akcentējot izturēšanos ar cieņu pret valsts simboliem. Organizē valsts himnas atskaņošanu un pārrunā uzvedības noteikumus, kas jāievēro tās skanēšanas laikā.
Stāsta par dzirdētiem un Latvijā redzētiem notikumiem (no pieredzes, plašsaziņas līdzekļiem un citiem informācijas avotiem).	Pārrunā ar bērniem, kāda viņiem šķiet Latvija, kas kopīgs tās iedzīvotājiem. Uzklausu bērna stāstījumu par Latvijas aktualitātēm.

9.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Latvijas karodziņš, ģerbonis, valsts prezidenta attēls, Latvijas himnas audioieraksts; grāmatas par Latvijas dabu, ēdieniem, vēsturi, iedzīvotājiem, kultūru, sportu, zinātņi, latviešu tautastērpiem; materiāli kolāžai, aplikāciju papīrs, žurnāli, fotogrāfijas; no stingra materiāla (saplāksnis, biezs kartons u. c.) izgatavots liels Latvijas siluets, kurā bērni var ievietot (pielīmēt, piespraust) dažāda veida informāciju.

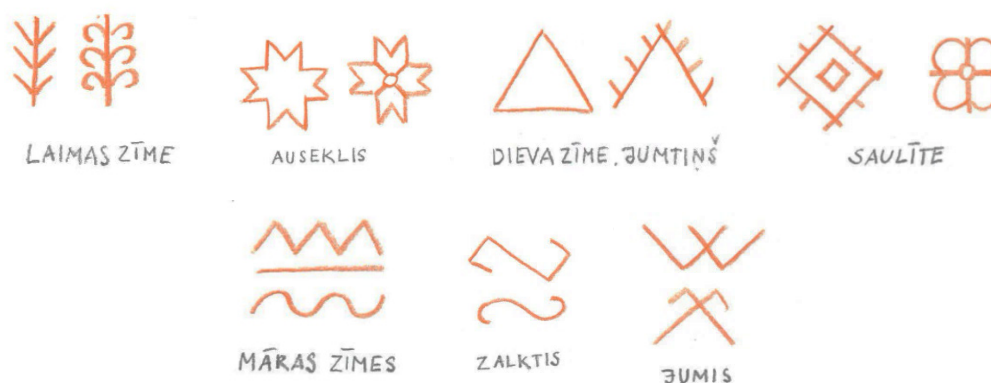
1. attēls. Latvijas siluets ar tajā ievietotu informāciju.
(PIL Pērļu māja. Z. Baltgailis foto)

Mācību tehniskie līdzekļi

Atskaņotājs, dators ar interneta pieslēgumu, projektors.

Attēli

- Latvijas ainavas dažādos gadalaikos, dzīvnieki, augi;
- Latvijas galvaspilsēta – Rīga;
- Latvijas iedzīvotāji dažādās situācijās (profesijas, sadzīve, sports, brīvais laiks, kultūras pasākumi, ekskursijas), fotogrāfijas no ceļojumiem pa Latviju;
- Latvijas kartes (dzīvnieku, ievērojamāko tūrisma objektu, fiziogeogrāfiskā), pasaules politiskā karte, globuss;
- latviešu etnogrāfiskās zīmes.

2.–8. attēls. Etnogrāfisko zīmju piemēri. (I. Briškas zīmējumi)

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Markota, D., Šustere, G. *Latvija. Mana pirmā enciklopēdija*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2018. 119 lpp. ISBN 9789934071256.
2. Pervika, A. *Prezidents*. Rīga : Liels un mazs, 2015. 74 lpp. ISBN 9789934533259.
3. Zvirgzdiņš, J. *Mūsu Latvija*. Rīga : Zinātne, 2008. ISBN 9789984808475.
4. Atklāj Latviju. Latvija bilžu rāmītī [tiešsaiste]. 2013, 10. dec. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=M-JWQnnXuM3w>
5. Countries of the world.com. Eiropas valstu karogi [tiešsaiste]. 2008–2019 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams <https://www.countries-of-the-world.com/flags-of-europe.html>
6. E-bibliotēka. Skaisti dzejoļi par Latviju: J. Peters "Vai tu zini, kas ir Latvija", P. Brūveris "Kur?" [tiešsaiste]. 2018 [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.e-biblioteka.lv/pantini/dzejoli-par-latviju/>
7. Latvijas valsts institūts. Latvijas valsts himna [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.president.lv/lv/latvijas-republika/valsts-himna>
8. SaucmaniparEriku. Latvija mana [tiešsaiste]. 2009, 11. nov. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=1Pj-Dlj7B8Oo>

9.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Skolotājs pievērš uzmanību Latvijas karogam pie bērnudārza ieejas, svētku dienā pilsētas vidē, attēlos.

Valsts svētku dienās skolotājs piesprauž bērna apģērbam lentīti Latvijas karoga krāsās.

Bērns atveido Latvijas karogu vienkāršā kolāžā.

Skolotājs svētkos atskaņo Latvijas valsts himnu, aicina bērnus to noklausīties, kājās stāvēt.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. LATVIJAS KAROGS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Vēro karogu pie bērnudārza, ievēro to svētkos pie citām ēkām, norāda uz karoga attēlu grupas telpā.	Pievērš uzmanību Latvijas valsts karogam pie bērnudārza ieejas. Jautā: <i>Vai tu zini, kas tas ir?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana.
Katrs paņem vienu karoga krāsas aplikāciju papīra lapu un balta papīra joslu (vai līmlenti). Novieto balto joslu tumšā laukuma vidū un pielīmē. <i>Variants.</i> Uz Latvijas kartes kontūras trīs joslās līmē papīra sloksnītes Latvijas karoga krāsās.	Piedāvā materiālus Latvijas karoga aplicēšanai. Palīdz bērnam grupas telpā izvietot karodziņus, lai radītu svinīgu svētku gaisotni.	Jaunrade un uzņēmējspēja Aplikācijas veidošana atbilstoši savām spējām. Pašvadīta mācīšanās Zināšanu lietošana jaunā situācijā.
Ikdienā pēc savas iniciatīvas parāda Latvijas karogu grupas telpā un ārpus tās.	Vēro bērna rīcību.	Pilsoniskā līdzdalība Valsts simbola atpazīšana.

9.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Latvijas dzīvnieki

Bērni vāc informāciju par Latvijas dzīvniekiem, spriež, kurus no tiem ir redzējuši, par kuriem ir dzirdējuši. Zīmē dzīvniekus, izgriež to siluetus no dažādiem materiāliem vai konstruē no detaļām. Piestiprina pie Latvijas silueta (sk. 1. att.).

Variants. Latvijas putni, Latvijas pilsētas, kurās esmu bijis, etnogrāfiskās zīmes, koki, pilsētas, celtnes, notikumi, sportisti, mūziķi, Dziesmu svētki, mana dzīvesvieta, mūsu tuvākā apkārtnē, mani ceļojumi kopā ar vecākiem, novēlējumi Latvijai svētkos u. c. temati.

Latvijas himna

Gatavojoties valsts svētkiem, mācās kopīgi dziedāt Latvijas himnu. Kopā ar skolotāju spriež par himnas nozīmi, pārrunā, ka, himnai skanot, cilvēki stāv kājās, lai godinātu savu valsti.

Valsts svētki

Valsts svētku nedēļas plāns – darbi katrai nedēļas dienai.

Pirmdiena. Latviešu etnogrāfisko zīmju atveidošana – zīmēšana, aplicēšana, veidošana, izšūšana, izlikšana no dabas materiāliem.

Otrdiena. Latvijas valsts simbolu (karogs, ģerbonis, himna) izpēte.

Trešdiena. Latviešu tautas rotaļas.

Ceturtdiena. Latvijas novadi – kartes zīmēšana ar krītu uz asfalta.

Piektdiena. Svinīgā svētku koncerts.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. DĀVANA LATVIJAI DZIMŠANAS DIENĀ

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta (pēc pieredzes) par valsts svētkiem, Latviju, valsts dzimšanas dienu.	Rosina sarunu par Latvijas dzimšanas dienu. Piedāvā izgatavot Latvijai dzimšanas dienas dāvanu – etnogrāfiskās zīmes.	<i>Pašvadīta mācīšanās</i> Savas pieredzes strukturēšana.
Aplūko etnogrāfiskās zīmes (piemēram, sk. 2.–8. att.), nosauc tās, zīmē, saliek no salmiem vai auklas. Izvēlas, kuru zīmi veidos. Bērni var darboties grupās; katra grupa veido savu zīmi. Iepazīstas ar materiāliem. Sameklē piemērotu, labi redzamu vietu etnogrāfiskās zīmes izveidošanai bērnudārza teritorijā. Ar aukliņas palīdzību izveido zīmes formu, lai tā būtu simetriska, lai līnijas būtu taisnas. Izliek izvēlēto zīmi no dabas materiāliem, rūpējas, lai līnijas būtu vienmērīga biezuma. Zīmes fona laukumus var aizpildīt ar citas krāsas un veida materiālu, lai izceltu zīmes formu. <i>Variants.</i> Telpā saliek etnogrāfiskās zīmes no sēkliņām, akmentiņiem, pogām u. c. Fotografē etnogrāfisko zīmi un grupas biedrus ar izveidoto zīmi fonā.	Demonstrē etnogrāfiskās zīmes, nosauc tās, paskaidro nozīmi, piemēram, Jumis – pārticība, Auseklis – aizsardzība, Māras zīme – veselība, zalktis – gudrība, Dieva zīme – svētība, Laimas zīme – palīdzība un atbalsts u. c. Organizē pastaigu, palīdz sagatavot materiālus zīmju veidošanai – lapas, ķērpjus, akmentiņus, smilgas u. c. Piedalās etnogrāfisko zīmju veidošanā, atbalsta bērnus. <i>Variants.</i> Piedāvā materiālus un paliktņi zīmju veidošanai telpā. Organizē fotosesiju.	<i>Jaunrade un uzņēmējspēja</i> Pamatota izvēle no vairākiem variantiem. <i>Pašvadīta mācīšanās</i> Darbību secības ievērošana un paškontrolē. <i>Sadarbība</i> Darbs ar kopīgu mērķi. <i>Jaunrade un uzņēmējspēja</i> Izvēle saskaņā ar personīgo nozīmību, estētiskā izjūta.
Spriež par izveidotās zīmes nozīmi, cieņas izrādīšanu, Latviju kā savu valsti un kopīga darba efektivitāti. Izsaka laba vēlējumus Latvijai.	Rosina refleksiju. <i>Jautā: Ko tu novēli Latvijai dzimšanas dienā? Kādēļ tev tas ir svarīgi? Kā veicās kopīgais darbs?</i>	<i>Pilsoniskā līdzatbildība</i> Kopības un piederības izjūta, gandarījums par kopīga darba rezultātu.

9.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Grāmatas par Latviju

Bērni veido grāmatas par Latviju ("Mani ceļojumi", "Mana dzimta (dzimtas koks)", "Latvijas ūdens bagātības", "Mana pilsēta", "Viens pa ceļu gāja" u. c.). Grāmatas bērni var veidot kopā ar vecākiem.

Informatīva vai dekoratīva kolāža

Bērns vāc informāciju par noteiktu tematu, kas saistīts ar tuvākās apkārtnes, pilsētas, novada vai Latvijas dabu. Raksta, zīmē, fotografē, izgriež attēlus un tekstus no žurnāliem un pielīmē pie krāsaina kartona. Kolāžu novieto labi redzamā vietā un piemērotā situācijā kopīgi pārrunā novada, pilsētas, Latvijas raksturīgās iezīmes.

Variants. Bērns kopā ar skolotāju izveido kolāžu par kādu kaimiņvalsti vai par valsti, kurā dzīvo viņa radi vai paziņas. Spriež, kas šai valstij ir kopīgs ar Latviju, kas – atšķirīgs.

9., 10. attēls. Bērnu veidotas informatīvas vai dekoratīvas kolāžas – veltījums Latvijai. (PIL Austrīņa. I. Briškas foto)

Latvija pasaulē

Skolotājs jautā bērniem, kuras valstis viņi zina vai kurās ir bijuši kopā ar vecākiem. Bērni stāsta par savu pieredzi un priekšstatiem – kas citās valstīs ir citādi nekā Latvijā. Skolotājs palīdz starp citiem karogiem atrast nosaukto valstu karogus.

Latvijas dzimšanas diena

Bērns, kopā ar skolotāju gatavojoties Latvijas dzimšanas dienas svinībām, mācās dziesmas, dzejoļus un tautasdziesmas. Svētku laikā sniedz koncertu.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. GRĀMATA “MANS NOVADS”

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta par savu pieredzi – nosauc apkārtnes celtnes un dabas objektus; stāsta par pasākumiem, kuros pulcējas daudz cilvēku.	Rosina pārrunas par tuvāko apkārtni. Jautā: <i>Kas īpašs ir mūsu pilsētai, novadam, ciematam? Kuras vietas tev ir svarīgas? Kuras tu bieži apmeklē? Kuras vietas, objekti, celtnes, notikumi ir svarīgi visiem apkārtnes iedzīvotājiem?</i> Piefiksē bērnu teikto.	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana.
Piedalās ekskursijā, apskata un fotografē sev nozīmīgus objektus. <i>Variants.</i> Sadarbībā ar vecākiem atnes no mājām fotogrāfijas, kas uzņemtas tuvākajā apkārtnē. Pamato, kāpēc fotografēšanai izvēlējās šo objektu (tas ir pulkstenis pašā pilsētas centrā, lielveikals, ko cilvēki apmeklē katru dienu, dīķis, kurā dzīvo gulbis, skaista puķu dobe u. c.). <i>Variants.</i> Veido zīmējumu kolekciju, zīmējot dabā vai pēc atmiņas. Vēro fotogrāfijas (zīmējumus), kopīgi izvēlas dažas, kuras vislabāk raksturo pazīstamo vietu. Izdrukā izvēlētajās fotogrāfijas (vai uzzīmētajās redzamos objektus) un katru uzlīmē uz krāsaina kartona. Pieraksta klāt katra objekta nosaukumu; ja to nezina, pavaicā citiem bērniem, vecākiem vai ar skolotāja palīdzību meklē informāciju enciklopēdijās un citos avotos. Veido grāmatu. Pirms tās iesiešanas var izveidot darbu izstādi. <i>Variants.</i> Kopā ar vecākiem veido atsevišķu grāmatu par līdzīgu tematu (“Mana pilsēta”, “Latvijas ēdieni”, “Latvijas sportisti” u. c.).	Organizē ekskursiju pa ievērojamām vietām tuvākajā apkārtnē (divu kvartālu apkaime, pagasts, novads, pilsēta u. c.) atkarībā no pārvietošanās iespējām. Rosina vērot, pie kurām ēkām ir Latvijas karogs. Jautā: <i>Kāpēc tu izvēlējies fotografēt šo objektu (koku, akmeni, skulptūru, automašīnu, tiltu u. c.)? Kāpēc pie ēkām izkar Latvijas karogu? Pie kurām ēkām Latvijas karogs ir vienmēr? Kurās dienās tas ir gandrīz pie visām mājām?</i> Piedāvā izveidot grāmatu “Mans novads”. Atkarībā no situācijas grāmatu var veidot arī par pagastu, pilsētas ielu, kādu ēku, upi, koku, puķu dobi u. c. Projicē fotogrāfijas, rosina bērnus izteikt savu attieksmi pret redzēto. Palīdz iesiet grāmatā bērnu darbus.	Jaunrade un uzņēmējspēja Objektu izvēle saskaņā ar savu interesi un personīgo pieredzi. Pašvadīta mācīšanās Informācijas ieguves veida izvēle, savu domu un ideju formulēšana. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Sakarību formulēšana. Jaunrade un uzņēmējspēja Iniciatīva, informācijas atlase, izvēle no daudziem variantiem, grāmatas izveidošana. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Informācijas nozīmības izvērtēšana. Sadarbība Kopīga darbība ar vienu mērķi; viedokļu izteikšana, uzklaušana, saskaņošana.
Pārrunā redzēto un paveikto. Stāsta: <i>Mūsu novadā īpašs ir... Visskaistākā vieta ir... Cilvēkiem ir svarīgi...</i> Secina, ka novads (pilsēta, iela, pagasts u. c.) ir daļa no Latvijas valsts.	Rosina refleksiju. Jautā (atkarībā no temata): <i>Kas mūsu novadā ir īpašs? Kāpēc? Kuri ir ievērojamākie dabas objekti mūsu tuvākajā apkārtnē? Kādi koki aug mūsu pagastā? Kuras ēkas ir nozīmīgas, skaistas, lielas, senas, labi pazīstamas, bieži apmeklētas? Kā sauc mūsu novadu? Kāpēc svētkos mūsu novadā tiek izkārti Latvijas karogi?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Savas tuvākās apkārtnes kā Latvijas daļas vērtību apzināšanās.

10. NOTEIKUMI. KOPĪGA VIENOŠANĀS

10.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *ievēro noteikumus.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Pieaugušā aicināts, ievēro kārtības noteikumus.	Ievēro dažus kārtības noteikumus.	Mācās ievērot vienotus, vienkāršus kārtības un drošības noteikumus.	Patstāvīgi ievēro dažus kārtības un drošības noteikumus.
2.	Ievēro atsevišķus kārtības un drošības noteikumus.	Saprot, ka kārtības un drošības noteikumi ir jāievēro, cenšas tos ievērot.	Skaidro un cenšas ievērot grupā pieņemtos kārtības un drošības noteikumus; sakārto savu darba vietu pēc darba.	Ievēro kārtības un drošības noteikumus, paskaidro atsevišķu noteikumu nozīmi.
3.	Ievēro kārtības un drošības noteikumus, paskaidro atsevišķu noteikumu nozīmi.	Patstāvīgi ievēro kārtības un drošības noteikumus.	Saprot vienotu kārtības un drošības noteikumu nozīmi, ievēro tos; patstāvīgi sagatavojas darbam, izvēloties nepieciešamos materiālus.	Patstāvīgi un atbildīgi ievēro kārtības un drošības noteikumus saskaņā ar kopīgo vienošanos.

10.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: mans, tavs, mūsu, kārtība, vieta, vienošanās, uzvedība, noteikumi u. c.

Darbības: vienoties, ievērot noteikumus, sakārtot, nolikt vietā, rūpēties u. c.

Nozīmīgums: kārtība, drošība, vienošanās u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

10.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Stāsta, ka ikkatrai rotaļlietai ir sava vieta. Pēc rotaļāšanās kopā ar pieaugušo noliek rotaļlietas tām paredzētajās vietās. Ievēro noteikumus ar skolotāja atgādinājumu.	Rāda piemēru ar savu rīcību, vienmēr sakārtojot savu darba vidi un demonstrējot sadzīves priekšmetu pielietošanu. Raugās, lai visi bērni iesaistītos kopīgā darbā. Vēršas pie bērna, ja viņš neiesaistās, un aicina: <i>Nāc, kārtosim kopā!</i> Vēro noteikumu ievērošanu. Ja noteikumi tiek pārkāpti, kopā ar bērniem analizē situāciju.
Stāsta par kārtības noteikumiem savā ģimenē, mājās un to nozīmi. Stāsta par priekšmetu atrašanās vietu telpās. Pēc darba sakārto savu darba vietu kopā ar pieaugušo. Sakārto darba vietu patstāvīgi un savā tempā. Uzklauša, piedāvā un pieņem skolotāja vai cita bērna izvirzītos 3–5 noteikumus. Kopā ar skolotāju vizualizē noteikumus, piemēram, apvelk plaukstu, kas nozīmē <i>es sakārtoju rotaļlietas pēc spēlēšanās</i>. Mācās sevi kontrolēt, pārvaldīt un ievērot grupā pieņemtos noteikumus.	Pārrunā, kādēļ ir nepieciešami noteikumi, kāpēc tie jāievēro. Modelē dažādas situācijas, kurās ir vēlama un nevēlama rīcība; jautā bērna viedokli par atbalstāmu un drošu rīcību, par iekšējām izjūtām. Aicina grupā vienoties par 3–5 noteikumiem. Kopā ar bērniem vizualizē noteikumus, izvieto tos redzamā vietā. Regulāri seko un atgādina, lai bērni ievērotu grupā pieņemtos noteikumus. Iepazīstina bērnu ar sadzīves priekšmetiem un to atrašanās vietu grupas telpā. Nodrošina bērnam pieejamā, zināmā vietā darbam nepieciešamos materiālus. Organizē darbību tā, lai bērni cits citam netraucētu un pietiktu vietas patstāvīgai darbībai. Nesteidzina bērnu. Palīdz, ja bērns lūdz palīdzību. Rosina bērnu novietot sadzīves priekšmetus tiem paredzētajās vietās. Uzslavē bērnu, kad priekšmeti tiek sakārtoti. Pēc iespējas nepārkārto bērna novietotos priekšmetus, ja vien tie netraucē citiem.
Patstāvīgi kārtro savu darba vietu pirms un pēc darbošanās. Piedalās sarunā par noteikumiem telpās, kurās uzturas. Pārrunā, kāpēc ir nepieciešami noteikumi. Ierosina noteikumus, piemēram, runāt mierīgā balsī. Vienojas par noteikumiem, kuri visiem ir jāievēro izglītības iestādes telpās. Spriež par sekām, kas varētu notikt, ja neievēro noteikumus. Ievēro kārtības un drošības noteikumus izglītības iestādē.	Vienojas ar bērnu par dažādu mācību materiālu atrašanās vietu telpā. Kopā ar bērnu izvieto mācību materiālus telpā. Rosina bērnu patstāvīgi sagatavot savu darba vietu. Paredz laiku, lai bērns patstāvīgi varētu sagatavoties darbam. Jautā par bērnam zināmiem noteikumiem iestādes telpās, kurās viņš uzturas. Pievērš bērna uzmanību simboliem, uzrakstiem telpās, jautā bērna viedokli par tiem, skaidro to nozīmi. Rosina skaidrot kārtības noteikumu ievērošanas nepieciešamību. Iesaista bērnu jaunu noteikumu pieņemšanā, ja tādi nepieciešami. Rosina spriest par sekām, kas varētu notikt, ja neievēro noteikumus.

10.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Paplāte, putekļu lupatiņa; lelles un leļļu apģērbs; kaste ar dažādu krāsu klučiem; kaste ar dažādu krāsu aplikāciju papīra atgriežumiem, līmes zīmulis; paplāte ar pamatkrāsām, ota, ūdenstrauks un paleta krāsu jaukšanai; kaste ar nodalījumiem sīku lietu šķirošanai; kaste ar salvetēm un norādēm par salvešu locīšanas secību; paplāte ar tāfeles piederumiem.
- Noteikumi grupā.
  1. Katrai lietai ir sava vieta. (Sakārto!)
  2. Būsim pieklājīgi cits pret citu.
  3. Ievēro piktogrammas un uzrakstus, lai zinātu, kur jānoliek katra lieta!

Attēli

1.–4. attēls. Individuālie mācību materiāli un piederumi kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā un tehnoloģiju mācību jomām. (170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

5. attēls. Norādes, kur jānoliek katra lieta. (170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

10.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

Idejas bērna darbībai

Skolotājs iepazīstina bērnu ar grupas telpu un iespējām rotaļāties. Bērns brīvi pārvietojas, pēta materiālus, apskata rotaļlietas, ievēro, iegauvē un pēc vajadzības parāda katras rotaļlietas vietu telpā. Skolotājs ar bērniem vienojas, kur novietojamas lelles, kluči, automašīnas u. c.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KATRAI ROTAĻLIETAI SAVA VIETA

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Pastāsta vai parāda, kur grupā atrodas lelles, mašīnas, kluči, mācību piederumi u. c. Novieto katru rotaļlietu tai paredzētā vietā.	Vēro, kā bērns rotaļājas. Mudina nolikt vietā rotaļlietu, ja bērns vēlas rotaļāties ar citu. Uzrunā bērnu: <i>Parādi, kur stāv automašīnas!</i> Aicina pēc rotaļāšanās sakārtot telpu. Jautā: <i>Kur novietosim bumbas, lai tās neaizriputu? Kura no lellēm gulēs šajā gultā? Kā var sagrupēt šos klučus (pēc krāsas, pēc lieluma)?</i> Ja nepieciešams, atgādina, kur ir katras rotaļlietas vieta.	Pašvadīta mācīšanās Kārtības un savstarpējas vienošanās noteikumu par lietu kārtību ievērošana.
Kopā ar pieaugušo sakārto telpu, noliekot rotaļlietas tām paredzētajās vietās. Rotaļlietu kārtošanas laikā var dziedāt dziesmu vai skaitīt grozos un kastēs liekamās lietas; īpaši tas patīk divus un trīs gadus veciem bērniem. Sakārtojot rotaļlietas, bērns var nosaukt krāsas: <i>Lelles likšu zaļajā grozā, bet klučus – baltajā.</i>	Pēc rotaļāšanās aicina bērnu sakārtot rotaļlietas, piemēram, ar dziesmu, nemainīgu signālu vai rotaļas noteikumiem (visas lelles gulēs šajā lādē).	Pašvadīta mācīšanās Patstāvīga savu kustību kontrole; atgriezeniskās saiknes veidošana; jauniegūto prasmju lietošana. Sadarbība Iesaistīšanās sabiedriski nozīmīgā darbībā kopā ar citiem.
Vēro sakārtoto telpu. Norāda, ja vēl kaut kas nav nolikts vietā. Lepojas, ka prot vai palīdz nolikt rotaļlietas vietā.	Jautā: <i>Kas tagad telpā ir citādi?</i> Komentē, kā izskatās sakārtota telpa. Uzslavē katru bērnu.	Pilsoniskā līdzdalība Kārtības un atbildības kā vērtības apzināšanās.

10.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Dienas darbi

Saliek savas drēbes un apavus skapīti.

Skolotājs iekārto vidi, nodrošina bērnam pieejamā, zināmā vietā darbam nepieciešamos materiālus, piemēram, lupatiņas, švammītes. Bērns pēc savas iniciatīvas vai skolotāja aicināts iesaistās kārtības uzturēšanā – novieto apģērbus tam paredzētajā vietā, noslauka putekļus, iekārto savu darba vietu un sakārto pēc darbošanās.

Katrai lietai sava vieta

Bērns piedalās mācību vides iekārtošanā, zīmē simbolus, kopā ar skolotāju raksta uzrakstus, kas norāda dažādus ikdienā lietojamus priekšmetus – rotaļlietas, traukus, apģērbus, darbarīkus u. c. Bērns piestiprina uzrakstus pie kastēm un plauktiem, kur katrs priekšmets novietojams.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. SAKĀRTOSIM GRUPAS TELPU!

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Saskaņā ar savu pieredzi raksturo sakārtotu vidi un pieklājīgas attiecības. Nosauc savus labos ieradumus – būt sabiedriski aktīvam, uzņemties vadību, sakārtot telpu. Izsaka domas, kā visa grupa kopīgi varētu rūpēties par telpu tīrību un kārtību.	Jautā: <i>Kā izskatās kārtīga vide (grupas telpa, ģērbtuve, tualete, pagalmi)? Ko tu dari, lai visiem būtu ērti un apkārtne būtu sakopta? Kā visi kopā var uzturēt kārtību telpā? Ko darīt, lai vienmēr varētu atrast vajadzīgās lietas?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Vienošanās par kopīgām vērtībām un noteikumiem.
Nosauc un grupē sadzīves priekšmetus un rotaļlietas grupas telpā. Norāda vai nosauc to atrašanās vietu. Piedalās sadzīves priekšmetu lietošanā kopā ar pieaugušo. Sakārto sadzīves priekšmetus atbilstoši savām prasmēm un izpratnei par kārtību. Izvēlas darbu secību un ievēro to.	Rosina bērnu novietot sadzīves priekšmetus un rotaļlietas tiem paredzētajā vietā. Jautā: <i>Kur ir vieta konstruktoram, kur – automašīnai, kur – lellei?</i> Vēršas pie bērna, ja viņš neiesaistās, un aicina: <i>Nāc, kārtosim kopā!</i> Piedāvā izvēles iespējas: <i>Ko tu vispirms sakārtosi – grāmatas vai automašīnas?</i> Vienā reizē izsaka tikai vienu norādījumu. Piemērs. <i>Vispirms saliec grāmatas plauktā! Labi! Grāmatas nu ir vietā. Tagad sakārto automašīnas!</i> Pieaugušais piedāvā savu palīdzību. Piemērs. <i>Es sakārtošu klucīšus, bet tu automašīnas. Vai varbūt tu vēlies kārtot klucīšus?</i> Uzslavē bērnu, kad priekšmeti ir nolikti vietā.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Mācās atšķirt virzienus, priekšmetu novietojumu telpā. Sadarbība Pienākumu sadale, kopīga darbošanās ar vienotu mērķi. Jaunrade un uzņēmējspēja Iesaistīšanās, uzdrīkstēšanās, patstāvīga izvēle.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Pēc gleznošanas piedalās darba vietas sakārtošanā kopā ar pieaugušo. Nosauc un ievēro noteikumus: izskalo otas; izliet ūdeni; aizvērt krāsu kastītes; visus darba piederumus nolikt savā vietā; noslaucīt galdu. Kad sava darba vieta ir sakārtota, palīdz citiem. Patstāvīgi un savā tempā kārto darba vietu. Sakārto zīmuļus pa krāsām. Iekārto papīra atgriezumū glabāšanas kastī, izveido uzrakstus.	Pēc darba rosina novietot darba piederumus un materiālus tiem paredzētajā vietā, lai cits bērns varētu tos izmantot. Palīdz ievērot darbību secību. Vienā reizē izsaka tikai vienu norādījumu. Piemērs. <i>Vispirms izlej ūdeni! Tagad ūdens ir izliets. Aizver krāsu kastīti!</i> Komentē bērna darbību. Demonstrē, kā paņemt spaini, kā to nest, lai neizšļakstās ūdens; ja nepieciešams saslaucīt izlijušo ūdeni, izmanto lupatiņu, izskalo un noliek to žvēties. Uzslavē bērnu, kad piederumi ir sakārtoti un nolikti vietā. Vēro bērna izvēli un darbošanos, pieraksta novēroto, lai plānotu turpmāko darbu bērna prasmju attīstībai.	Pašvadīta mācīšanās Patstāvīga darbību secības nosaukšana un tās ievērošana, atbildības uzņemšanās, savu spēju apzināšanās. Sadarbība Palīdzēšana un palīdzības lūgšana; kopīga darbošanās.
Saviem vārdiem raksturo savu darbību un tās rezultātu. Izsakās, uzklaua, spriež par labas kārtības uzturēšanas noteikumiem. Pastāsta skolotājam par veiktajiem pienākumiem. <i>Es saslaucīju uz gaismas galda izbīrušās smiltis.</i> <i>Es centos pasveicināt visus pieaugušos.</i> <i>Man bija grūti sakārtot rotaļlietas.</i> <i>Es pirmo reizi mazgāju stikla bļodu.</i> <i>Es ļoti saņēmos, lai...</i> <i>Es vienmēr daru...</i>	Rosina izvērtēt veikumu. Jautā: <i>Kā izskatās sakārtota darba vieta? Ko tu dariji, lai visiem būtu ērti darboties un lai vienmēr varētu atrast vajadzīgās lietas?</i> Variants. Dienas beigās jautā: <i>Ko vērtīgu tu šodien izdariji, lai darba vieta būtu kārtīga un visiem būtu ērti darboties?</i> Pieraksta katra bērna teikto.	Pilsoniskā līdzdalība Pienākumu un noteikumu nozīmes apzināšanās. Pašvadīta mācīšanās Savas darbības apzināšanās, gandarījums.

10.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Noteikumu saraksta veidošana

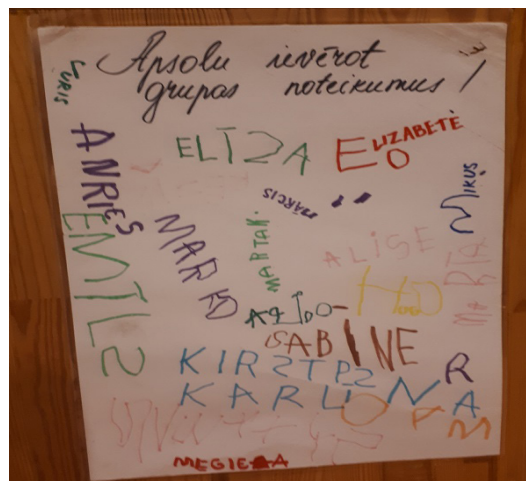
Bērns kopā ar skolotāju apspriež kārtības un drošības noteikumus. Bērns noskaidro, ko katrs noteikums nozīmē; zīmē ilustrācijas vai simbolus, kas apzīmē noteiktu noteikumu; raksta vai izgriež teikumus no drukāta teksta; izvieto zīmējumus un teksta fragmentus uz liela formāta pamatnes; atrod piemērotu vietu telpā un ar skolotāja palīdzību piestiprina to pie sienas.

6. attēls. Katra bērna pienākumi. (Pīl Austrīņa. I. Briškas foto)

Pieņemtās vienošanās vizualizācija

Bērni kopīgi vienojas par uzvedību grupā (ekskursijā u. c.), pieraksta vienošanos, noformē plakātu par kopīgo vienošanos un paraksta to.

7., 8. attēls. Pieņemtās vienošanās apstiprināšana. (Pīl Austrīņa. I. Briškas foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KOPĪGA VIENOŠANĀS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Spriež par noteikumiem un to ievērošanu.	Rosina sarunu par pieklājības, (kārtības, drošības) noteikumiem. Jautā: <i>Kādi noteikumi ir nepieciešami mūsu grupai?</i> Pieraksta un apkopo bērnu idejas. Jautā: <i>Kurus noteikumus tu ievēro?</i> <i>Kurus – reizēm aizmirstas ievērot? Ko darīt, lai noteikumus vienmēr atcerētos?</i> <i>Kuri noteikumi ir paši svarīgākie?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana, viedokļa izteikšana un pamatošana. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Problēmas formulēšana un risinājuma ideju piedāvāšana.
Vizualizē grupā pieņemto vienošanos. Veido plakātu (kolāža, ar roku rakstīts vai no poligrāfijas materiāliem kombinēts teksts). Noteikumu piemēri. • Lietošu pieklājības vārdus <i>lūdzu</i> un <i>paldies</i>. • Teikšu labus vārdus citiem. • Sasveicināšos ar visiem. • Nolikšu katru lietu tai paredzētajā vietā. Apstiprina ar parakstu vai plaukstu nospiedumu.	Rosina vienoties par noteikumiem. Aicina vizualizēt kopīgo vienošanos. Paredz materiālus, krāsas, attēlus, lai kopīgi noformētu vienošanos. Palīdz noformēt, uzrakstīt vienošanos (noteikumus). Aicina apstiprināt vienošanos.	Sadarbība Sarunāšanās, uzklaušošana, kopīga lēmumu pieņemšana, darbošanās ar kopīgu mērķi. Pilsoniskā līdzdalība Kopīga lēmumu pieņemšana.
Izsaka viedokli, kā būtu jāatrisina situācija, piemēram, ja sasists trauks – meklēt vainīgo vai novērst nekārtību; kā atrisināt problēmu; kā saslaucīt lauskas; priecāties, ka neviens nav cietis; kur ievietot to, kas izbīra no trauka; kā noskaidrot cēloni; kā rīkoties citreiz. Kopīgi spriež, kā papildināt grupas noteikumu sarakstu.	Rosina sarunu, ko darīt, ja kāds nav ievērojis noteikumus. Daži ieteikumi. 1. Skolotājs vai kāds bērns saka <i>Stop!</i> 2. Kopīgi noskaidro, kas notiek. 3. Spriež, kā turpmāk rīkoties. Vada sarunu, izšķir strīdu, rosina atvairties. Ja nepieciešams, tad pieraksta papildinājumus.	Pašvadīta mācīšanās Iesaistīšanās uzkopšanas darbos, savu darbību izvērtēšana. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Cēloņu, seku un iespējamā risinājuma apspriešana.

11. NOTEIKUMI. PAŠAPKALPOŠANĀS

11.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *ievēro noteikumus.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Novelk atsevišķus apģērba gabalus.	Atpogā, atsien, novelk atsevišķus apģērba gabalus.	Novelk apģērbus un apavus ar pieaugušā palīdzību.	Noģērbjas ar pieaugušā atbalstu, noliek atsevišķus apģērba gabalus tiem paredzētā vietā.
2.	Patstāvīgi noģērbjas, uzvelk atsevišķus apģērba gabalus.	Patstāvīgi noģērbjas, uzvelk, sapogā atsevišķus apģērba gabalus.	Apģērbjas ar pieaugušā palīdzību.	Apģērbjas ar pieaugušā palīdzību, novelk apģērbus, apavus un noliek tiem paredzētā vietā.
3.	Apģērbjas un liek apģērbus tam paredzētā vietā.	Patstāvīgi uzvelk laikpārkāpiem piemērotu apģērbus, liek apģērbus tam paredzētā vietā.	Patstāvīgi ģērbjas un seko līdzī sava apģērba kārtībai, apzinās laikpārkāpumu ietekmi uz apģērba izvēli.	Patstāvīgi ģērbjas un liek salocītu apģērbus tam paredzētā vietā; paskaidro, kāds ir laikpārkāpiem piemērots apģērbs.

11.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: apģērbs, apavi, kreklis, bikses, kleita, kombinezons, pogas, rāvējslēdzējs, klipši, auklas, skapis, plaukts, pakaramais u. c.

Darbības: novilkt, uzvilkt, noaut, apaut, pogāt, siet, kārtot, locīt, likt vietā, pakarināt u. c.

Nozīmīgums: kārtība, veselība, lietderība, prasmīgums u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

11.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Vingrinās gērbšanās iemaņu apguvē (atpogā, atver, atsien, novelk), darbojoties ar grupā pieejamiem materiāliem, rotaļlietām. Vēro, kā gērbjas citi. Novelk apģērbu un apavus sev nepieciešamajā tempā un laikā. Vajadzības gadījumā vēršas pēc palīdzības pie pieaugušā. Vēro, kā un kur pieaugušo noliek apģērbu. Darbojas kopā ar pieaugušo, piemēram, padod savu apģērbu, saloka šalli. Ar pieaugušā palīdzību liek apģērbu un apavus tiem paredzētā vietā.	Piedāvā materiālus pogāšanai, vēršanai, siešanai. Ja nepieciešams, palīdz bērnam, piemēram, atpogāt mazās pogas, atvilkt rāvējslēdzēju, atrastīt apavu auklas un pārvilkt apģērbu pāri galvai. Nestaidzina bērnu, plāno laiku gērbšanās iemaņu apguvei. Rosina bērnu patstāvīgi nogērbties. Liek apģērbu tam paredzētā vietā, runā par to. Uzslavē bērnu par patstāvīgi veiktajām darbībām. Ja nepieciešams, palīdz bērnam. Plāno laiku tā, lai gērbšanās process varētu ritēt mierīgi.
Mācās uzvilkt sev apģērbu. Cenšas veikt darbības noteiktā laikā, piemēram, uzvilkt apavus. Vēršas pēc palīdzības pie pieaugušā, ja pats nespēj apģērbties.	Seko līdzī bērna gērbšanās prasmēm, vajadzības gadījumā sniedz atbalstu. Rosina palīdzēt citam bērnam. Aicina bērnu veikt darbības noteiktā laikā, piemēram, novilkt apavus pirms kustību aktivitātēm. Organizē gērbšanos nelielās grupās. Atgādina, ka mitrs apģērbs un apavi jāliek žāvēties.
Vingrinās aizsiet auklas, aizvilkt rāvējslēdzēju, sapogāt pogas. Pārbauda sava apģērba kārtību, vēro spoguļi, vai apģērbu nevajag vēl sakārtot. Noliek apģērbu tam paredzētā vietā. Stāsta, ka mitrs apģērbs un apavi ir jāžāvē. Piedāvā palīdzību un, ja nepieciešams, palīdz grupas biedriem.	Nodrošina materiālus un laiku, lai bērns varētu vingrināties apavu un apģērba dažādu aizdares veidu apguvē. Parāda vienkāršāko paņēmieni apavu auklu sasiešanai. Lai bērna gērbšanās ieradumi veidotos ātrāk un vieglāk, skolotājs sadarbībā ar vecākiem rūpējas, lai bērna apavi un apģērbs būtu ērti uzvelkami un novelkami.

11.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Dažādi didaktiskie materiāli sīkās pirkstu muskulatūras attīstīšanai, piemēram, puzzles un konstruktori; apģērba aizdares veidi uz plāksnes, kuru var novietot vertikāli vai horizontāli; lelles, leļļu apģērbs; no kartona izgriezti cilvēku silueti, kurus apģērbt; dzija, auklas pīšanai, vīšanai, izvēršanai, tīšanai, siešanai, mezglošanai; dažādi audumi un dažādas faktūras materiāli apģērba modelēšanai; rāmji siešanas, pīšanas, sprādzēšanas, pogāšanas apguvei; sižetiski attēli: cilvēki dažādos apģērbos (ikdienas, sporta, svētku, darba u. c.), dažādos gadalaikos un pasākumos; dažādu gadalaiku fotogrāfijas; darba, sporta, svētku apģērbu attēli un to nosaukumi.

Individuālie personiskās lietošanas piederumi

Personīgais apģērbs un apavi, kurus bērns patstāvīgi var uzvilkt; apģērbs ar lielu cilpu, lai bērns pats to var pakarināt.

Attēli

1. attēls. Atgādinājums par ģērbšanās secību. Izmantojams ģērbšanās prasmju un paškontroles veicināšanai. Izvieto bērniem redzamā vietā garderobē. (I. Irbes kolāža)

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Darigudri.lv. Kā salocīt t-kreklu? / Dari gudri #3 [tiešsaiste]. 2011, 21. okt. [skatīts 2019. g. 16. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=PCOZfvBkJz8>
(Kā salocīt tēkreklu.)
2. XRATS Productions. Mom Hack - Easy Way For Kids to Get Left & Right Shoes [tiešsaiste]. 2015, 11. febr. [skatīts 2019. g. 16. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=w82a1FT5o88>
(Kā atšķirt labās kājas apavu no kreisās.)

11.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Bērns ikdienā mācās uzvilkt zeķes, cepuri, cimdus, svārkus vai bikses (vispirms patstāvīgi uzvelk šortus, tad garās bikses) ar gumiju jostas vietā; pareizi uzvilkt apģērbu, kas velkams pāri galvai (džemperu un kreklu); pēc zīmējuma un kabatām uz krekla saprast, kur ir apģērba priekšpuse, bet kur – aizmugure; pieturēt krekla vai džempera piedurknes, velkot virsjaku; novilkt apģērbu un apavus; likt apģērbu un apavus tiem paredzētajās vietās.

Kā uzvilkt zeķi

Skolotājs piedāvā bērnam apaļās matu gumijas. Bērns, sēžot uz stabilas virsmas – gultas vai grīdas, ver gumijas citu pēc citas uz kājas un vēro, kā visi pirksti izlien cauri gumijām. Izmēģina dažādus variantus, kā to izdarīt ērtāk. Tad novelk gumijas un atkārtro darbību ar īso zeķi. Skolotājs vēro bērna darbību, komentē, uzmundrina un uzslavē par neatlaidību un panākumiem.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. ĢĒRBSIMIES PASTAIGAI

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Vēro savu skapīti, izņem no tā pa vienam katru nosaukto apģērba gabalu un atliek atpakaļ.	Iepazīstina bērnu ar viņa apģērba skapīti un kārtību tajā. Stāsta un parāda, kur ir vieta apaviem, jakai, cepurei, cimdiem, maiņas apģērbam u. c. Aicina parādīt katru nosaukto apģērba gabalu un tā vietu skapītī, izņemt apģērbu no skapīša un ielikt atpakaļ.	Pilsoniskā līdzdalība Kārtības noteikumu iepazīšana.
Atver skapīša durvis un parāda vai nosauc skolotāja nosauktos objektus – <i>kombinezons, mētelis, cimdi, ziemas zābaki, cepure</i> u. c. Piedalās darbībā. No skapīša izņem pa vienam apģērba gabalam un savā tempā un savu spēju robežās velk tos mugurā. Ja nepieciešams, lūdz skolotāja palīdzību un pieņem to. Liek maiņas apavus skapītī tiem paredzētā vietā, aizver skapīša durvis.	Sadzīves situācijā, piemēram, dodoties pastaigā, jautā: <i>Ko vilksim mugurā, ko – kājās? Kur tavā skapītī atrodas kombinezons, zābaki, cepure u. c.?</i> Aicina pa vienam izņemt no skapīša apģērba gabalus un sagērbties. Nosauc secību. Skolotājs vēro bērnu un palīdz, ja nepieciešams. Paredz laiku, lai vienkāršus apģērba gabalus – zeķes, cepuri, cimdus – bērns varētu uzvilkt pats. Rosina sakārtot telpu.	Pašvadīta mācīšanās Vingrināšanās, paškontrolē, savu spēju izvērtēšana.
Norāda vai nosauc skolotāja nosauktos apģērba gabalus. Apstiprina skolotāja teikto. Dodas ārā kopā ar citiem bērniem un skolotāju.	Aicina pārbaudīt, vai visi ir sagērbušies. Jautā: <i>Kur ir tavs kombinezons, cimdi, cepure un citi apģērba gabali? Kur ir tavi zābaki?</i> Sniedz atgriezenisko saikni, apliecina, ka visi ir gatavi doties pastaigā: <i>Esam kārtīgi sagērbušies un telpa ir sakārtota.</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Darbības rezultāta izvērtēšana.

11.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Bērns ikdienā mācās uzvilkt un novilkt apģērbu; rūpēties par apģērbu; kārtot apģērbu; aizdarīt pogas, rāvējslēdzēju, klipšus, atraišīt un sasiet apavu auklas.

2. attēls. Rāmis sasiešanas prasmju apguvei.
(170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

Spēle “Kādā secībā ģērbties”

Bērns izpēta kartītes (sk. 3.–11. att.) un saliek tās atbilstoši ģērbšanās secībai. Pārrunā ar skolotāju, kādā secībā var visērtāk saģērbties. Konstatē, ka ģērbjoties ir jāievēro noteikta secība, bet dažos gadījumos tā var mainīties, piemēram, šalle tiek aplikta pirms vai pēc kombinezona uzvilkšanas, zem vai virs kombinezona.

3.-11. attēls. Kartītes spēlei “Kādā secībā ģērbties”. (I. Irbes zīmējumi)

Kā salocīt lakatiņu

Skolotājs aicina bērnu salocīt kvadrāta formas papīra lapu uz pusēm un vēlreiz uz pusēm. Bērns raugās, lai lapas pretējās malas būtu precīzi saliktas kopā, stūri sakristu un locījuma līnija būtu paralēla malām. Pēc tam loka tādas pašas formas audumu, piemēram, lakatiņu, ievērojot locīšanas secību (uz pusēm, vēlreiz uz pusēm un, ja audums ir pietiekami liels, vēlreiz uz pusēm). Kopā ar skolotāju izvērtē, cik precīzi ir izdevies salocīt lakatiņu, un spriež, ar ko atšķiras auduma locīšana no papīra locīšanas.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KĀ SAĢĒRBTIES PIEMĒROTI LAIKAPSTĀKĻIEM

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta par savu pieredzi – kā gērbties saulainā (siltā, aukstā, lietainā u. c.) laikā. Nosauca laikapstākļiem piemērotus apģērba gabalus (apavus, aksesuārus), stāsta par to nozīmi.	Pirms pastaigas rosina sarunu par laikapstākļiem piemērotu apģērbu. Jautā: <i>Kā tu šodien gērbsies? Ko vilksi mugurā (ausi kājās)? Kāpēc tā?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Sakarību formulēšana.
Patstāvīgi gērbjas, ievērojot secību. Ja nepieciešams, vēršas pie skolotāja pēc palīdzības. Paskatās spogulī uz sevi, aplūko citus bērnus un konstatē, vai apavi ir aizdarīti, vai cepure uzlikta kārtīgi, šalle aplikta, jaka aizpogāta, cimdi uzvilkti u. c.	Aicina bērnu saģērbties, ievērojot secību. Vēro bērnu, nosauca darbības: uzvilkt, ievilkt roku piedurknē, uzlikt cepuri, aplikt šalli u. c. Rosina bērnu pārbaudīt, vai viņš ir saģērbies atbilstoši laikapstākļiem.	Pašvadīta mācīšanās Mērķtiecīga darbība, ievērojot secību, paškontrolē. Sadarbība Savstarpēja palīdzība.
Pārdomā savas prasmes, nosauca vai parāda, ko prot veikli izdarīt, un secina, kas vēl jāmacās. Runā izmanto skolotāja piedāvātos atslēgvārdus.	Jautā: <i>Kurus apģērba gabalus vai apavus tu proti veikli uzvilkt (aizpogāt, aizsiet)?</i> Piedāvā atslēgvārdus – apģērba gabalu, to detaļu un darbību nosaukumus.	Pašvadīta mācīšanās Savu prasmju izvērtēšana.

11.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Bērns ikdienā macās uzvilkt un novilkt gadalaikam vai notikumam atbilstošu apģērbu; salocīt apģērbus; sakārtot savu apģērbus skapīti un uz krēsla; pēc gērbšanās patstāvīgi pārbaudīt, vai apģērbs ir kārtībā; rūpēties par apģērbiem – likt tīrās drēbes atsevišķi no netīrajām; patstāvīgi sameklēt rezerves apģērbus u. c.

Ģērbsim lelli (lācīti)

Rotaļu laikā, izspēlējot sadzīves situācijas, bērns saģērbj un nogērbj lelles, lāčus vai citas mīkstās rotaļlietas. Rotaļām izmantojams lelļu apģērbs, zīdaiņu drēbītes, dažāda lieluma un dažādu formu auduma gabaliņi, piemēram, zeķīte ar nogrieztu galu u. c.

Kā gērbties dažādās dzīves situācijās

Bērns zīmē cilvēkus dažādās situācijās un atšķirīgos laikapstākļos. Skolotājs rosina uzzīmēt piemērotu apģērbu, apavus un aksesuārus – rotas, lietussargu, cepuri, individuālos aizsardzības līdzekļus u. c. atbilstoši attēlotajai situācijai (apģērbs siltai, saulainai, lietainai, aukstai dienai, braukšanai ar velosipēdu, sniega bumbu velšanai, piknikam, karnevālam, svētkiem, princesei, tautumeitai u. c.). Uzzīmētās figūras var izgriezt un ievietot ainavas vai interjera fotogrāfijā, izdomāt secīgu stāstījumu par notiekošo.

Variants. Bērns apģērbj no kartona izgrieztu cilvēka siluetu atbilstoši situācijai, laikapstākļiem vai notikumam.

Tērpa modelēšana

Skolotājs aicina bērnu radīt tērpu noteiktam tēlam (dramatizējumā, karnevālā, lomu rotaļā) un piedāvā daudzveidīgus materiālus – lakatus, šalles, auduma gabalus, matu gumijas un auklas sastiprināšanai, cepures, kartona loksnes un kastes, maskas u. c. Bērns individuāli un kopā ar citiem eksperimentē – tin, loka, sastiprina dažādus materiālus, radot neparastu tērpu.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KĀ SALOCĪT DRĒBES

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta par savu pieredzi, kā salocīt apģērbu, demonstrē savu prasmi.	Aicina pirms gulētiešanas sakārtot apģērbu. Jautā: <i>Kā salocīt drēbes, lai tās nesaburzītos un aizņemtu mazāk vietas?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana.
Saņem kreklīņu aiz plecu vīlēm. Izklāj uz virsmas, vēro skolotāja demonstrējumu un secīgi veic darbības. Ar rokām izlīdzina krokas, pārbauda, vai kreklīšs izklāts taisni. Ar abām rokām saņem krekla maliņu ar piedurkni un uzloka visā garumā. Simetriski uzloka arī otru krekla maliņu. Uzloka krekla apakšējo malu. Pārloka kreklu uz pusēm. Vērtē padarīto. Ja nav izdevies līdzeni, atkārtoti locīšanu vēlreiz no sākuma.	Aicina izklāt tēkreklu uz līdzenas virsmas – gultas vai galda. Demonstrē locīšanas secību vai uztic demonstrēšanu kādam bērnam, ja tam labi veicas. Rosina pēc katras darbības pārbaudīt, kā izdevās salocīt tēkreklu.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Novērošana, salīdzināšana, secināšana. Pašvadīta mācīšanās Paškontrolē, mērķtiecīga vingrināšanās.
Saviem vārdiem nosauc labas apģērba locīšanas kritērijus, piemēram, locījums ir līdzens, tēkrekls salocīts taisnstūra formā, aizņem maz vietas u. c.	Jautā: <i>Kā tu vari zināt, ka kreklīšs ir labi salocīts?</i>	Pašvadīta mācīšanās Savas mācību pieredzes izvērtēšana.

12. NOTEIKUMI. GALDA KULTŪRA

12.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: *ievēro noteikumus.*

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.	Darbojas ar piedāvātajiem galda piederumiem.	Izmēģina dažādus turēšanas un satveršanas veidus.	Mācās pareizi turēt un lietot karoti.	Pareizi tur un lieto karoti, klāj galdu ar pieaugušā atbalstu.
2.	Izvēlas un lieto piemērotus galda piederumus.	Tur dakšiņu no apakšas, ievēro atsevišķus uzvedības noteikumus.	Pareizi tur un lieto galda piederumus.	Pareizi tur un lieto galda piederumus; izvēlas un saliek galda piederumus atbilstoši maltītei, ievēro galda kultūru.
3.	Izmanto karoti un dakšiņu, ievēro atsevišķus uzvedības noteikumus.	Dakšiņu sāk turēt no augšas, sāk mācīties lietot nazi.	Ēd, ievērojot galda kultūru.	Lieto vienlaikus dakšiņu un nazi, patstāvīgi ievēro galda kultūru, pamato noteikumu nozīmi.

12.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: brokastis, pusdienas, launags, vakariņas, maltīte, ēdienreize, galds, krēsls, šķīvis, krūze, bļoda, karote, dakšiņa, nazis, salvēte u. c.

Darbības: klāt galdu, ēst (ar karoti, ar dakšiņu un nazi), noslaucīt, pasniegt u. c.

Nozīmīgums: pieklājība, ērtības, skaistums, efektivitāte u. c.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

12.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Pārvieto, tur, nes pilnus un tukšus traukus. Tur galda piederumus. Klāj galdu. Apkalpo sevi pie galda. Darbojas ar piedāvātajiem galda piederumiem. Izmēģina dažādus turēšanas un satveršanas veidus. Karoti un dakšiņu satver no apakšas un tur vadošajā rokā.	Palīdz bērnam pareizi satvert karoti. Vajadzības gadījumā piedāvā dakšiņu. Ja nepieciešams, atgādina, kā pareizi turēt karoti.
Darbojas ar paša izvēlētajiem un piedāvātajiem galda piederumiem. Tur dakšiņu no apakšas. Ēdot pareizi tur galda piederumus.	Pareizi lieto galda piederumus. Seko, kā bērns izvēlas un lieto galda piederumus. Iepazīstina bērnu ar galda kultūru, pārrunā, kāpēc ir jāēd klusu, kāpēc jālieto galda piederumi.
Stāsta, kā novietojami galda piederumi. Patstāvīgi saliek galda piederumus atbilstoši paredzētajai maltītei, piemēram, šķīvjus, krūzes, karotes, dakšiņas.	Iepazīstina ar galda klāšanas kultūru. Izlasa ēdienkartē, kādi ēdieni paredzēti, un aicina bērnu patstāvīgi salikt galda piederumus tā, lai būtu ērti paēst.
Ēdot skaļi nesarunājas, sakošļā ēdienu ar aizvērtu muti, krūzi tur aiz osas vienā rokā. Lai izsmeltu pēdējo šķidrumu no šķīvja, to pieliec virzienā no sevis. Ar karoti un ar dakšiņu paņem nedaudz ēdiena. Pietur ēdienu ar dakšiņu un sagriež ar nazi. Lieto salveti. Dakšiņu satver no augšas, kad sāk mācīties lietot nazi.	Pastāsta, ka pastāvīgi jāvingrinās, lai iemācītos paēst tā, ka arī apkārtējiem būtu patīkami un tas nevienu netraucētu. Parāda, kā to darīt, ja bērnam kas neizdodas. Atgādina par galda kultūru, ja bērnam kaut kas piemirstas. Paslavē par centību.

12.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

Ikdienas un svētku trauki un galda piederumi (deserta karote, tējkarote, dakšiņa, nazis, papīra un auduma salvetes, paplātes u. c.); materiāli šķīrošanai ar pinceti vai ar pirkstiem (uz paplātēm); trauki pārļiešanai no viena trauka otrā, dažādi kausi, sieti, dēļi, virtuves trauki; lelles, mīkstās rotaļlietas, leļļu trauki, dažādi tematiski atribūti (dzimšanas dienas cepurītes, dāvanu maisiņi, konfekšu kārbas); materiāli apsveikumu, galda karšu, galda dekoru pagatavošanai; instrumenti un piederumi kārtības uzturēšanai (lupatiņa galda slaucīšanai, salvetes, dažāda lieluma birstes, liekšķere u. c.) un bērniem pieejama īpaša vieta saimniecības piederumu novietošanai; saimnieciskie līdzekļi vides uzkopšanai; vides un situāciju attēli (virtuve, kafejnīca, dzimšanas diena, pikniks u. c.).

Attēli

1. attēls. Tējas servīze un galda piederumi.
(170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

2. attēls. Trauku komplekts ērtai liešanai no viena trauka otrā.
(170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

3. attēls. Trauki ūdens liešanai, pārnēsāšanai, galda mazgāšanai.
(170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

4. attēls. Lupatiņa.
(170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

Papildu informācijas avotu piemērs

Sī-sī-dra. Rīgas kinostudija, 1977. (Animācijas filma.)

12.5. Pirmsskolas izglītības 1. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Kārtība pie galda ikdienā

Skolotājs ēdnīcā ierāda bērnam vietu un pārliecinās, ka bērns to atceras. Iepazīstina ar noteikumiem, piemēram, pirms ēdienreizes noņemt no galda rotaļlietas un citus piederumus, demonstrē darbību secību, izstāsta, kāda ir bērna atbildība, piemēram, atnest savus galda piederumus, pagaidīt, līdz visi apsēdušies pie galda, novēlēt labu ēstgribu u. c. Bērns noskaidro, kādi trauki un galda piederumi ir nepieciešami. Skolotājs ikdienā vēro bērnu un rūpējas, lai noteikumu ievērošana būtu loģiska un patīkama.

Kā neizliet ūdeni

Skolotājs piedāvā bērnam dažāda lieluma traukus un karotes. Bērns lej ūdeni no viena trauka citā, pārlej ūdeni ar karoti, vingrinās, lai ūdens neizlītu. Līdzīgas darbības var veikt, piemēram, ar smiltīm smilškastē. Skolotājs pievērš uzmanību bērna panākumiem, ievēro, kad bērnam ir izdevies precīzi izpildīt darbību, pakāpeniski piedāvā uzdevumus ar augstāku grūtību pakāpi, dažādojot trauku lielumu un izmēģinot atšķirīgas karotes.

Variants. Lai veicinātu galda piederumu satveršanu, skolotājs nodrošina bērnam iespēju ar pirkstiem, pinceti vai karoti šķirot un pārlīkt sīkas lietas no viena trauka otrā.

5. attēls. Bēršana no viena trauka otrā (sijāšana). (170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. PUPIŅU ŠĶIROŠANA

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Izmēģina vismaz divus piedāvātos paņēmienus. Kopīgi sašķiro pupiņas vairākos traukos.	Skolotājs iekārto darba vietu – novieto ērtā vietā paplātes un beramos materiālus. Piedāvā vairākus trauciņus un uz paplātes izbērtas dažādu krāsu pupiņas. <i>Jautā: Vai visas pupiņas ir vienādas?</i> Rosina sašķirot pupiņas pēc krāsas un salikt pa atsevišķiem trauciņiem. Rosina izmēģināt, kā ērtāk pārlīkt pupiņas – ar rokām, karoti vai ar pinceti.	Pašvadīta mācīšanās Patstāvīga vingrināšanās. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Izmēģina vairākus variantus un izvēlas piemērotāko.
Demonstrē, kā ar savu iecienīto paņēmieni satvert pupiņu.	Aicina parādīt, kā visērtāk var salasīt pupiņas. Uzslavē bērnu, saka: <i>Paldies par palīdzību!</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Izmēģina vairākus variantus un izvēlas piemērotāko.
<i>Variants.</i> Ūdens nešana vaļējā traukā. Izmēģina dažādus satvērienus (no augšas, no apakšas, aiz gala, aiz vidus, krūzi – aiz osas, ar vienu roku vai ar abām rokām) un vēro, kā ūdens izlīst vai turas karotē/krūzē. Demonstrē, kā uzmanīgi turēt karoti vai krūzi. <i>Variants.</i> Vingrinās nest traukus vai citus priekšmetus uz paplātes, liet ūdeni no kannas krūzē u. c.	Ikdienā rosina bērnu nest pilnu krūzi vai karoti grupas biedram, skolotājam vai rotaļu lācim (lellei). <i>Jautā: Kā turēt karoti, lai šķidrums pa ceļam neizlītu?</i> Rosina izmēģināt vairākus turēšanas veidus. Aicina parādīt, kā vislabāk turēt pilnu krūzi, kā – pustukšu. Ēdienreizēs vēro bērnus un pievērš uzmanību brīdīm, kad kāds no bērniem ir iemācījies satvert un turēt karoti. Neveiksmes gadījumā piedāvā salveti. Ikdienā uztic bērnam aizvien sarežģītākus uzdevumus: vai nu uz paplātes, vai turot rokās, aiznest savu zupas šķīvi līdz galdam, uzlikt ēdienu uz šķīvja u. c. Pievērš uzmanību bērna veiksmēm.	Pašvadīta mācīšanās Patstāvīga savu kustību kontrole, atgriezeniskās saiknes veidošana; jauniegūto prasmju lietošana ikdienā.

12.6. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRŅA DARBĪBAI

Galda klāšana ikdienā

Skolotājs aicina bērnu piedalīties galda klāšanā – noslaucīt galdu, servēt atsevišķus traukus, galda piederumus, salvetes u. c., pēc ēšanas sakopt galdu. Pievērs uzmanību galda piederumu novietošanas secībai un virzienam, aicina bērnu spriest par katra noteikuma nozīmi.

6. attēls. Dzimšanas dienas galds. (170. PII. L. Ummeres-Tillbergas foto)

Pie galda

Skolotājs rosina sarunu par uzvedības noteikumiem pie galda, piemēram, novēlēt labu ēstgribu; sēdēt taisni; nelikt elkoņus uz galda; ēst lēnām, ja nepieciešams, lietot salveti; nerunāt ar pilnu muti, lietot tikai savus galda piederumus u. c. Skolotājs vienojas ar bērnu, kā rīkoties problēmsituācijā, ja ēdiens izlīst vai nokrīt uz galda, un ko darīt, ja piedāvātais ēdiens negaršo. Ikdienā aicina bērnu pievērst uzmanību, kā noteikumi tiek ievēroti.

Lelles (lācīša) brokastis

Bērns pēc savas iniciatīvas vai skolotāja rosināts klāj galdu lellēm un pabaro tās. Tā tiek sekmētas ne tikai galda klāšanas iemaņas, bet arī prasme uzaicināt, piedāvāt, dalīties, sarunāties, apkalpot, uzņemties vadību, sakārtot.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. SVĒTKU GALDS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Stāsta savu pieredzi – ar ko atšķiras svētki no ikdienas, ko cilvēki dara citādi, kā izskatās telpas, apģērbs, galds, ko ēd, kā satiekas u. c.	Rosina sarunu par svētkiem (gadskārtu svētki, valsts svētki, dzimšanas diena u. c.). Jautā: <i>Ar ko atšķiras svētki no ikdienas? Kā atšķiras svētku galds no ikdienā uzklāta galda? Kāpēc?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Tradīciju apspriešana.
Izsaka savas idejas.	Demonstrē ēdienreizēs estētiski noformētu galdu (pareizi izvietoti galda piederumi, salvete, īpašās reizēs – galda karte, īpaši salocīta salvete, ziedu kompozīcija). Jautā: <i>Kā secīgi uzklāt šādu galdu?</i> Uzklausa bērna idejas, līdz ir nosauktas visas nepieciešamās darbības.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vienkāršu sakarību formulēšana, salīdzināšana, darbību secības noskaidrošana.
Izvērtē savas intereses un spējas, izvēlas atbilstošu pienākumu. Kopā ar skolotāju saskaita, cik cilvēku piedalīsies svētkos, cik vietu pie galda ir jāiekārto. Piedalās galda klāšanā: atlasa nepieciešamos piederumus, izvieto tos uz galda, pārbauda, vai ir visi nepieciešamie piederumi, vai tie ir sakārtoti vienādos attālumos. <i>Variants.</i> Loka salvetes, zīmē galda kartes.	Sadala pienākumus, nosakot, kurš ko darīs, vai dodot iespēju bērnam pašam izvēlēties. Jautā: <i>Ko tu proti labi darīt? Par ko tu esi drošs? Kurš saskaitīs, cik galda piederumu komplektu ir vajadzīgs? Kurš noskaidros, kuriem ēdieniem trauki jāparedz? Kurš pārbaudīs, vai visos komplektos ir viss vajadzīgais? Kurš salocīs salvetes? Kurš palīdzēs?</i> <i>Variants.</i> Piedāvā salvešu locīšanas paņēmienus, galda karšu paraugus. Seko līdzi bērna darbībai. Ja nepieciešams, palīdz bērnam.	Sadarbība Pienākumu sadale, kopīga darbošanās ar vienotu mērķi. Jaunrade un uzņēmējspēja Iesaistīšanās, iniciatīva, savu spēju apzināšanās. Pašvadīta mācīšanās Patstāvīga galda klāšana, kustību un darbību secības kontrole.
Fotografē vai zīmē galda klāšanu, mācoties ievērot darbību secību.	Piedāvā nofotografēt vai uzzīmēt katru darbību un izveidot galda klāšanas pamācību.	Pašvadīta mācīšanās Darbību secības apzināšanās un patstāvīga kontrole.
Kopīgi svin svētkus.	Organizē svētku pusdienas.	Pilsoniskā līdzdalība Kopības izjūta, tradīcijas.
Spriež, kāpēc ir jārūpējas par skaistu svētku noformējumu.	Pēc svētkiem jautā: <i>Kā tu juties pie svētku galda? Kāpēc? Ar ko atšķirsies galda klājums piknikā? Kāpēc?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Formulē vienkāršas sakarības.

12.7. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Galda klāšana

Ikdienā bērns patstāvīgi klāj galdu pats sev vai pēc norunas arī citiem. Stāsta par darbību secību un pamato katras darbības nozīmi. Skolotājs rosina pārbaudīt, vai visi galda piederumi ir savās vietās, bērns pats pārliecinās, ka nekā netrūkst, vai atnes trūkstošo.

Pie galda

Bērns patstāvīgi lieto galda piederumus, arī nazi un dakšiņu, pievērš uzmanību uzvedības noteikumu ievērošanai.

Variants. Skolotājs demonstrē animācijas filmu, piemēram, "Si-si-dra", un kopā ar bērniem apspriež, kuri uzvedības noteikumi tika ievēroti, kuri – pārkāpti, kādēļ Pēcis tā darīja, kādas sekas bija noteikumu pārkāpšanai.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. TĒJAS GALDS

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Piesakās pagatavot tēju.	Jautā: Kurš šodien vēlas pagatavot tēju? Vēlams pamanīt bērna paša iniciatīvu. Ja vairāki bērni vēlas pagatavot tēju, vienojas vai izlozē, kurš to darīs šodien, kurš – citu dienu.	Jaunrade un uzņēmējspēja Pieņem lēmumu, uzdrīkstas, uzņemas atbildību.
Darbojas grupās (3–5 bērni katrā grupā). Stāsta par plānoto darbību secību: sameklēt traukus 3–5 personām, tējas maisiņus, cukurtrauku, salvetes u. c. Saklāj galdu. Ap galdu novieto krēslus vajadzīgā skaitā. Ieliek katrā krūzītē tējas maisiņu, palūdz skolotāju apliet to ar ūdeni. Uzaicina viesus. Sagaida viesus, uzaicina pie galda un pārliedzinās, ka katram ir vieta. Pasniedz tēju. Lieto pieklājības frāzes, apkalpo pie galda, vēro, vai ir visi piederumi. Sarunā pievērš uzmanību katram viesim (uzdod jautājumu vai izsaka komplimentu). Viesi izsaka lūgumu, pateicību, atbild uz jautājumiem, uztur sarunu.	Jautā: Ko tu darīsi vispirms, ko – pēc tam? Uzklausa bērna idejas. Palīdz atrast vietu tējas galdam. Piedāvā idejas galda klājumam (ieskaitot darbību secību) un salvešu locīšanai (demonstrē, ja nepieciešams). Ielej krūzītēs karstu ūdeni. Palīdz organizēt grupu. Jautā viesiem: Ko tu teiksi, atnākot ciemos? Pārliedzinās, ka tēja ir pietiekami atdzisusi, lai bērni varētu to dzert. Ja nepieciešams, piedalās sarunā, ar piemēru demonstrē, kā rūpēties par viesu labsajūtu, kā uzturēt sarunu.	Pašvadīta mācīšanās Patstāvīgi klāj galdu. Sadarbība Prasme uzaicināt, dalīties, sarunāties, apkalpot, būt sabiedriski aktīvam un uzņemties vadību.
Kad tēja izdzerta, visi kopā sakārto telpu – novāc traukus, noslauka galdu. Izvērtē savas darbības un to nozīmi.	Jautā: Kur tu novietosi krūzītes? Ko iesākt ar izlietotajiem tējas maisiņiem? Kas jādara, lai galds būtu tīrs? Rosina kopīgi pārbaudīt, vai viss ir sakārtots. Jautā: Ko no plānotā tu izdarīji vislabāk? Kā tu palīdzēji saviem draugiem justies labi? Ko nākamreiz darīsi citādi?	Pašvadīta mācīšanās Iesaistīšanās uzkopšanas darbos, pārdomas par savu darbību.

13. NOTEIKUMI. DROŠĪBAS NOTEIKUMI

13.1. Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņi

Sasniedzamais rezultāts: Prognozē dažādas rīcības sekas ar personīgo veselību un drošību saistītās ikdienas situācijās (saskarsme ar pazīstamu cilvēku un svešinieku, veselībai kaitīgu vielu lietošanas un sadzīves traumatisma risku mazināšana mājās, izglītības iestādē, uz ielas, rotaļās brīvā dabā, pie ūdenstilpēm un spēļu laukumos, kā arī ugunsdrošības, ceļu satiksmes drošības, elektrodrošības noteikumi).

Pirmsskolas izglītības posmi	Sasniedzamā rezultāta apguves līmeņu apraksti			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis*	Apguvis padziļināti
1.				
2.	levēro pieaugušā norādījumus, reagē uz skolotāja brīdinājuma signālu <i>Stop!</i> , <i>Bīstami!</i> , <i>Nē!</i> u. c.	levēro pieaugušā norādījumus un galvenos drošības noteikumus, neaiztiek atklātu liesmu, elektroierīces, traukus ar karstu šķidrumu, iet pa ietvi pieaugušā pavadībā un šķērso ielu pa gājēju pāreju pie luksofora zaļās gaismas signāla.	Skaidro, kas jāievēro, rīkojoties ar karstiem šķidrumiem vai priekšmetiem un nepazīstamām vielām, piemēram, medikamentiem, sadzīves ķīmiju.	levēro un skaidro galvenos drošības noteikumus, neaiztiek atklātu liesmu, elektroierīces, traukus ar karstu šķidrumu, sadzīves ķīmiju un medikamentus; iet pa ietvi pieaugušā pavadībā un šķērso ielu pa gājēju pāreju pie luksofora zaļās gaismas signāla, precīzi ievēro pieaugušā norādījumus.
3.	levēro drošības noteikumus: neaiztikt atklātu liesmu, elektroierīces, traukus ar karstu šķidrumu, sadzīves ķīmiju un medikamentus; pastaigas laikā pārvietoties pa pāriem, iet pa ietvi, šķērso ielu pa gājēju pāreju pie luksofora zaļās gaismas signāla; tuvojoties ūdenstilpēm tikai pieaugušā pavadībā.	levēro drošības noteikumus, skaidro to nozīmi: neaiztikt atklātu liesmu, elektroierīces, traukus ar karstu šķidrumu, sadzīves ķīmiju un medikamentus; pastaigas laikā pārvietoties pa pāriem, iet pa ietvi, šķērso ielu pa gājēju pāreju pie luksofora zaļās gaismas signāla; tuvojoties ūdenstilpēm tikai pieaugušā pavadībā.	Prognozē dažādas rīcības sekas ar personīgo veselību un drošību saistītās ikdienas situācijās (saskarsme ar pazīstamu cilvēku un svešinieku, veselībai kaitīgu vielu lietošanas un sadzīves traumatisma risku mazināšana mājās, izglītības iestādē, uz ielas, rotaļās brīvā dabā, pie ūdenstilpēm un spēļu laukumos, kā arī ugunsdrošības, ceļu satiksmes drošības, elektrodrošības noteikumi).	Patstāvīgi ievēro ugunsdrošības, elektrodrošības, ceļu satiksmes drošības noteikumus un skaidro to nozīmi; rīkojas piesardzīgi pie ūdenstilpēm un rotaļlaukumā; prognozē noteikumu neievērošanas sekas.

* Pirmsskolas mācību programmas sasniegtais rezultāts.

13.2. Ieteicamais vārdu krājums

Jēdzieni: drošība, noteikumi, uguns, liesma, ugunsgrēks, trauksme, elektrība, iela, ietve, gājēju pāreja, slēdzis, kontaktligzda, vadi, dūmi, ūdenstilpe, sadzīves ķīmija, nepazīstamas vielas, svešinieks u. c.

Darbības: neaiztikt, netuvoties, nespēlēt, turēties drošā attālumā, brīdināt, novērtēt iespējamās briesmas, ievērot pieaugušā norādījumus u. c.

Nozīmīgums: dzīvība, veselība, drošība, atbildība, uzmanība, piesardzība, tālredzība, noteikumu ievērošana u. c.

13.3. Mācību process

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Reaģē uz pieaugušā izteiktu signālu, piemēram, <i>Stop!</i> Cenšas izprast vienu vai divus drošības noteikumus, piemēram, kāpjot pa kāpnēm, pieturēties. Ievēro noteikumus ar skolotāja atgādinājumu.	Situācijā, kad radusies problēma saistībā ar bērna drošību, piemēram, bērns, skrienot pa telpu, aizķēries aiz kāda krēsla, pakritis un sasities, jautā: <i>Kāpēc tā notika? Ko vajadzēja darīt, lai tā nenotiktu? Ko vajadzētu ievērot turpmāk?</i> Izvēlas kopā ar bērniem 1–3 noteikumus, kuri jāievēro, piemēram, pa kāpnēm kāpt pa vienam, nesteidzinot priekšā stāvošo. Vēro noteikumu ievērošanu un kopā ar bērnu analizē situācijas, kurās noteikumi tiek pārkāpti.
Ikdienas situācijās vēro, kas notiek, ja kāds neievēro drošības noteikumus, rīkojoties ar karstiem šķidrumiem vai priekšmetiem un nepazīstamām vielām. Stāsta par savu rīcību attiecībā uz karstiem šķidrumiem vai priekšmetiem un nepazīstamām vielām. Skaidro, kāpēc jāuzmanās, rīkojoties ar karstiem šķidrumiem vai priekšmetiem un nepazīstamām vielām.	Piedāvā problēmsituācijas (attēlos, videoierakstos), kur netiek ievēroti drošības noteikumi, rīkojoties ar karstiem šķidrumiem vai priekšmetiem un nepazīstamām vielām. Jautā: <i>Kā vajadzētu rīkoties?</i> Sagauda atbildes. Uzdod atvērtos jautājumus, lai bērns skaidrotu noteikumu ievērošanas nepieciešamību.
Diskutē, kopā ar skolotāju vāc informāciju, veido plakātus, norādes, shēmas, maketus, izzina attēlu, grāmatu ilustrāciju un teksta saturu par drošības jautājumiem. Stāsta par kārtības un drošības noteikumiem un to nozīmi savā ģimenē, mājā.	Kopā ar bērnu veido plakātu par noteikumu ievērošanu. Izzina izdevniecību veidoto plakātu saturu. Iesaistās bērna uzsāktajā rotaļā, ja tās sižets tiek īstenots, neievērojot drošības noteikumus. Piedāvā situāciju, kurā jāievēro drošības noteikumi. Rosina izteikt savas domas, kā rīkoties droši. Pozitīvi novērtē katra bērna drošu rīcību.

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Kopā ar skolotāju pārrunā drošības noteikumus, kas saistās ar personīgo veselību un drošību. Iepazīstas ar ugunsdrošības, ceļu satiksmes drošības un elektrodrošības noteikumiem izglītības iestādē. Kopā ar pieaugušo ievēro apgūtos ceļu satiksmes noteikumus (pāreja, dzelzceļa pārbrauktuve, luksofors). Kopā ar pieaugušo pareizi lieto elektroierīces (dators, interaktīvā tāfele). Stāsta, kāpēc ir jāievēro drošības noteikumi. Prognozē, kas varētu notikt, ja neievērotu noteikumus. Stāsta par situācijām, kas saistītas ar drošības noteikumu ievērošanu, meklē sekmīgus risinājumus, pamato kārtības un drošības noteikumu ievērošanas nepieciešamību ģimenē, mājās, sabiedriskās vietās.	Modelē problēmsituācijas drošības noteikumu apguvi. Pārrunā drošības noteikumu ievērošanas nepieciešamību. Seko, kā bērns ievēro drošības noteikumus. Vajadzības gadījumā organizē atkārtotas sarunas par noteikumiem. Piedāvā attēlus vai stāsta par problēmsituācijām, kurās netiek ievēroti noteikumi. Sarunā rosina domu apmaiņu par to, kādas varētu būt sekas dažādās ar personīgo veselību un drošību saistītās ikdienas situācijās, ja neievērotu ugunsdrošības, ceļu satiksmes drošības, elektrodrošības un citus noteikumus. Kopā izspēlē dažādas nedrošas situācijas. Aktualizē drošības noteikumus atbilstoši situācijai vai pirms pasākuma.

13.4. Mācību līdzekļi

Mācību materiāli

- Materiāli zīmēšanai, rakstīšanai, kolāžas veidošanai.
- Elektrodrošības noteikumi
  - Elektrisko apgaismojumu ieslēdz un izslēdz pieaugušais.
  - Jāpasaka pieaugušajam, ja jūti nepatīkamu smaku vai dzirdi sprakšķus.
- Ugunsdrošības noteikumi
  - Svece drīkst degt tikai pieaugušā klātbūtnē.
  - Sveces liesmu drīkst tikai vērot, bet nedrīkst aiztikt.
  - Sērkokņi un šķiltavas nav paredzēti bērniem. Ar tiem nedrīkst spēlēties.
- Ceļu satiksmes noteikumi
  - Uz ielas vai ceļa malā nedrīkst rotaļāties.
  - Ielu drīkst pāriet pa gājēju pāreju, kā arī tad, ja luksoforā deg zaļās gaismas signāls.
  - Pārvietoties drīkst tikai pa ietvi kopā ar pieaugušo.
- Drošības noteikumi uz ūdens
  - Peldēties drīkst tikai pieaugušā uzraudzībā.
  - Braucot ar laivu, ir jāuzvelk drošības veste.

Mācību tehniskie līdzekļi

Projektors, dators ar interneta pieslēgumu.

Papildu informācijas avotu piemēri

1. Andersone, G. *Es un ceļš*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2006. 16 lpp. ISBN 9984377650.
2. Čerkasova, I., Novikovs, V. *Degošā aste*. Rīga : Rīdzene-1, 1999. 16 lpp. ISBN 9984553035.
3. Jakovļeva, V. *Es un uguns*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008. 16 lpp. ISBN 9789984406718.
4. Jakovļeva, V. *Esmu drošs*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008. 16 lpp. ISBN 9789984406695.

5. Štelmahere, V. *Izlasī, iegaumē, atceries!* Rīga : CSDD, 1995. 28 lpp.
6. Tauriņa, A. *Vēro, vērtē, rīkojies.* Rīga : RaKa, 2019. 26 lpp. ISBN 9789984463964.
7. Autolevi. Kā iemācīt bērniem ceļu satiksmes noteikumus? [tiešsaiste]. 2016, sept. [skatīts 2019. g. 13. jūnijā]. Pieejams: <https://autolevi.lv/ka-iemacit-berniem-celu-satiksmes-noteikumus/>
8. CSDD. Latvija. Drošs ceļš uz skolu! [tiešsaiste]. 2014, 22. sept. [skatīts 2019. g. 16. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=6aOEGHuWKfo>
9. CSDD. Pasaka par labo un sliktu. Labi būt labam [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 16. jūnijā]. Pieejams: https://www.seb.lv/sites/default/files/web/files/webstorage/product_documents/CSDD_gramatina.pdf
10. Edgars Eglītis. Dzīvo droši [tiešsaiste]. 2013, 25. sept. [skatīts 2019. g. 16. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=2UPsv-tVcHKU>
11. Latvenargo video. Elektrība ir īsta [tiešsaiste]. 2012, 17. maijs [skatīts 2019. g. 16. jūnijā]. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=gnkZ6ucDpac>
12. SIA Outload. Vesels un drošs. Rīga : VISC, 2011. ISBN 9789984573557 [tiešsaiste]. [Skatīts 2019. g. 16. jūnijā]. Pieejams: https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/vesels_un_dross.pdf

13.5. Pirmsskolas izglītības 2. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Vienojas par signālu, piemēram, *Stop!*, kas nozīmē, ka bērnam jāapstājas vai jāpārtrauc sava darbība.

Ikdienas situācijās komentē savu un bērna darbību, nosaucot priekšmetus, skaidrojot noteikumus, attiecības, atbildību u. c. Jautā bērnam: *Kas tas ir? Ko tu dari? Kā ir droši?* Rosina izteikties, uzklauša bērnu un, ja nepieciešams, papildina viņa teikto.

Degošā aste

Skolotājs lasa I. Čerkasovas pasaku “Degošā aste” un aicina noskaidrot, kurš pasakas tēls rīkojās ļoti bīstami un kurus noteikumus viņš neievēroja. Bērns stāsta par pasakas tēlu darbību un konstatē, ka vilks neievēroja ugunsdrošības noteikumus un mežā aizdedzināja sērkokņus. Skolotājs kopā ar bērnu pārrunā, kas palīdzēja, brīdināja un novērsa bīstamo ugunsgrēku. Jautā: *Kā tu domā, kāpēc tik daudzi pasakas tēli palīdzēja vilkam un piedalījās uguns dzēšanā?* Bērns stāsta par katra pasakas tēla iesaistīšanos, glābēju darbu un sadarbību. Kopīgi spriež par katra atbildību, neievērojot vai ievērojot noteikumus un palīdzot risināt problēmsituāciju. Skolotājs palīdz apkopot secinājumus un jautā: *Ko tu uzzināji par sīvēna, zaķēna un vilka nedarbiem? Kuri noteikumi ir jāievēro? Kas jādara, ja tu atrodi sērkokņus? Kurš drīkst ieslēgt plīts slēdžus, lietot elektrības kontaktus?*

Bērns atbild uz skolotāja jautājumiem, skaidro vienkāršus ugunsdrošības noteikumus.

Brīdinājuma vai informatīva plakāta veidošana

Skolotājs piedāvā bērniem veidot plakātu (zīmēt vai veidot kolāžu) par tematu, kas saistīts ar ugunsdrošību, piemēram, “Uguns – derīgā un postošā”, “Ugunsnedroši priekšmeti vai bīstamas situācijas”.

Ugunsgrēka trauksmes simulācija

Pirms vai pēc ugunsdrošības mācību trauksmes skolotājs rosina sarunu par ugunsdzēsēju un glābēju darbu. Iepazīstina bērnus ar attēliem, kuros ir redzami glābšanas dienesta darbarīki, darba apģērbs un situācijas, kurās strādā profesionāli. Skaidro evakuācijas plānu un ugunsdrošības norādes. Atbilstoši ugunsdrošības pasākuma scenārijam skolotājs īsteno evakuāciju, skaidro situāciju, atbild par bērnu drošu un veiklu pārvietošanos.

Tikšanās ar ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbiniekiem

Pirmsskolas izglītības iestāde organizē tikšanos ar ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbiniekiem. Bērni iepazīstas ar piedāvāto informāciju, iesaistās sarunās un spēlēs, spriež par drošības ievērošanu un glābšanas dienesta darbu, fotografē, pēc tikšanās aplūko fotogrāfijas un kopā ar skolotāju pārrunā savus iespaidus un atziņas.

1. attēls. Tikšanās ar Ziloni Baltiņu, Iellēm Runci Rūdi un Bebru Bruno. (PIL Austrīņa. A. Tauriņas foto)

Ejam pastaigā

Pirms pastaigas skolotājs pārrunā ar bērniem drošības noteikumus – kāpēc ir jāturas pie rokas pieaugušajiem vai jāiet pa pāriem citam aiz cita un nedrīkst izskriet uz brauktuves. Ejot pastaigā, bērni sastājas pa pāriem, apskatās, kur ir brauktuve, kur – ietve, vienojas, ka nedrīkst iet uz brauktuves, ka jāturas pāri ar savu grupas biedru un jāseko skolotājam.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. UGUNSDROŠĪBAS NOTEIKUMI

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
No pieredzes stāsta par gāzes plīti, svecēm, krāsni, ugunsgrāvu, grilu, kāpēc uguns ir nepieciešama u. c. Saviem vārdiem paskaidro, kā ikdienā tiek iegūta uguns (sērkokļi, šķiltavas) un kā var izcelties ugunsgrēks (neuzmanīga rīkošanās ar uguni, telpā izplūduši gāze, bojātas elektroierīces, zibens u. c. iemesli).	Rosina sarunu par uguns nozīmi cilvēka dzīvē un tās bīstamību. Jautā: <i>Kā cilvēki ikdienā lieto uguni? Kā rodas uguns? Kuros gadījumos uguns var būt bīstama? Kādi noteikumi ir jāievēro, lai neapdedzinātos un lai neizceltos ugunsgrēks? Kas vēl var izraisīt ugunsgrēku?</i> Uzklausa un papildina bērna teikto.	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana.
Stāsta par savu pieredzi, vēro attēlus vai videoierakstus, saviem vārdiem formulē ugunsdrošības noteikumus, kā rīkoties ar uguni; ko drīkst darīt un aizliegt bērns, ko – tikai pieaugušais; kā jāuzvedas atklātas liesmas tuvumā; kuri materiāli ir viegli uzliesmojoši; ko nozīmē rotaļāties ar sērkokļiem.	Jautā: <i>Kā rīkoties ar uguni, lai neizceltos ugunsgrēks?</i> Ugunsdrošības noteikumi palīdz saprast, kā pareizi rīkoties ar uguni. Piedāvā atbalsta materiālus – attēlus un videoierakstus, kur redzama uzmanīga un neuzmanīga rīcība ar uguni. Uzklausa un papildina bērna teikto, pieraksta uz tāfeles vai lielas papīra lapas.	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vērošana, salīdzināšana, situācijas analīze pēc noteiktiem kritērijiem, cēloņu un seku sakarību formulēšana.

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Darbojas grupās (3 vai 4 bērni). Katra grupa veido brīdinājuma plakātu, lai pievērstu uzmanību ugunsnedrošiem priekšmetiem un situācijām, piemēram, kur ir sastopama atklāta liesma; kuri priekšmeti, dabas parādības var izraisīt ugunsgrēku; kas palīdz ugunij degt, bet kas to slāpē; kuri priekšmeti, materiāli un vielas viegli uzliesmo. Izvēlas plakātam noteiktas krāsas pamatni un materiālus zīmēšanai, gleznošanai vai kolāžai. Grupā apspriež kompozīciju, zīmē vai līmē no poligrāfijas materiāliem izgrieztus apveidus un simbolus – rada brīdinājuma plakātu, kas aicina būt piesardzīgam ar uguni. Saviem vārdiem stāsta par plakātā attēlotajiem objektiem, noteikumiem un idejām, dalās personīgajā pieredzē un atbild uz jautājumiem.	Rosina izveidot brīdinājuma plakātu, lai varētu labāk atcerēties, kurās situācijās jābūt uzmanīgam. Aicina iekļaut plakātā uz tāfeles piefiksētās idejas. Piedāvā materiālus un idejas plakāta izveidei. Lai plakāts būtu izteismīgs, kopā ar bērniem spriež par iespējamo krāsu, formu un lielumu kontrastu. Atbalsta bērnu. Ja nepieciešams, palīdz plakātu papildināt ar tekstu. Izvieta plakātus grupas telpā un aicina katru bērnu grupu stāstīt par plakātā redzamo informāciju. Jautā: <i>Kas liecina par to, ka šī var būt bīstama situācija? Kuri priekšmeti, materiāli un vielas viegli uzliesmo? Kuras dabas parādības var izraisīt ugunsgrēku? Kā būt uzmanīgam ar uguni?</i>	Sadarbība Pienākumu sadale, vienošanās, darbošanās ar kopīgu mērķi. Jaunrade un uzņēmējspēja Radoša darbība, interpretācija saskaņā ar savu pieredzi, uzdrīkstēšanās, lēmumu pieņemšana. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Sakarību formulēšana.
Saviem vārdiem stāsta, kas ir personīgā drošība, ko nozīmē būt atbildīgam par savu un citu drošību. <i>Turpmāk es vienmēr darišu... Nekad nedarīšu...</i>	Rosina refleksiju. Jautā: <i>Ko nozīmē droša rīcība? Kā tu to uzzināji?</i> Uzklaua un papildina bērna teikto.	Pilsoniskā līdzdalība Savas atbildības apzināšanās. Pašvadīta mācīšanās Savas mācību pieredzes izvērtēšana.

13.6. Pirmsskolas izglītības 3. posms

IDEJAS BĒRNA DARBĪBAI

Kā var izcelties ugunsgrēks

Skolotājs rosina sarunu par piesardzību ar uguni. Jautā: *Kā cilvēki ikdienā izmanto uguni?* Bērns no savas pieredzes stāsta par gāzes plīti, svecēm, ugunsgrēku, grilu u. c.

Skolotājs aicina bērnu pastāstīt, kuros gadījumos uguns var būt bīstama un kādi noteikumi jāievēro, saskaroties ar uguni. Jautā: *Kā rodas uguns? Kādi noteikumi ir jāievēro, lai neapdedzinātos un lai neizceltos ugunsgrēks? Kā var zināt, ka draud izcelties ugunsgrēks?*

Bērns saviem vārdiem skaidro, kā ikdienā tiek iegūta uguns (sērkokņi, šķiltavas), kā var izcelties ugunsgrēks (neuzmanīga rīkošanās ar uguni, bojātas elektroierīces, zibens, apgāzta svece, liesma skar Adventa vainagu, telpā ar izplūdušu gāzi tiek uzrauts sērkokņš), nosauc pazīmes (dūmi, elektrības slēdža vai kontaktligzdas tuvumā ir redzami dūmi vai tos var saost; dzirdama dzirksteļošana raksturīgā sprakšķošā skaņā). Skolotājs uzklauša un papildina bērna teikto.

Rīcība bīstamā situācijā

Skolotājs piedāvā katram bērnam vienu attēlu par sešām dažādām rīcībām ugunsnelaimes laikā (piemēram, no V. Jakovļevas grāmatas "Es un uguns"). Rosina izpētīt attēlus un noskaidrot, kura ir droša, bet kura – bīstama rīcība. Jautā: *Kas jādara vispirms? Ko noteikti nedrīkst darīt? Kā tu rīkotos, lai pasargātu sevi? Zvanītu glābšanas dienestam, sauktu pēc palīdzības? Kāpēc nedrīkst braukt ar liftu, bet jādodas ārā pa kāpnēm?*

Bērns atbild uz jautājumu par attēlā redzamo situāciju, izsaka viedokli par drošu vai bīstamu rīcību, stāsta par savu pieredzi.

Bērni darbojas grupās. Katra grupa veido tematiski atšķirīgu plakātu, piemēram, kas jādara un kādā secībā jārikojas telpas aizdegšanās gadījumā; bīstama rīcība, kas izraisa vēl lielākus draudus.

Situācijas analīze

Skolotājs demonstrē CSDD animācijas filmas "Drošs ceļš uz skolu" fragmentu, piemēram, (1'17''–1'27'').

Jautā: *Ko tu ieteiktu darīt šim zēnam? Kā tu domā, vai zēns pats drīkst doties pēc bumbas? Kādā situācijā zēns drīkst vai nedrīkst paņemt uz ielas izriņķu bumbi? Kā tu rīkotos šādā situācijā?* Ja bērns neizsaka ierosinājumus, skolotājs piedāvā kādu risinājumu, par kuru bērns izsaka savu viedokli. Kopīgi secina, kāpēc rotaļlietas un bumbas, ejot pa ielu, ir jāliet somā, kāpēc nedrīkst rotaļāties ielas vai ceļā malā.

Spēle "Luksofors"

Skolotājs kopā ar bērniem runā kādu dzejoli par luksoforu. Pēc tam kopīgi pārrunā luksofora gaismas signālu nozīmi. Skolotājs izstāsta spēles noteikumus: nosprauž (vai vienojas par) distanci, kura visiem spēles dalībniekiem ir jāveic. Izvēlas spēles vadītāju – luksoforu. Pārējie spēles dalībnieki nostājas distances sākumā. "Luksofors" regulē satiksmi. Ja tas saka: *Zaļš!*, tad visi kustas, iet, skrien uz finišu. Ja "luksofors" saka: *Sarkanš!*, nedrīkst kustēties. Ja "luksofors" ierauga, ka kāds pārvietojas sarkanās gaismas signāla laikā, tad šis spēles dalībnieks izstājas vai dodas uz distances sākumu. Kurš pirmais tiek līdz galam, tas uzvar spēlē.

Variants. Spēles vadītājs demonstrē attiecīgās krāsas apli.

Elektrodrošības noteikumi un ieteikumi

Ievēro pieaugušo norādi, ka ar elektroierīcēm drīkst darboties tikai pieaugušais. Bērns tās nedrīkst aiztikt. Kontaktligzdas un elektrības slēdži ir pieaugušo atbildībā, bērns var atgādināt par gaismas izslēgšanu, izejot no telpas, bet šo darbību veic pieaugušais. Aplūko attēlus par elektrības taupīšanas norādēm.

Uzvedības noteikumi cilvēku pulcēšanās vietās

Skolotājs skaidro, kā jāuzvedas, piemēram, skatītāju zālē, un pamato nepieciešamību ieņemt sēdvietu, ievērot orientierus (kur ir izeja un kur atrodas skolotājs), iekļauties cilvēku plūsmā, pārvietoties pa ejas labo pusi, atbrīvojot ceļu un palaist garām citus, neskriet un negrūstīties, apjukuma gadījumā apstāties malā un nogaidīt, līdz situācija noskaidrojas.

INTEGRĒTA MĀCĪBU PROCESA PIEMĒRS. KĀ TIKT PĀRI IELAI VAI CEĻAM

Bērna darbība	Skolotāja darbība	Caurviju prasmes
Spriež, ko nozīmē vārds <i>noteikumi</i>, kam tie jāievēro (gājējiem un autovadītājiem), vai tos var arī neievērot, kas varētu notikt, ja nebūtu ceļu satiksmes noteikumu. Stāsta par savu pieredzi, atrodoties uz ielas vai automašīnā.	Pirms pastaigas ārpus bērnudārza teritorijas rosina sarunu par drošības noteikumiem uz ielas. Jautā: <i>Kas ir ceļu satiksmes noteikumi? Kurus noteikumus tu zini un ievēro? Kuri noteikumi attiecas uz autovadītājiem?</i>	Pilsoniskā līdzdalība Kopīgu noteikumu nozīmības apzināšanās.
Saviem vārdiem skaidro, kā ir jārikojas bērnam, atrodoties uz ietves. Stāsta savu pieredzi, kā kopā ar pieaugušo šķērsot ielu pie luksofora zaļās gaismas signāla, pa gājēju apakšzemes vai virszemes pāreju. Konstatē, ka ir jāievēro noteikumi.	Rosina sarunu par uzvedību uz ietves un drošu brauktuves šķērsošanu. Jautā: <i>Kādi noteikumi jāievēro gājējiem? Ko lai dara, ja jātiek pāri ielai vai ceļam? Kurās vietās var droši šķērsot ielu, kurās – ceļu? Kāpēc ielu drīkst šķērsot tikai īpaši atzīmētās vietās? Ko darīt, ja tuvumā nav gājēju apakšzemes vai virszemes pārejas? Kas bīstams varētu notikt, ja gājējs šķērsotu ielu jebkurā vietā? Ko tad darītu automašīnu vadītāji?</i>	Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Patstāvīga cēloņu un sekū interpretācija, salīdzināšana, risinājuma piedāvāšana saskaņā ar savu pieredzi.
Salīdzina ietvi un ceļa nomali ar brauktuvi, lai zinātu, kurās vietās ir bīstami atrasties. Kopā ar skolotāju vēro, kā pārvietojas automašīnas, cik ātri tās traucas, kādas skaņas var dzirdēt, kā dreb zeme. Secina, ka automašīnas pārvietojas daudz ātrāk nekā cilvēks; tās ir lielākas un daudz stiprākas nekā cilvēks, tādēļ sadursme ar tām ir ļoti bīstama. Vēro tuvākās gājēju pārejas atrašanās vietu un zīmes, kuras to apzīmē. Kopā ar skolotāju šķērso brauktuvi, pirms tam apskatoties, vai netuvojas automašīna.	Dodoties pastaigā, pievērš uzmanību ietves, brauktuves, ceļa nomaļiem un braucamās daļas atšķirībām. Jautā: <i>Kā lai zina, kur ir ceļš automašīnai, kur – gājējam (brauktuve un ietve)?</i> Rosina vērot garām braucošās automašīnas, novērtēt to lielumu, masu un kustības ātrumu salīdzinājumā ar cilvēku. Kopā ar bērniem apskata tuvāko gājēju pāreju, pēta, kuras zīmes uz to norāda, vēro, vai netuvojas auto, un, ievērojot noteikumus, šķērso brauktuvi.	Pašvadīta mācīšanās Savas pieredzes strukturēšana, zināšanu lietošana jaunā situācijā. Sadarbība Viedokļu salīdzināšana, darbība ar kopīgu mērķi. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana Vērošana, salīdzināšana, viedokļa izteikšana, sakarību formulēšana.
Izvērtē savu mācību pieredzi. <i>Es jau zināju...</i> <i>Es brīnījos...</i> <i>Es uzzināju...</i> <i>Turpmāk es vienmēr darišu...</i> <i>Nekad nedarišu...</i>	Rosina refleksiju. Piedāvā jautājumus un atslēgvārdus.	Pašvadīta mācīšanās Savas mācību pieredzes apzināšanās.

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē